

2016

Participatie bij waterschap Brabantse Delta

Leenders, Rik
Waterschap Brabantse Delta
14-8-2016

Participatie bij waterschap Brabantse Delta

Onderzoek naar de motivatie van
participatiebereidheid bij waterschap Brabantse Delta

Scriptie ter afronding van de masteropleiding Bestuurskunde – Beleid & Politiek

Faculteit der Sociale Wetenschappen

Erasmus Universiteit Rotterdam

Auteur:

Rik Leenders

Studentnummer:

439907

Stagebegeleiders waterschap Brabantse Delta

Leo Santbergen

Rene Klerks

Scriptiebegeleider Erasmus Universiteit Rotterdam

Dr. M.W. Van Buuren

Tweede Lezer Erasmus Universiteit Rotterdam

Prof. Dr. J. Edelenbos

14-08-2016

Voorwoord

Met dit onderzoek rond ik mijn opleiding Bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam en mijn stage bij waterschap Brabantse Delta af. De afgelopen maanden zijn verschrikkelijk snel voorbij gegaan waarin ik in rap tempo kennis heb mogen maken met de waterschapswereld en in het bijzonder het Waterschap Brabantse Delta. Ik weet nu ook veel meer van participatie en vooral dat het eigenlijk helemaal niets nieuws is. Er wordt nu alleen anders naar gekeken. In dit voorwoord wil ik u kort kennis laten maken met de overwegingen die aan deze scriptie voorafgingen. Om in termen van dit onderzoek te spreken wil ik u mijn intrinsieke motivatie toelichten.

Het begon allemaal toen ik voor mijn minor stage mocht lopen bij Regio Twente. Tijdens deze eerste kennismaking met het openbaar bestuur van binnenuit ben ik mij beginnen te fascineren over de vraagstukken van bestuurlijke vernieuwing. Bij Regio Twente heb ik samen met Willem-Jan Velderman de bestuurlijke informatievoorziening van intergemeentelijke samenwerking onderzocht. In mijn overtuiging is nog verschrikkelijk veel winst op te halen op bestuurlijke informatievoorziening in het algemeen. Toen het waterschap kwam op de stagemarkt met het onderwerp burgerparticipatie hoefde ik dan ook niet lang na te denken. Ook dit is immers een vraagstuk van bestuurlijke vernieuwing. Daarnaast speelde mee dat ik de waterschapswereld helemaal niet kende en ik vind dat je die kennis als bestuurskundige wel moet hebben.

Zodoende kwam ik dus bij deze stage terecht. Een stage waar ik veel vrijheid heb gekregen in het schrijven van deze scriptie. Dit waardeer ik dan ook zeer. Al snel kwam ik erachter dat een waterschap anders is dan een gemeente. Naast dat er andere belangen speelde is mij vooral de beperkte politisering binnen het waterschap opgevallen. In het begin had ik een gesprek met een bestuurder van de VVD en een van GroenLinks en die waren het eens over hoe het waterschap zou kunnen omgaan met vluchtelingen. Dit was de eerste verbazing die ik had, er zouden er nog vele volgen. Mijn scriptiebegeleider dr. Van Buuren sprak toen de geweldige woorden 'Probeer het wel te begrijpen, maar krijg geen begrip.'

Voordat aan mijn scriptie begon heb ik een halfjaar colleges gevolgd. Dat was wel even anders dan ik gewend was. Ik kwam ten slotte van de Universiteit Twente waarin ik vaak maar met 20 man in een collegezaal zat. Toch is het mij wel bevallen, gezien de specialisatie die ik heb gekozen, Beleid en Politiek. De colleges leken ook een stuk interessanter. Daarnaast was het geweldig om met mensen samen te werken met een andere bachelor op zak dan ik.

Al met al was het veelbewogen jaar en zonder de steun van een heel aantal mensen was ik niet zo ver gekomen als dat ik nu ben. Dit jaar vol ontwikkeling en verbazing is nu dan bijna tot een einde gekomen. In de eerste plaats wil ik mijn vriendin Renée bedanken, die ondanks de niet gedeelde interesse van het openbaar bestuur mij altijd gesteund heeft en waar ik stoom kon afblazen. Daarnaast mijn studievrienden waarin ik gedurende het jaar in menig borrel op vrijdagmiddag kon discussiëren over de gang van zaken op onze stages en andere actualiteiten. Natuurlijk wil ik ook mijn begeleiders bedanken zowel dr. Van Buuren en prof. Dr. Edelenbos vanuit de universiteit en Leo Santbergen en Rene Klerks van het waterschap. Zij hebben mij scherp gehouden en gezorgd dat ik deze scriptie nu voor u neer heb kunnen leggen. Tot slot zou ik graag Wieteke willen bedanken, mijn mede-stagiair. Zij is deze vijf maanden degene geweest waar ik mee kon sparren, gek van kon worden, maar uiteindelijk hebben we samen een mooi product geleverd.

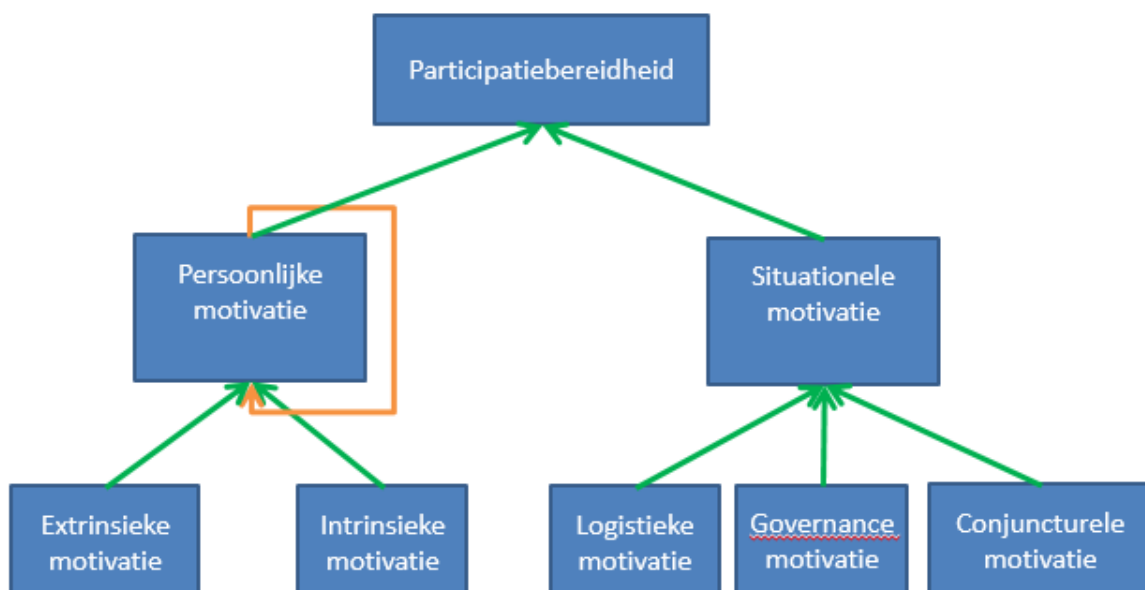
14 augustus 2016,
Rik Leenders

Samenvatting

Nederland heeft in de afgelopen decennia de rol van de inwoners in de beleidsvorming zien veranderen. Gemeenten weten de inwoners in toenemende mate succesvol te betrekken in de beleidsvoorbereiding of gaan zélf participeren in een burgerinitiatief. Ook in de troonrede van 2013 sprak de regering uit dat Nederland een participatiesamenleving is. Participatie is volgens Geerts (1984) het hebben van een aandeel in iets; deelname. Iedereen kan wel een voorbeeld vanuit zijn eigen omgeving bedenken, bijvoorbeeld het plantsoentje in de wijk onderhouden. Maar kan men dat ook bij participeren met een waterschap? En wat motiveert participanten eigenlijk in hun participatiebereidheid?

Het doel van het onderzoek is te achterhalen wat inwoners en ondernemers motiveert in hun bereidheid tot participeren met het waterschap Brabantse Delta. Daarbij te onderzoeken of er een mogelijke discrepantie is tussen de percepties over participatiemotieven van inwoners en ondernemers van het waterschap en de percepties van de participanten zelf. Het uiteindelijke doel is het waterschap hierover te adviseren over hoe ze de bevindingen in dit onderzoek kunnen gebruiken in de verdere ontwikkeling van een participatief waterschap.

In dit theoretisch kader was het concept participatiebereidheid het uitgangspunt. Aan de hand van de onderzoeksvraag is passende literatuur geselecteerd en uitgewerkt over de motivatie van participatie. Het wordt duidelijk dat participatiebereidheid uit verschillende dimensies en sub-dimensies bestaat. Deze indeling vormde dan ook de leidraad in dit kader. De dimensies bestonden uit persoonlijke motivatie en situationele motivatie en de sub-dimensies uit intrinsieke- en extrinsieke motivatie, logistieke motivatie, governance motivatie en conjuncturele motivatie. Alle sub-dimensies en dimensies zijn uitgewerkt aan de hand van dezelfde theorieën. Het CLEAR-model van Lowndes (2004), de decision ladder Van Eijk & Steen (2015) en de motivatietheorie van Arnstein(2002). Ook zijn er enkele rapporten en andere onderzoeken gebruikt om verder aan te vullen of verschijnselen in de context te plaatsen. De rol voor zowel de persoonlijke afweging als de situatie waarin men participeert, is dus groot. Dit onderzoek helpt om te kijken wat mensen beweegt zicht te participeren.

Op basis van de antwoorden op de voorgaande vragen kan nu de hoofdvraag beantwoordt worden: *Wat motiveert burgers en ondernemers om te participeren met het waterschap Brabantse delta en hoe kan het waterschap hierop inspelen door gebruik te maken van de verschillen in deze percepties en die van zichzelf om verdere participatie in het beheergebied te stimuleren?*

Burgers en ondernemers zijn op verschillende manieren gemotiveerd. Met name intrinsiek. Vaak spelen persoonlijke overwegingen een grote rol zo is gebleken uit de interviews. Waar naast intrinsieke motivatie het meest behoefte aan is, is vertrouwen. Vertrouwen is een motiefactor die doorwerkt in andere motiefactoren zo is gebleken. Vertrouwen zorgt ook voor waardering, waardoor met zich gebonden voelt en gestimuleerd om iemands vertrouwen niet te niet te doen. Daarnaast is een goede communicatie vanuit het waterschap van groot belang. Doordat een participant weet wat men kan verwachten en waar er rekening mee gehouden kan worden is er wat om naar toe te werken. Daarnaast kunnen teleurstellingen worden voorkomen en ook op het gebied van een langdurige samenwerking is dat heel nuttig. Op deze indicatoren is goed te sturen. Wanneer je weet wat participanten stimuleert kun je juist aspecten van die factoren gebruiken om participanten te motiveren of dat extra te doen. Op deze manier stimuleer je participatie. Bovendien kosten de genoemde indicatoren weinig extra geld en middelen om die toe te passen.

Concreet zou je ook door te stimuleren met een financiële vergoeding al kunnen zorgen voor meer motivatie. Niet dat het krijgen van geld an sich zo sterk motiveert, maar achter een dergelijke stimulering gaan ook andere motiefactoren schuil. Het is ook weer een uiting van vertrouwen. Daarnaast creëer je commitment. Participanten voelen zich meer verbonden en zijn daardoor extra gemotiveerd te participeren. Daarnaast kan het waterschap ook inspelen op motivatie door te kijken welke trends en gebeurtenissen dit zouden kunnen beïnvloeden. Door hier op in te spelen. Dit is bijvoorbeeld gedaan bij de *Kleine Kringloop*. Door de boomkwekers duidelijk te maken dat het los van de mestboekhouding zou staan zijn ze gemotiveerd.

De selectie casussen die gedaan is in dit onderzoek is een keuze uit vele mogelijkheden. Twee van de drie geselecteerde casussen lopen al vast op de principiële discussies die eerder zijn genoemd. Het is dus onverstandig om extern participatie te stimuleren als deze discussies nog niet zijn gevoerd. Intern kun je wel veel stimuleren door beter te sturen op de motiefactoren en daarmee de participanten van de huidige projecten beter motiveren. Als je de motivatie van participanten weet, je ook weet hoe je daar op in kan spelen. Het kost weinig moeite te achterhalen wat mensen beweegt te participeren, maar juist door dat te weten kan je er op sturen. Bijvoorbeeld, door net wat extra waardering te uiten of wat eigen verantwoordelijkheid te geven. Het is dus belangrijk te weten wat mensen beweegt om te participeren, deze motiefactoren zijn daar een selectie van, maar het is natuurlijk veel complexer.

Op basis van de hierboven geschreven conclusie zijn de volgende aanbevelingen gedaan:

1. Verbeter de communicatie naar participanten door helder en duidelijk de overwegingen omtrent besluitvorming te communiceren.
2. Verken voordat een project begint wat de participant motiveert om te gaan participeren.
3. Voer op hoog tempo de principiële discussies die gevoerd moeten worden.
4. Begin gewoon, geef de kans aan een project en kijk hoe het gaat lopen.
5. Ga bij andere waterschappen en organisaties in de keuken kijken
6. Laat het bestuur uitspreken wat ze nou willen en waar ze achter staan.

Inhoudsopgave

1.1 Aanleiding	7
1.2 Probleemstelling	8
1.3 Relevantie	8
1.4 Leeswijzer	9
2.1 Persoonlijke motivatie	10
2.1.1 Intrinsieke motivaties	12
2.1.2 Extrinsieke motivaties.....	14
2.2 Situationele motivatie	15
2.2.1 Conjuncturele motivatie	17
2.2.2 Logistieke motivatie.....	18
2.2.3 Governance motivatie	18
2.3 Conclusie theoretisch kader	19
2.4 Conceptualisatie	20
3.1 Operationalisering	22
3.1.1 Uitleg indicatoren	22
3.1.2 Vragenlijst.....	25
3.2 Methodologie	25
3.2.1 Strategie	25
3.2.2 Case selectie	25
3.2.3 Technieken.....	26
3.2.5 Verantwoording respondenten	27
3.2.6 Betrouwbaarheid en validiteit.....	27
4.1 Context van waterschap Brabantse Delta	29
4.2 Casussen	29
4.2.1 Kleine Kringloop	30
4.2.2 Co-vergisting bij Brabantse Delta	31
4.2.3 Keenesluis.....	32
4.2.4 Water in Spangen.....	33
4.3 Onderscheid overheids- en burgerparticipatie	34
4.4 Conclusie	34
5.1 Participantenperspectief	35
5.1.1 Indicatoren.....	38
5.2 Overheidsperspectief	41
5.2.1 Indicatoren.....	44
5.3 Samenhang perspectieven	48
5.4 Huidige sturing waterschap	53

5.5 Overige bevindingen uit de interviews	58
5.5.1 Achterliggende oorzaken	58
6.1 Onderzoeksvragen.....	61
6.2 Hoofdvraag.....	64
6.3 Aanbevelingen.....	65
6.4 Discussie	66
Bijlage 1: Vragenlijst participatienetwerk	69
Bijlage 2: Overzicht interviews.....	71
Bijlage 3: Interviewschema.....	72

1. Inleiding

In dit onderzoek wordt gekeken wat burgers en ondernemers in het beheergebied van het waterschap Brabantse Delta gemotiveerd heeft om te participeren en hoe het waterschap hiermee om is gegaan en hoe dit eventueel verbeterd zou kunnen worden. In de rest van dit onderzoek zal er worden gesproken over participanten.

Dit inleidende hoofdstuk begint met de aanleiding van het onderzoek en de probleemstelling die daaruit voortkomt. Vervolgens wordt de relevantie van dit onderzoek besproken.

1.1 Aanleiding

Nederland heeft in de afgelopen decennia de rol van de inwoners in de beleidsvorming zien veranderen. Gemeenten weten de inwoners in toenemende mate succesvol te betrekken in de beleidsvoorbereiding of gaan zélf participeren in een burgerinitiatief. Ook in de troonrede van 2013 sprak de regering uit dat Nederland een participatiesamenleving is. Participatie is volgens Geerts (1984) het hebben van een aandeel in iets; deelname. Iedereen kan wel een voorbeeld vanuit zijn eigen omgeving bedenken, bijvoorbeeld het plantsoentje in de wijk onderhouden. Maar kan men dat ook bij participeren met een waterschap?

In maart 2015 vonden de waterschapsverkiezingen voor het eerst tegelijkertijd plaats met de Provinciale Statenverkiezingen. De opkomst kwam uit op 43.8%. Dat is bijna een verdubbeling ten opzichte van de verkiezingen in 2008 (UVW, 2015) Echter concludeert de Unie van Waterschappen dat er nog veel te doen is:

"Het waterschapsbestuur staat ver af van de beleving van de burger, maar projecten dicht bij huis spreken wel aan. Ga naar burgers toe, nodig ze uit, laat ze vanaf het begin meedenken, organiseer excursies. Burgers verlangen communicatie 'op maat'. Niet over wat wij willen vertellen maar over wat zij willen weten. Het waterschap luistert en schenkt vertrouwen – zonder door te schieten in naïviteit – en is altijd op zoek naar brede maatschappelijke coalities om de problemen aan te pakken" (UVW, 2015: pag 17.).

De laatste jaren zijn er al een tal van voorbeelden te noemen waarin waterschappen hebben samengewerkt met andere overheden en burgers of zijn aangehaakt bij een initiatief. Er gebeurt dus al van alles op het gebied van deze werkstijl. Het zijn echter vaak individuele projecten met elk een eigen aanpak, die vaak afhangt van de behandelend beleidsambtenaar of gebiedsadviseur. Veel projecten hebben vaak ook niet de noemer participatie gekregen.

Dit geldt ook voor het waterschap Brabantse Delta. In informele interviews is vaak aangegeven dat er losse projecten zijn en individuen, maar geen algemene participatieaanpak. De vraag is dan ook hoe men deze aanpak kan stroomlijnen om de organisatie als één geheel een open en participatieve houding te laten hanteren jegens de omgeving. Dit onderzoek kan daaraan bijdragen door in kaart te brengen hoe men op dit moment aankijkt tegen de motivatie van participatie en hoe burgers en ondernemers daadwerkelijk gemotiveerd zijn.

Het nieuwe bestuur van waterschap Brabantse Delta heeft een participatieambitie opgenomen in het bestuursakkoord. Als het waterschap het niet bij een ambitie wil laten moet dit ook worden omgezet in actie. Een onderdeel van de aanpak om de organisatie participatief te maken is dit onderzoek. In dit onderzoek worden onderliggende vragen over wat inwoners of bedrijven motiveert om te gaan participeren en hoe dit op dit moment wordt gestimuleerd door het waterschap beantwoord.

1.2 Probleemstelling

Doel onderzoek

Te achterhalen wat inwoners en ondernemers motiveert in hun bereidheid tot participeren met het waterschap Brabantse Delta. Daarbij te onderzoeken of er een mogelijke discrepantie is tussen de percepties over participatiemotieven van inwoners en ondernemers van het waterschap en de percepties van de participanten zelf. Het uiteindelijke doel is het waterschap hierover te adviseren over hoe ze de bevindingen in dit onderzoek kunnen gebruiken in de verdere ontwikkeling van een participatief waterschap.

Hoofdvraag onderzoek

Op basis van de bovenstaande doelstelling is de volgende hoofdvraag geformuleerd.

Wat motiveert burgers en ondernemers om te participeren met het waterschap Brabantse delta en hoe kan het waterschap hierop inspelen door gebruik te maken van de verschillen in deze percepties en die van zichzelf om verdere participatie in het beheergebied te stimuleren?

Deelvragen onderzoek

De onderstaande deelvragen zijn opgesteld om de hoofdvraag in dit onderzoek te kunnen beantwoorden:

1. *Wat motiveert burgers en ondernemers om te gaan participeren in de casussen 'Kleine kringloop', 'de Keenesluis', 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' en de externe casus 'Water in Spangen'?*
2. *Wat is de opvatting van het waterschap dat burgers en ondernemers beweegt om te gaan participeren in de casussen 'Kleine kringloop', 'de Keenesluis', 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' en 'Water in Spangen'?*
3. *Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de percepties van het waterschap en de participanten wat burgers en ondernemers beweegt te gaan participeren in de 'Kleine kringloop', 'de Keenesluis', 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' en 'Water in Spangen'?*
4. *Hoe stuurt het waterschap op dit moment op de motivatie van participatiebereidheid van de participanten en hoe sluit dit aan op hun behoeften?*
5. *Welke andere factoren spelen mee in de participatieve aanpak van waterschap projecten met burgers, ondernemers, organisaties in het beheergebied kunnen en welke rol heeft het bestuur daar in?*

Aan de hand van interviews met de sleutelpersonen bij de genoemde casussen en een interne vragenlijst wordt een antwoord gegeven op deze vragen.

1.3 Relevantie

Wetenschappelijke relevantie

In dit onderzoek worden verschillende motivatietheorieën omtrent burgerparticipatie getoetst aan vier casussen in de praktijk (Van Eijk & Steen, 2016; Alford, 2002; Lowdnes, 2006; Joshi & Moore, 2003; Verschueren, 2013; Brandsen & Van Hout, 2012). Naast het bevestigen van de gekozen theorieën is dit onderzoek ook relevant in het ontdekken van nieuwe motivatiefactoren. Daarnaast zijn drie van de vier casussen op het waterschap Brabantse Delta van toepassing. De vierde casus is van toepassing op het hoogheemraadschap Delfland. Over de motivatie van participatiebereidheid in de context

van de waterschappen is nog weinig onderzoek gedaan. Dit onderzoek zou daarom kunnen fungeren als basis voor verder onderzoek op dit gebied en verdere generalisatie.

Maatschappelijke relevantie

De grootste dreiging voor een ramp in Nederland is ondanks de angst voor aanslagen nog steeds een watersnood. Daarnaast begint de klimaatverandering echt invloed te hebben op het werk van de waterschappen op het gebied van het waterpeil. Regen viel eerst veel geleidelijker dan nu. Riolen in steden zijn niet op de toenemende frequentie van grote plensbuien berekend. Er liggen dus grote wateropgaves met complexe vraagstukken in stedelijk gebied. Het waterschap vindt het wenselijk dit samen met inwoners op te lossen. Met dit onderzoek wordt achterhaald wat inwoners motiveert te participeren met een waterschap en wat de behoefte is van inwoners waar op ingespeeld kan worden. De inzichten uit dit onderzoek kunnen worden gebruikt voor toekomstige participatieprocessen in steden naast de vele andere vraagstukken in het beheergebied waar draagvlak nodig is voor ingrijpende maatregelen.

1.4 Leeswijzer

In dit hoofdstuk is de hoofdvraag geïntroduceerd en de aanleiding van dit onderzoek toegelicht. Het volgende hoofdstuk wordt gevormd door het theoretisch kader en een schematische weergave van het concept participatiebereidheid. In hoofdstuk 3 zal vervolgens het methodologisch kader worden behandeld en daarmee ook de operationalisering van het centrale concept. In hoofdstuk 4 zullen de casussen uitgebreid worden toegelicht en de resultaten worden weergegeven. Het volgende hoofdstuk, 5, zal de analyse van deze resultaten bevatten. In het afsluitende hoofdstuk zal een conclusie worden getrokken en worden er aanbevelingen gedaan.

2. Theoretisch kader

Waterschap Brabantse Delta heeft de ambitie een participatief waterschap te worden. In de zoektocht naar een passende aanpak maakt het waterschap onderscheid tussen overheids- en burgerparticipatie. Het verschil zit in wie het initiatief neemt. Bij burgerparticipatie ligt dat initiatief bij de overheid en bij overheidsparticipatie bij de burger. Dit onderzoek gaat op beiden in. Het waterschap streeft naar een verregaande vorm van participatie. Brabantse Delta richt zich op het creëren van maatschappelijke meerwaarde en een betere aansluiting op de behoeftes van de klant. Daarnaast heeft het waterschap ook de ambitie om participatie te gaan stimuleren.

Voordat het waterschap deze ambitie kan gaan waar maken moet eerst de onderliggende vraag beantwoordt worden wat burgers, ondernemers en organisaties motiveert om te participeren met het waterschap. Welke factoren zijn van invloed op deze motivatie? Wanneer er geen of een onvolledig beeld bestaat over wat mensen beweegt tot participatie kan een waterschap niet goed aansluiten op de behoefte van de klant, laat staan dat men deze kan stimuleren. In dit theoretisch kader zullen deze factoren op basis van een literatuurstudie worden onderscheiden. Dit zal gebeuren aan de hand van de conceptualisering van het centrale begrip uit de hoofdvraag van dit onderzoek *participatiebereidheid*.

In de literatuur wordt het containerbegrip participatie echter vaak onderzocht vanuit het perspectief van het participatieproces. Toch is er de laatste jaren in toenemende mate aandacht voor de motivatie om te gaan participeren (Van Eijk & Steen, 2016; Alford, 2002; Lowndes, 2006; Joshi & Moore, 2003; Verschuieren, 2013; Brandsen & Van Hout, 2012). In het onderstaande kader worden verschillende kanten uit de motivatieliteratuur omtrent participatiebereidheid belicht. Het onderzoek van Van Eijk en Steen (2016) geeft bijvoorbeeld inzicht in de interne afweging die een participant maakt voordat hij gaat participeren. Alford (2002) en Lowndes et al (2006) gaan daarentegen meer in op wat burgers in algemene zin motiveert.

Het concept participatiebereidheid wordt in dit onderzoek uitgewerkt in twee dimensies: persoonlijke motivatie en situationele motivatie. Persoonlijke motivatie gaat hierbij om de motivatie vanuit de persoon zelf. Situationele motivatie houdt in dat er gebeurtenissen zijn die burgers en ondernemers bewegen tot participatie. Het gaat echter om gebeurtenissen die willekeurig plaatsvinden. Daarnaast mag er geen sprake zijn van de intentie om burgers en ondernemers te bewegen tot participatie. Eerst zal de dimensie persoonlijke motivatie worden uitgewerkt en achtereenvolgens de dimensie situationele motivatie om tot slot een conceptueel model te kunnen vormen.

2.1 Persoonlijke motivatie

Deze eerste dimensie van participatiebereidheid bestaat uit de sub-dimensies intrinsieke- en extrinsieke motivaties. Voordat de motivatiefactoren in deze dimensie kunnen worden onderscheiden zal de vraag beantwoordt worden hoe een participant zichzelf beweegt tot participeren. Vervolgens wordt er gekeken in de sub-dimensies intrinsieke- en extrinsieke motivaties welke factoren hierbij een rol spelen.

Figuur 1 'Decision ladder' gebaseerd op Van Eijk & Steen (2016)

Inleiding

In het onderzoek van Van Eijk en Steen (2016) staat de interne afweging van het individu centraal. Dit vormt tevens de basis van deze eerste dimensie. 'People cannot pay attention to every topic and every potential way of involvement' (Van Eijk & Steen, 2013). Om deze reden wordt de interne afweging van de participant schematisch weergegeven (figuur 1) door een trap van drie treden die samen de 'decision ladder' vormen. De eerste trede van deze ladder bestaat uit de belangenafweging van de participant, hiervoor wordt de term *salience* gebruikt. De tweede trede gaat om een afweging van voor- en tegenargumenten over de deelname aan het participatieve beleidsproces. Deze tweede trede wordt gekenmerkt door de wederzijdse beïnvloeding van *ease*, *internal efficacy*, *external efficacy* en *trust*. Verderop in de tekst worden deze termen verder besproken. Deze twee treden vormen de weg naar de derde trede. Die trede bestaat uit de uiteindelijke deelname in participatieve processen en wordt *engagement* genoemd. De feedbackloop om deze ladder heen geeft aan dat eerdere deelname de afwegingen voor een nieuwe deelname beïnvloedt. De treden uit figuur 1 zijn gericht op de interne afweging van het individueel om te gaan participeren, maar worden zowel door intrinsieke en extrinsieke motivaties beïnvloed, wat tevens de sub-dimensies zijn in deze dimensie.

Waar het in de eerste trede gaat om een belangenafweging, gaat het in de tweede trede om de vraag of de participant competent genoeg is om het proces van coproduceren te begrijpen en te beïnvloeden. Deze afweging bestaat uit de elementen: *internal efficacy*, *ease*, *external efficacy* en *trust*. *Ease* slaat op de inzet die nodig is om deel te nemen in het project. Hoe meer investeringen een burger moet doen, hoe groter de kans dat hij/zij besluit niet mee te doen (Van Eijk & Steen, 2013). *Externe efficacy* gaat vooral om de impact die de deelname van de burger in potentie zou kunnen hebben. En dat is natuurlijk weer afhankelijk van de investeringen die een burger moet maken in het beleidsproces. De regel hoe meer inzet, hoe meer het oplevert zal uiteindelijk niet meer gelden. Hiermee wordt de wederzijdse afhankelijkheid tussen de factoren in deze tree zichtbaar. Voor de volgende factor *trust* is het tonen van enige vorm van waardering door de overheid dan ook zeer belangrijk. Dit hangt nauw samen met het vertrouwen dat de burger heeft in de organisatie. Hoe meer vertrouwen vanuit de organisatie, hoe groter de kans dat een burger deelname zinvol acht (Van Eijk & Steen, 2013). Vertrouwen kan bestaan vanuit de ambtenaar, maar ook vanuit de ruimte die een participant krijgt voor zelforganisatie. Dit laatste is een van de sterkste motivatiefactoren, bestuurders voelen zich daar echter niet gemakkelijk bij. De invloed van de ambtenaar kan daarnaast ook bestaan uit het sturen op motivatiefactoren. Daarvoor moet de ambtenaar wel weten wat een participant motiveert.

In figuur 1 wordt een feedbackloop getoond. Deze geeft aan dat eerdere ervaringen met het coproduceren van beleid invloed hebben op nieuwe afwegingen. Dit kan zowel op het gebied van het vragen om te participeren zijn tot het daadwerkelijk participeren. Als een burger negatieve ervaringen heeft gehad met participatie dan zou dit zijn participatiebereidheid negatief kunnen beïnvloeden. Daarentegen kan het van positieve invloed zijn op de participatiebereidheid van een burger als hij/zij vaker gevraagd wordt om te participeren. De factor *asked to* uit het CLEAR-model van ondersteunt dit laatste. 'This is a reflection of the finding of much research that mobilization matters' (Lowndes, 2006).

Naast de bovenstaande theorie van Van Eijk en Steen (2016) biedt Het CLEAR model van Lowndes (2006) ook een analytisch kader om de casussen te onderzoeken. Het concentreert zich op burgerparticipatie en voor een diepere betekenis van de drijfveren of remmen van participatie op individueel niveau. Het model is er om publieke organisaties handvatten te bieden om hun eigen participatieaanpak te analyseren. Ook biedt het de mogelijkheid het betrekken van burgers door de overheid vanuit een burgerperspectief te zien.

Zowel de theorieën van Alford (2002) als Lowndes (2006) worden geschaard onder beide dimensies van participatiebereidheid. Achtereenvolgens worden alle sub-dimensies in deze dimensie persoonlijke motivatie van *participatiebereidheid* uitgewerkt. In beginsel wordt de beslissing om te participeren door een burger genomen door een afweging te maken van wat het betekent voor zijn persoonlijke leven en welke factoren hierbij een rol spelen. Dit houdt in dat als een burger het onderwerp relevant en belangrijk genoeg vindt en daardoor de benodigde investeringen (bijvoorbeeld in tijd) wil maken hij/zij zal besluiten daadwerkelijk actief te worden (Van Eijk & Steen, 2013; p.30). De burger wordt in deze beslissing beïnvloed door intrinsieke en extrinsieke motivaties.

2.1.1 Intrinsieke motivaties

Nu duidelijk is hoe de afweging van een participant eruit ziet is het zaak te kijken naar welke factoren dit beïnvloeden en wat een participant motiveert. In deze sub-dimensie van intrinsieke motivaties wordt gekeken welke intrinsieke motivaties er in de literatuur genoemd zijn. Het onderscheid tussen intrinsieke- en extrinsieke motivatiegronden is niet altijd goed te maken. De scheidingslijn tussen deze twee sub-dimensies is dun. Om verwarring te voorkomen zal in dit onderzoek de volgende definitie gebruikt worden. Intrinsiek betekent dat de motivatie bestaat binnen de participant. De participant wordt dus in de eerste plaats gemotiveerd doordat het project hem interesseert of omdat hij het leuk vindt, in plaats van door geld of andere materiële beloningen (Verschuere et al., 2015). De intrinsieke motivaties zijn dan de intrinsieke factoren die hem daarin beïnvloeden.

Stimulerende motivatiefactoren participanten

Naast Van Eijk en Steen (2010;2016) heeft Alford (2002) ook onderzoek gedaan naar motivatiefactoren. Hij zoekt de motivatie van participatiebereidheid daarentegen meer in de vorm van stimulering. Hij zet uiteen welke instrumenten een overheidsinstelling kan gebruiken om gewenst gedrag van haar klanten te verkrijgen. Alford (2002) noemt de mensen die coproduceren dan ook klanten van een overheidsorganisatie. Zijn uitgangspunt is dat de overheid vooral open moet staan voor zijn burgers. In a democratic system the participation of all (all of the time) is not required; rather its defining characteristic is its openness to all (Alford, 2002).

De motivatiefactoren van Alford (2002) zijn zowel intrinsiek als extrinsiek. Hieronder staat per factor omschreven welk bij welk type deze is toebedeeld. Alford (2002) beschrijft de methodes van overheden om burgers te stimuleren tot deelname aan een participatief project in een vierdelige hoofdtypeologie:

Materiële stimulering; geld, goederen en diensten.

Sociale stimulering; zachte deel, groepsgevoel en identificatie.

Expressieve stimulering; ontastbare beloningen en het zit hem in het voldaan gevoel.

Sanctions; dwangmiddel door negatieve gevolgen te verbinden aan het niet participeren.

Het hoofdtype *sociale stimulering* is een intrinsieke motivatie te noemen, omdat het gaat om de interne afweging. Men kijkt naar groepen met de intentie daarbij te horen en zich te kunnen identificeren. Bij de interactie met de omgeving redeneert een participant dus vanuit zichzelf. De tweede hoofdvorm, *expressieve stimulering*, gaat om het hebben van een voldaan gevoel. Het is wederom iets wat uit iemand zelf komt en niet vanuit de omgeving. De omgeving kan echter wel helpen in het vormen van deze motivatie. Zoals eerder besproken kan een stimulering als deze de start van een nieuw project weer beïnvloeden. De vormen *materiële stimulering* en *sanctions* zullen bij de sub-dimensie extrinsieke motivatie verder worden uitgewerkt.

Een verdere indeling maakt Alford (2002) door zes concrete intrinsieke vormen van motivatie te onderscheiden:

- Values; in which people volunteer to express humanitarian values or altruistic concerns.
- Understanding; opportunity to increase their knowledge of the world and develop skills.
- Enhancement; allowing the individual to develop psychologically and enhance his or her esteem.
- Career, in which people volunteer to gain experiences beneficial to their careers.
- Social; in which volunteering helps people to fit in and get along with social groups.
- Protective; whereby people do voluntary work to cope with inner anxieties and conflicts.

Deze vormen worden later in dit kader onder de hoofdvormen van intrinsieke motivatie geschaard. In de vorm *values* zie je duidelijk de overweging terug waarin men kijkt wat het effect van hun participerende rol is op het menselijke vlak en in de omgeving. Ze worden dan gemotiveerd door innerlijke drijfveren die uit de omgeving verkregen worden. Ook bij *understanding* is duidelijk deze zelfgerichte vorm motivatie terug te zien, evenals bij *enhancement*, *career* en *protective*. Dit zijn hele duidelijke voorbeelden van intrinsieke motivaties. Men participeert om zichzelf te ontwikkelen en dat is de innerlijke drijfveer die hieraan ten grondslag ligt. *Social* gaat dan weer meer uit van groepsdruk en identificatie. Doordat iedereen participeert, is men ook geneigd dit te doen. Dit kan onder intrinsiek worden gezet, maar het gaat in deze vorm om de interne afweging die gemaakt wordt.

Stimulerende motivatiefactoren overheid

Waar het model van Alford (2002) gaat over wat burgers motiveert vanuit de het klant-perspectief geredeneerd, gaat het CLEAR-model van Lowndes et al. (2006) over wat burgers motiveert vanuit een overheidsperspectief. Het geeft handvatten aan de organisatie over wat er nodig is om burgers te bewegen tot participatie. Daarnaast geeft het overheden richtlijnen voor het evalueren van hun participatiebeleid. De verschillende motivatiefactoren van dit model zullen worden uitgewerkt bij de (sub)dimensie waarop de betreffende factor het meest van toepassing is.

De eerste factor van het CLEAR-model in deze sub-dimensie is *Responded to*. 'Responded to captures the idea that for people to participate on a sustainable basis they have to believe that their involvement is making a difference' (Lowndes et al, 2006). Burgers moeten in ieder geval het gevoel hebben dat er naar ze wordt geluisterd en dat hun inbreng wordt overwogen. Responsiveness is dan ook het feedback geven naar burgers, dit hoeft niet uitsluitend positief te zijn, maar de overwegingen moeten helder en transparant zijn. Lowndes et al. (2006) zegt hier het volgende over: 'policy developments are particularly important in this area, given the demises of many traditional bases for mobilization especially on cross issue bases. Dit betekent dat niet één openbaar lichaam dit kan faciliteren, de hele maatschappelijke organisatie moet mee. Burgers moeten dan echt het gevoel krijgen dat ze wat inhoudelijks kunnen toevoegen en niet slechts gecontracteerd worden voor uitvoerende taken. Wanneer dit wordt omgezet in daden voor het bestuur betekent dit dat zij duidelijk moeten zijn over hun afwegingen tegenover de participerende partij. Wanneer burgers het gevoel hebben dat de organisatie niks doet met hun inbreng, dan zal men de intrinsieke afweging maken om niet te participeren.

De tweede factor van het CLEAR-model in deze sub-dimensie is *Can do*. *Can do* gaat over het gegeven: 'When people have the appropriate skills and resources they are more able to participate' (Lowndes et al, 2006). Bijvoorbeeld het publieke praten of het schrijven van brieven, maar ook het kunnen organiseren van een evenement. Daarnaast door andere mensen te kunnen stimuleren. Vanuit een overheidsperspectief zou deze factor gestimuleerd kunnen worden bij gebrek aan capaciteit. Als burgers, ondernemers en organisaties met deze vaardigheden participeren, dan kan dat een hoop mankracht voor

de overheid schelen. De aanpak van de overheid moet in dit geval gericht zijn op het zeker stellen dat burgers gefaciliteerd worden om deze vaardigheden te gebruiken of te ontwikkelen. Het perspectief van ontwikkeling of het kunnen uitdragen van deze vaardigheden is voor burgers een intrinsieke motivatiefactor. In de volgende sub-dimensie zullen de andere factoren van het CLEAR-model worden uitgewerkt. Als laatste onderdeel in deze sub-dimensie zullen de motivatiefactoren die de decision ladder beïnvloeden worden besproken.

Decision ladder

In de introductie van deze dimensie is de 'decision ladder' al kort besproken. Deze ladder is de kapstok waar de persoonlijke motivatiefactoren aan worden opgehangen. In het doorlopen van deze ladder zijn de participanten zowel intrinsiek als extrinsiek gemotiveerd. De intrinsieke motivaties worden hieronder beschreven.

De eerste trede bestaat uit 'Saliency' en wordt door twee factoren beïnvloed. De intrinsieke *self-centered motivations* en de extrinsieke *community-centered motivations*. Vaak worden de *self-centered* motivaties gezien als negatief. Maar volgens Van Eijk & Steen (2016) hoeft dit helemaal niet zo te zijn. Als men bijvoorbeeld participeert en anderen in hun omgeving daar ook van profiteren is dit ook voor de maatschappij goed. In de meeste gevallen speelt het maatschappelijk belang ook mee en niet alleen het eigen. *Self-interest* slaat hierbij dan op de persoonlijke ontwikkeling die een burger kan doormaken door deel te nemen aan participatieve beleidsprocessen en wat meestal positief uitwerkt voor zijn omgeving.

De tweede trede wordt beïnvloed door het intrinsieke *social connectedness* en het extrinsieke *socioeconomic variables*. Onder *social connectedness* valt de omgeving waarin je leeft en de netwerken waarin je deelneemt. Deze dimensie is vanuit de persoon geredeneerd. Volgens Van Eijk en Steen (2016) kan een hogere verbondenheid met het algemeen belang bij burgers leiden tot meer bereidheid tot actieve inzet. Het gaat in deze dimensie niet om hoe de omgeving inwerkt op de burger, maar hoe hij zich daar toe verhoudt. Deelname aan participatieve processen komt dan voort uit de bereidheid iets voor de samenleving te doen. Netwerken kunnen hierin een beperkende en een stimulerende rol spelen. Als men de afweging moet gaan maken tussen familie, werk en maatschappij kan dat bijvoorbeeld voor problemen kan gaan zorgen, maar ook stimuleren. In dit onderzoek worden netwerken echter gerekend tot extrinsieke motivatiefactor, omdat het gaat om beïnvloeding van buiten de persoon zelf. In deze context moet er achter een gebeurtenis ook een intentie zitten om participatie te beïnvloeden.

Uit verschillende theorieën zijn hierboven motivatiefactoren en andere redenen waarom burgers, ondernemers en organisaties participeren besproken. De ene factor is belangrijker dan de andere, maar ook is er sprake van overlap tussen de theorieën. In de operationalisatie zullen er indicatoren worden opgesteld die bestaan uit elementen van de bovenstaande theorie.

In de volgende paragraaf worden de extrinsieke motivaties besproken worden. Er zal daar worden besproken welke factoren in de omgeving van de participant maken dat hij of zij de persoonlijke afweging maakt om te gaan participeren.

2.1.2 Extrinsieke motivaties

Volgens Verschuere et al. (2016) zijn extrinsieke motivaties tastbare voordelen, zoals geld, spullen, maar ook diensten. Extrinsieke motivaties zijn in beginsel tastbaar en worden gebruikt om mensen te bewegen tot participatie. Het blijft moeilijk te bepalen of deze stimulansen de persoon misschien net dat zetje geven om te participeren of juist een beetje extra motiveren. In dit onderzoek zijn extrinsieke motivaties tastbare goederen, diensten waarvan de waarde in geld is uit te drukken of omgevingsfactoren die

rechtstreek van invloed zijn op het handelen van de participant. Tegelijkertijd zijn dit motivaties waarvan de intentie is om iemand te bewegen tot participeren.

Materiële stimulering en sanctions

Eén van de eenvoudigst te onderscheiden extrinsieke motivaties wordt behandeld door Alford (2002). Dit betreft de materiële stimulering. Deze extrinsieke motivatiefactor bestaat uit *material rewards* en *sanctions*. *Sanctions* bijvoorbeeld werken per definitie niet. Ze zijn dodelijk voor de 'willingness to coproduce' op zijn best en op zijn slechtst lokken ze ongewenst gedrag uit (Alford, 2002). Ze sturen verkeerde signalen, ze indiceren dat coproduceren onplezierig is. In het geval van *Material rewards* is het helder welke waarde je te leveren dienst vertegenwoordigd. Dit is in tegenstelling tot sociale winst. De reden waarom cliënten willen coproduceren zijn in de meeste gevallen echter veel complexer dan in geld is uit te drukken (Alford, 2002). Materiële motivatie werkt om deze reden dan ook niet of slechts beperkt. Non-materiële motivatie werkt daarentegen wel goed.

Omgeving en gemeenschap

Ook in het CLEAR-model zijn extrinsieke vormen van stimulering en motivatie te vinden. De factor *Like to* kan als volgt omschreven worden. *Like to*, refers to the importance of people felt sense of community as a basis for engagement' (Lowndes et al, 2006). In de omgeving kunnen netwerken van formele en informele socialiteit worden gezien als tools voor het creëren van normen, vertrouwen, afhankelijkheid en reproductiviteit. Dit zorgt ervoor dat als je als organisatie hierin slaagt, je burgers kunt bewegen tot participatie. Volgens Lowndes et al. (2006) kan deze *sense of community* dan ook een sterke motivatiefactor voor participatie zijn. Het is moeilijk om deze factor bij extrinsiek in te delen, omdat hij ook intrinsieke kenmerken heeft. Het gaat echter om een motivatie die voorkomt uit de community, de druk die de omgeving oplegt aan de participant om deel te nemen. De volgende factor van dit model borduurt hier op voort. De factor *Enabled to* laat wederom de relevantie van de omgeving zien. Political participation in isolation is more difficult and less sustainable (unless an individual is highly motivated) than the mutually reinforcing engagement of contact through groups and networks' (Lowndes et al, 2006). Deze twee factoren geven dus aan dat het loont voor overheden om te investeren in het creëren van sterke gemeenschappen of gebruik te maken van netwerken. Als laatste toevoeging kan ook de decision-ladder een bijdrage leveren. Zoals net besproken werd de eerste tree, *salience*, beïnvloed door het extrinsieke *community-centered motivations*. *Community-centered motivations* kunnen bijvoorbeeld gaan om de druk die een gemeenschap oplegt aan mensen om te participeren, net als bij het CLEAR-model. Van Eijk en Steen (2016) illustreren dat met de volgende hypothese: 'We expect that people with a higher orientation towards society are more likely to judge participation in co-production processes as salient and to consider the opportunities for engagement'. Dat ook de maatschappij een rol speelt volgens Van Eijk en Steen (2016) wordt hier duidelijk.

Conclusie

De dimensie persoonlijke motivatie is opgedeeld in de sub-dimensies intrinsieke- en extrinsieke motivatie. De kapstok waaraan deze eerste motivatiefactoren aan zijn opgehangen is de 'decision ladder' van Van Eijk en Steen (2016). Ongeacht welke motivatiegrond opgaat in de situatie hangt deelname van cliënten in de coproductie van beleid af van hun 'ability' en 'willingness' om te participeren. Uit deze dimensie zijn de indicatoren: intrinsieke stimulering, persoonlijke ontwikkeling, vertrouwen, belangenafweging, overheidscommunicatie, materiële stimulering en netwerken en ketens gevormd. Hieronder volgt de uitwerking van de tweede dimensie van participatiebereidheid, situationele motivatie.

2.2 Situationele motivatie

In dit onderzoek is gekozen om participatiebereidheid uit te werken in twee dimensies, persoonlijke motivatie en situationele motivatie. In het eerste deel van dit theoretisch

kader is de persoonlijke motivatie uitgewerkt en in dit deel zal de situationele motivatie worden uitgewerkt.

Inleiding

De situationele motivatie gaat over de omstandigheden waarin burgers participeren en de gebeurtenissen die dat beïnvloeden. Waar het bij de vorige dimensie nog ging over op welke gronden een burger een afweging maakt te participeren en waardoor die met een bewuste intentie beïnvloed wordt, wordt hier gekeken naar (willekeurige) gebeurtenissen die dit beïnvloeden. Constante wateroverlast kan bijvoorbeeld inwoners bewegen samen met het waterschap te zoeken naar oplossingen. Binnen deze dimensie van situationele motivaties worden drie sub-dimensies onderscheiden. Dit zijn governance drijfveren, conjuncturele drijfveren en logistieke drijfveren. Na een inleiding in deze dimensie zal de resterende theorie aan de hand van de sub-dimensies worden uitgewerkt.

In deze dimensie staat de vraag hoe gebeurtenissen die niet plaatsvinden met de intentie burgers te laten participeren van invloed zijn op de participatiebereidheid. De actuele gebeurtenissen gelden voor iedere burger, ondernemer of organisatie die betrokken zijn bij het participatieve project of proces. Daarnaast zijn politiek getinte verhoudingen tussen organisaties en periodieke veranderingen van belang in de context van participatiebereidheid. Vanuit een ondernemersperspectief richten Brandsen en Van Houten (2006) zich bijvoorbeeld op de rol van klanttevredenheid en zeggen dat ondernemers en organisaties beter kunnen voldoen aan de behoeften van de klant, zij zijn immers gewend klantgericht te werken in tegenstelling tot betrokken overheden. Joshi and Moore (2003) stellen twee van de drie sub-dimensies voor deze dimensie op. Beiden gebaseerd op het falen van de staat. Het betreffen governance drivers en logistieke drivers. Governance drijvers zijn het afnemen van capaciteit van overheden waarop wordt ingespeeld. Logistieke drivers komen aan het licht als diensten niet effectief genoeg geleverd kunnen worden omdat de omgeving te complex of te dynamisch is. Vanuit het OECD rapport komt een derde sub-dimensie naar voren. Deze vormt de conjuncturele motivatie van deze dimensie. Soms vinden er situaties plaats waarbij er periodiek meer aandacht is voor het waterschap (hoog water) of in het geval van seizoenswerkzaamheden. Dit kunnen sterke motivaties zijn om te gaan participeren.

Omstandigheden

Het valt buiten het onderzoek om precies te kijken naar de invloed van omstandigheden en gebeurtenissen op een participatief proces. Het gaat er in dit onderzoek om dat bepaalde gebeurtenissen een motivatiefactor vormen. Het is wel belangrijk om te weten uit welke gebeurtenissen de motivatiefactoren uit de sub-dimensie kunnen ontstaan. Er wordt al enige tijd over participatie gepraat in bestuurlijk Nederland, maar veel organisaties zijn nog onvoldoende hierop ingericht zo is gebleken. Organisaties veranderen dan ook. De tijd dat er een plan bedacht werd op kantoor en hiervoor een bedrijf gevraagd werd die dat uitvoerde is verleden tijd. Het leveren van publieke diensten en het realiseren van publiek eigendom is buitengewoon complex geworden. Het bestaat niet meer slechts uit een top-down model, maar vereist betrokkenheid van vele actoren. Brandsen & Van Hout (2006) stellen dan ook dat deze vormen van (*modern*) *governance* inhouden dat er meerdere partijen betrokken zijn in het leveren van gezondheidszorg, ouderenzorg, onderwijs, huisvesting, welvaart, veiligheid en andere publieke goederen. Dit houdt niets anders in dan het betrekken van verschillende actoren door de overheid. Tegelijkertijd met het aanhaken bij burgerinitiatieven door de overheid zelf. Daarnaast betekent dit impliciet dat er ook een rol is weggelegd voor bedrijven.

Bedrijven zullen dan misschien in eerste instantie bij uitvoerende taken betrokken zijn, maar in het geval van het waterschap wordt tegenwoordig bijvoorbeeld maaisel weer als grondstof gebruikt in het productieproces van een ondernemer. Enkele van deze voorbeelden zullen dan ook gebruikt worden in de casussen die onderzocht worden in dit onderzoek.

Naast het aanhaken in elkaars participatieve processen kunnen organisaties en burgers ook elkaars concurrenten zijn als ze hetzelfde product willen leveren. Vaak resulteert dit in een ketenvorming, waarin het product van de één de input van de ander is. Het kan zich ook uiten in een wederzijds afhankelijke houding tegenover elkaar. Als er ondernemers betrokken zijn in participatieve processen, dan zijn er meestal ook prestatie indicatoren opgesteld waarmee de coproductie kan worden getoetst op doelmatigheid en doeltreffendheid. Daarentegen ook wat de kosten en de (maatschappelijke) baten zijn. Dit strookt met het statement van Brandsen en van Hout (2006) dat er een groeiende tendens is van bedrijven die steeds vaker zelfstandig maatschappelijke projecten aangaan.

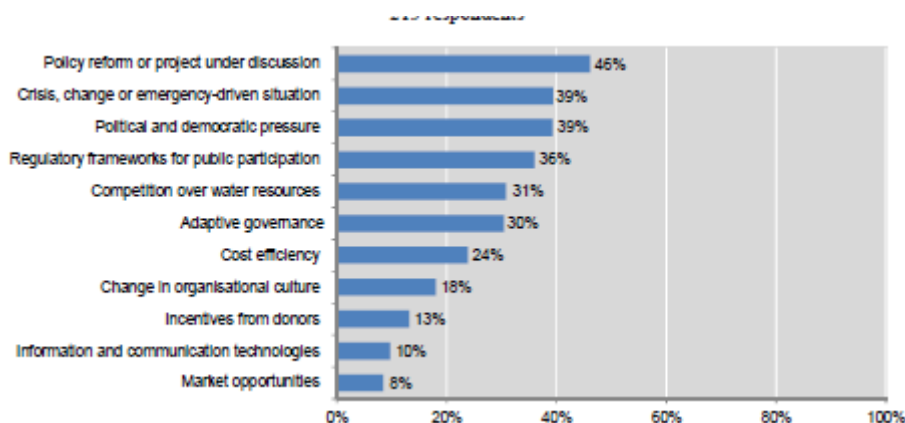
Deze zelfstandigheid is echter relatief. De meeste participatieve processen worden gefinancierd door overheidsgeld. Hiermee komen er een hoop kaders bij waaraan een bepaald project moet voldoen. Het komt dan wederom vanuit een top-down perspectief wat misschien dan wat paradoxaal lijkt. De kaders zijn echter wel nodig voor de politieke- en juridische verantwoording. Daarentegen valt de echte behoefte vanuit de burgers en organisaties hier vaak moeilijk in te passen. Er zal dus altijd een spanning blijven, ondanks dat er een groeiende tendens naar participatieve processen. Om deze redenen wordt er creatief omgegaan met de framing van beleidsprocessen door non-gouvernementele organisaties. De klant centraal zetten en vraaggericht aanbod zijn voorbeelden hiervan (Brandsen en Van Hout, 2006). Er is wel een drang van organisaties om naar mate het proces vordert een schuldige aan te kunnen wijzen als het fout gaat. Dit speelt het koppelen van formele eisen aan actuele activiteiten in de kaart.

In de volgende paragrafen worden de sub-dimensies die horen bij deze dimensie en de zojuist geschetste rol van de gebeurtenissen waardoor actoren deelnemen in participatieprocessen besproken.

2.2.1 Conjuncturele motivatie

Deze sub-dimensie geeft aan dat niet alle participatieve processen continu plaatsvinden, maar ook met een zekere interval of incidenteel. Zo huren fruittelers bijvoorbeeld in de zomermaanden vakantiewerkers in om te oogsten. In termen van water gerelateerde zaken betekent het vaak een gebeurtenis als een watersnood. Het waterbewustzijn groeit dan kort en heel snel na de media-aandacht, waardoor men dus mogelijk meer participanten trekt.

De conjunctieve drijfveren bestaan bijvoorbeeld in het geval water gerelateerde zaken uit watersnoodrampen, beleidshervormingen, grote projecten (dammen) en sociale eisen voor meer betrokkenheid in water gerelateerde projecten. In het onderstaande figuur staat een overzicht van drijfveren die stakeholders bewegen om deel te nemen in water gerelateerde projecten.

Figuur 2 Recent drivers for stakeholder engagement in the water sector (OECD, 2014)

Vooraf door de invloed van beleidsverandering, een crisis of politieke en democratische druk lijken stakeholders van waterprojecten te bewegen deel te nemen en bij te dragen aan projecten. Daarnaast kunnen het ook hele simpele gebeurtenissen in het verleden zijn die participanten geïnspireerd hebben.

Hieronder wordt de volgende sub-dimensie logistieke motivatie besproken.

2.2.2 Logistieke motivatie

De tweede sub-dimensie is van toepassing wanneer diensten niet effectief geleverd kunnen worden aan de uiteindelijke ontvangers door meer natuurlijke redenen. De omgeving is te complex of variabel en de kosten van interacteren met een groot aantal arme huishoudens is te groot. Dit noemen Joshi and Moore (2004) logistieke drivers. Wanneer deze wat meer in een waterschapcontext geschetst worden komen daar in het rapport van DEMOS en de Universiteit van Tilburg de volgende bevindingen uit. In dit rapport wordt in tegenstelling tot andere onderzoeken ook de organisationele kant van coproductie en burgerparticipatie belicht. De motieven van ondernemers en organisaties hebben volgens dit rapport een logistieke aard als zijnde de beschikbaarheid van hulpbronnen. De concrete motivatie in dit rapport bestond uit: financiën, ideologie en democratie. De financiën lijkt voor zich spreken. Als burgers vrijwillig zaken oppakken scheelt dat geld. Dit komt voort uit de bezuinigingsdrang en noodzaak van de afgelopen jaren. In andere woorden het gebrek aan financiële middelen. Een andere concrete motivatie is het ideologische perspectief. Dit heeft echt een moreel en ideologisch karakter heeft en gaat over de mensbeelden en maatschappijopvatting, zoals de tweedeling in de maatschappij (Boogers & Wijdeven, 2012). In het licht van deze context gaat het wederom over het ontbreken van diensten of door participatie te zien als de enige juiste manier voor het leveren van diensten. Het laatste motief is democratie. Dat gaat er om dat burgers er om vragen (Boogers & Wijdeven, 2012). Ze willen meer te zeggen hebben een passender beleid voor hun situatie. Dat kan alleen als ze de gelegenheid krijgen te participeren.

Structurele drijfveren

Volgens het rapport, Inclusive Water Governance (OECD, 2014), zijn er naast conjuncturele drijfveren ook structurele drijfveren voor stakeholders in het waterbeleid. De structurele drijfveren die hierin worden onderscheiden zijn onder te verdelen in vier categorieën: klimaatverandering, economische- en demografische trends, socio-politologische trends en duurzame ontwikkelingsdoelen. De klimaatverandering gaat om de beschikbaarheid en vormgeving van waterinfrastructuur met verschillende mate van impact. Economische en demografische trends zullen voor in steden de drijfveren zijn achter de vraag over water. De socio-politieke drijfveren zijn bijvoorbeeld recente ontwikkelingen in de EU op water gerelateerde problemen en het rapport van de VN. Daarnaast zullen duurzaamheidsdoelstellingen nieuwe standaarden zetten. Deze omstandigheden kunnen dus van invloed zijn op het wel of niet participeren van burgers, ondernemers en organisaties.

In de volgende alinea zal de laatste sub-dimensie worden uitgewerkt, governance motivatie.

2.2.3 Governance motivatie

Deze laatste sub-dimensie kan gezien worden als reactie op het dalen van overheids capaciteit op lokaal en nationaal niveau. Om toch aan een behoefte te voldoen gaat een georganiseerde groep burgers die dienst verlenen. Dit worden dan governance drivers van participatie genoemd Joshi and Moore (2004). Boivard (2007) heeft een soortgelijke definitie. In zijn artikel wordt coproductie gedefinieerd door het ter beschikking stellen van diensten door normale en lange termijn relaties tussen geprofessionaliseerde leveraars van de diensten en de gebruikers van de diensten. Alle partijen dragen bij in de middelen voor deze dienst. Er wordt ook gesteld dat relaties van

individuele burgers tot publieke instellingen vaak een grotere afstand hebben dan de gebruikersgroepen en gemeenschapsgroeperingen. Er zijn verschillende manieren waarin publieke diensten geregeld kunnen zijn. Dit kan bijvoorbeeld met het zelf regelen door collectief, door middel van private instellingen, via de markt op commerciële basis, via staatsbedrijven, en indirect via de staat, bijvoorbeeld zorginstellingen die door de staat worden ingehuurd (Joshi and Moore, 2004).

Deze typen kunnen gebruikt worden in het bepalen van de invloed van de omstandigheden in het participatieproces. Joshi and Moore (2004) gebruiken op hun beurt weer de volgende definitie voor het coproduceren: 'It's the focus on the engagement of citizen-clients in the actual provision of public services in complex, informal interactions with state agencies'. Iets specifieker noemen Joshi and Moore (2004) het: institutionalised co-production. De definitie hiervan ziet er als volgt uit: 'Institutionalised co-production is the provision of public services (broadly defined to include regulation) through regular, long term relationships between state agencies and organised groups of citizens. Where both make a substantial resource contribute' (Joshi and Moore, 2004). Joshi and Moore (2004) sluiten in de eerste plaats tijdelijke coproductiemethoden in deze definitie uit. Co-productie moet niet gaan om gecontracteerde diensten. En ook het onderscheid tussen publiek en privaat blijft vaag. De reden waarom gecontracteerde diensten wel vaak participatie genoemd worden door organisaties heeft een politieke aard. Vaak komt dit ook voor uit een bezuinigingsvraagstuk. In deze context komen Joshi and Moore (2004) met de volgende uitspraak. In situations of governance crisis, co-production can be politically attractive

In de volgende alinea wordt er een conclusie getrokken uit deze dimensie om daarna te eindigen met een algehele conclusie van dit theoretisch kader.

Conclusie situationele motivaties

De dimensie situationele motivaties bestaat uit de omstandigheden waarin wordt geparticipeerd. Deze kunnen dusdanig van invloed zijn dat zij mensen en organisaties kunnen bewegen te gaan participeren of niet. Deze dimensie bestaat uit drie sub-dimensies: Conjuncturele motivatie, logistieke motivatie en governance motivatie. Conjuncturele motivatie gaat om motivaties van tijdelijke aard, logistieke motivatie om bijvoorbeeld de middelen die ter beschikking staan en governance motivatie gaat over de verhoudingen tussen de betrokken actoren.

2.3 Conclusie theoretisch kader

In dit theoretisch kader was het concept participatiebereidheid het uitgangspunt. Aan de hand van de onderzoeksvraag is passende literatuur geselecteerd en uitgewerkt over de motivatie van participatie. Het wordt duidelijk dat participatiebereidheid uit verschillende dimensies en sub-dimensies bestaat. Deze indeling vormde dan ook de leidraad in dit kader. De dimensies bestonden uit persoonlijke motivatie en situationele motivatie en de sub-dimensies uit intrinsieke- en extrinsieke motivatie, logistieke motivatie, governance motivatie en conjuncturele motivatie. Alle sub-dimensies en dimensies zijn uitgewerkt aan de hand van dezelfde theorieën. Het CLEAR-model van Lowndes (2004), de decision ladder Van Eijk & Steen (2015) en de motivatietheorie van Arnstein(2002). Ook zijn er enkele rapporten en andere onderzoeken gebruikt om verder aan te vullen of verschijnselen in de context te plaatsen. De rol voor zowel de persoonlijke afweging als de situatie waarin men participeert, is dus groot. Dit onderzoek helpt om te kijken wat mensen beweegt zicht te participeren.

Hieronder zal participatiebereidheid verder worden geconceptualiseerd om vervolgens het hierboven omschreven concept meetbaar te maken.

2.4 Conceptualisatie

In de conceptualisatie zal het conceptueel model ontleent uit het theoretisch kader worden verklaard en gevisualiseerd door de onderstaande figuren. Eerst zullen de dimensies apart worden uitgewerkt om daarna het gehele conceptueel model weer te geven voor het centrale concept in dit onderzoek.

Persoonlijke motivatie

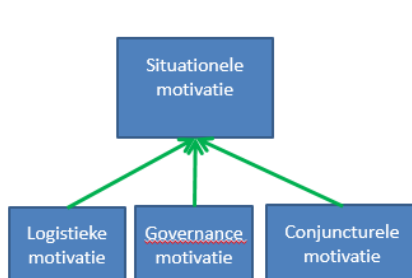
Deze eerste dimensie, persoonlijke motivatie houdt in dat de beslissing om te gaan participeren door een burger of ondernemer zich afspeelt binnen de persoon zelf. Hij of zij besluit te participeren op persoonlijke gronden. Deze persoonlijke motivatie bestaat uit intrinsieke- en extrinsieke motivatie. Deze twee vormen van persoonlijke motivatie vormen hier de sub-dimensies. Intrinsiek betekent dat de motivatie wordt beïnvloed door intrinsieke waarden van de persoon zelf. Extrinsieke motivatie betekent dat er gebeurtenissen zijn die de participant in kwestie beïnvloeden tot participatie en daartoe ook de intentie hebben, bijvoorbeeld belonen met geld. Tevens heeft deze dimensie een feedbackloop. Dit houdt in dat eerdere participatie invloed heeft op de beslissing om mogelijk weer te gaan participeren. Dit onderdeel is van belang, omdat het waterschap naast het stimuleren van nieuwe participanten om te gaan participeren er ook voor moet zorgen dat de huidige participanten blijven participeren.

Figuur 3 Persoonlijke motivatie onderverdeeld in sub-dimensies met feedbackloop

Situationele motivatie

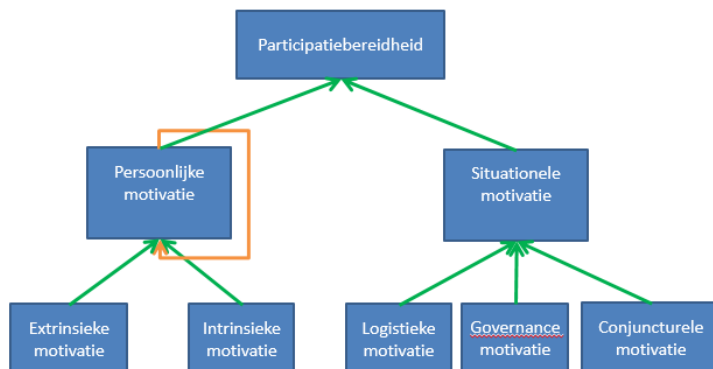
Waar het in de eerste dimensie ging om de persoonlijke afweging van de participant, gaat het in deze dimensie om de invloed van gebeurtenissen op de participatiebereidheid van de participant. Deze dimensie is op te delen in sub-dimensies. Bij de sub-dimensie logistieke motivatie gaat het om de invloed van de beschikbare middelen in de situatie die de participant beïnvloedt, bijvoorbeeld financieel. Daarnaast gaat het bijvoorbeeld ook om de politieke situatie. Governance drijfveren gaan over overheids capaciteit. De mate van capaciteit van de overheid bepalen in sterke mate in welke situatie er geparticipeerd moet worden. Hoeveel ruimte is er om te faciliteren bijvoorbeeld. Conjuncturele motivatie gaat vooral om de motivatie die te halen is uit tijdelijke verschijnselen. Na een watersnood bijvoorbeeld zijn inwoners zich weer bewust van het bestaan van waterschappen. Dit kan participatie in de kaart spelen. In het onderstaande figuur staat dit schematisch weergegeven.

Figuur 4 Situationele motivatie onderverdeeld in sub-dimensie

Participatiebereidheid

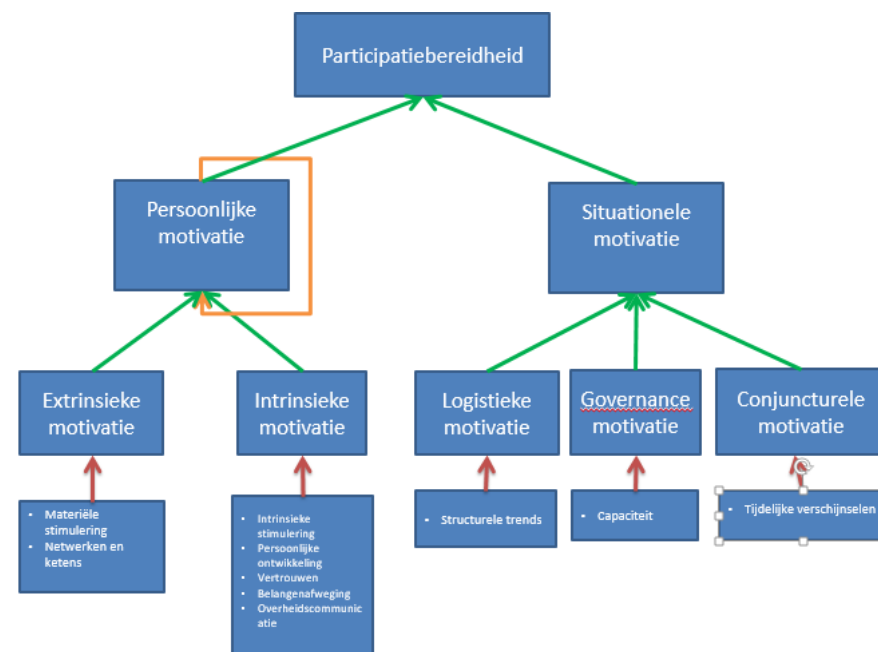
Wanneer de dimensies bij elkaar worden gevoegd ziet staat het gehele conceptueel model weergegeven in figuur 5:

Figuur 5 Conceptueel model van participatiebereidheid met dimensies en sub-dimensies

Het onderscheid tussen de persoonlijke motivatie en de situationele motivatie is gekozen omdat de persoonlijke motivatie per persoon verschilt, maar het verschil in situationele motivatie eerder zit in gebeurtenissen die meerder mensen of zelfs groepen bewegen tot participatie. Beide motivaties zijn te beïnvloeden, maar dit onderzoek gaat over hoe het op dit moment gesteld is met de motivaties of welke motivaties er meer of minder toe doen. In de aanbevelingen zal worden ingegaan op mogelijke aanpassing in het participatiebeleid van het waterschap, zodat het aantal participant kan groeien of meer werk kan doen voor het waterschap.

In figuur 6 is het conceptueel model geplaatst met aanvulling van de indicatoren. Onder de laag van de sub-dimensies staat een extra vak met daarin de indicatoren die op basis van de theorie zijn opgesteld. Onder de sub-dimensie Extrinsieke Motivaties bijvoorbeeld staat bijvoorbeeld de indicator materiële stimulering. Ditzelfde mechanisme geldt ook voor de andere sub-dimensies.

Figuur 6 Conceptueel model participatiebereidheid aangevuld met indicatoren

In het volgende hoofdstuk zullen de indicatoren verder worden uitgewerkt en andere onderzoeksmethodes worden toegelicht.

3. Methodologisch kader

In dit methodologisch kader zal worden beschreven hoe dit onderzoek in elkaar steekt. Er is gekozen voor een deductief onderzoek met inductieve kenmerken. Dit onderzoek hoofdzakelijk kwalitatief zijn, maar er zal ook een kwantificeerbare vragenlijst worden afgenomen. Achtereenvolgens wordt de operationalisering uitgewerkt om vervolgens een case selectie te maken en uit te leggen hoe de verzamelde data geanalyseerd gaat worden.

3.1 Operationalisering

In het theoretisch kader is het begrip participatiebereidheid in twee dimensies uitgewerkt: persoonlijke motivatie en situationele motivatie. Deze dimensies zijn onderverdeeld in sub-dimensies. Per sub-dimensie zijn een aantal indicatoren opgesteld op basis van de factoren die in de theorie worden genoemd als verklaring voor participatiebereidheid. Deze zullen zowel kwalitatief worden bevraagd door middel van interviews als kwantitatief door middel van een enquête. De vragenlijst zal de indicatoren op een concreet niveau bevragen bij de selectie respondenten in het waterschap. Daarnaast zorgen de interviews met meer open vragen ervoor dat er een goede context wordt geschetst zodat ook wat dieper ingegaan kan worden op de drijfveren van de participanten. Bovendien worden er mogelijk nieuwe indicatoren ontdekt in de kwalitatieve analyse. Deze combinatie van inductief en deductief onderzoek geeft de mogelijkheid om een heldere analyse te maken waarin een zo volledig mogelijk beeld kan worden geschetst van de motivatie van participatiebereidheid.

3.1.1 Uitleg indicatoren

Hieronder volgt een korte toelichting van de indicatoren uit figuur 7 en wat er onder de indicatoren wordt verstaan. Deze indicatoren zijn gebruikt voor het interviewschema uit de bijlage en voor de vragenlijst die afgenomen is bij het participatienetwerk van het waterschap. Het interviewschema in de bijlage is gebruikt om de indicatoren op een kwalitatieve manier te toetsen en te onderzoeken of er indicatoren zijn die nog niet in de literatuur staan beschreven. Het interviewschema heeft een open karakter. Het uitgangspunt is dat door een aantal open vragen te stellen de participant veel verteld, waardoor er doorgevraagd kan worden op interessante uitspraken die gedaan kunnen gaan worden. De indicatoren van het interviewschema zijn ingedeeld per sub-dimensie, met daaronder de bijbehorende indicatoren. Om de indicatoren vast te stellen worden vragen gesteld, die zijn uitgewerkt in onderdelen. Deze onderdelen bestaan uit mogelijke antwoorden of mogelijke vragen om wat dieper in te gaan op bepaalde onderwerpen. Het hangt van de situatie in het interview af welke hiervan gebruikt worden. Hieronder staat een omschrijving per indicator.

Materiële stimulering

Hoewel er geconcludeerd is dat de motivatie van participatiebereidheid veel complexer is dan het geven van beloningen kan het een participant toch extra motiveren. Een participant kan bijvoorbeeld een tegemoetkoming krijgen als hij participeert. Het gaat dan om een financiële stimulans om burgers te laten participeren. Er kan bijvoorbeeld een vergoeding worden gegeven voor de tijd en moeite die een burger steekt in het participeren. Deze vergoeding staat vaak niet in verhouding tot het daadwerkelijke aantal uren, maar is meer een blijk van waardering te noemen. Daarnaast kunnen in theorie dwangmiddelen gebruikt worden om mensen te laten participeren. Bijvoorbeeld door mensen te korten op hun uitkering als ze niet meedoen. Dit is wel dodelijk voor de wil om te participeren. Deze indicator maakt deel uit van de sub-dimensie extrinsieke motivatie omdat het geven van geld een middel is wat de intentie heeft om participatie in de kaart te spelen.

Intrinsieke stimulering

Deze indicator gaat over verschillende interne overwegingen die potentiële participanten motiveren in hun participatiebereidheid. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om groepsdruk. Naast dat een participant zich graag wil kunnen identificeren met groepen kan druk van groepen waarvan hij deel uitmaakt hem ook bewegen tot participatie. Het is belangrijk dat een participant er een voldaan gevoel aan overhoudt net als dat hij zich gewaardeerd moet voelen. Uiteraard moet hij die waardering ook krijgen van de betreffende overheidspartij. Daarnaast is de potentiële impact van participatie natuurlijk belangrijk. Als de participant van te voren denkt dat zijn deelname effect zal hebben, dan motiveert dit uiteraard. Maakt de participatie verschil in zaken of is het slechts een uitvoerende taak? Participanten willen op niveau geschat worden en daarom dus ook meer dan alleen uitvoeren. Ze willen meedenken aan de voorkant en daarmee ook inhoudelijk van waarde zijn. Deze motivatie heeft effect op de interne afweging van de persoon en hoort derhalve bij de sub-dimensie intrinsieke motivatie.

Persoonlijke ontwikkeling

Als een participant zichzelf wilt ontwikkelen en participatie daartoe een middel is, dan zal hij gemotiveerd zijn deel te nemen. Dit kan op sociaal vlak zijn, maar ook op professioneel vlak. Deze indicator is van betekenis voor veel participanten. Door te participeren voert men taken uit of andere werkzaamheden die men normaal gesproken niet zou doen. De vaardigheden die hiermee worden opgedaan kunnen we ten goede komen aan bijvoorbeeld de carrière van de participant. Daarnaast kan de participant zich op kennis ontwikkelen en op sociaal vlak. Een participant kan bijvoorbeeld beter omgaan met tegenslagen of beter manifesteren in groepsprojecten. Dit zijn mogelijke motivatiefactoren voor participanten. Als de vooruitzichten op ontwikkelingen goed zijn, kan dat de participant over de streep trekken. Persoonlijke ontwikkeling is een interne ontwikkeling van de persoon en daarom hoort deze bij de sub-dimensie intrinsieke motivatie.

Vertrouwen

Deze indicator is redelijk vanzelfsprekend. Er wordt bijna niets klaargespeeld als er geen onderling vertrouwen is met degene waarmee wordt samengewerkt. Vooral wederzijds vertrouwen is een belangrijk aspect in de bereidheid om te gaan participeren. Als een participant geen vertrouwen ervaart van de overheid waarvoor hij participeert, is de drempel hoger. Inherent hieraan is de mate van inbreng die een participant heeft op het project. Naast dat het de participant motiveert om aan de voorkant mee te praten motiveert ook de eigen inbreng in de uitvoering van het geheel. Daarbij komt een stukje eigen verantwoordelijkheid wat de participant ook zeker helpt in zijn beslissing om te participeren. Tot slot behoort tot deze indicator de aanname dat eerdere participatie motiveert om door te gaan met participeren. Vertrouwen is iets wat heel persoonlijk ervaren wordt en effect heeft en daarom is het een indicator van intrinsieke motivatie.

Netwerken en ketens

Deze indicator is gebaseerd op de invloed van de omgeving op de participant. Daarnaast ook op de invloed die netwerken hebben waarin de participant deelneemt. Deze invloed kan zowel stimulerend als remmend zijn. Zo kan iemand besluiten te participeren, omdat dit verwacht wordt vanuit het netwerk en hij zich daardoor laat sturen.

Vaak als er geparticipeerd wordt komt dit door een rol die een actor heeft in een netwerk, of ontstaat er een netwerk om de het project heen. Deze indicator kan gaan om ketenvorming of beïnvloeding op het participeren. Participatie vindt nooit plaats door één persoon. Personen kunnen weer beïnvloed worden door andere actoren in een netwerk. Zo ook het bewegen tot participeren kan door netwerken worden aangesproken. Netwerken en ketens hebben in deze context de intentie mensen te bewegen tot participatie en zijn derhalve onderdeel van de sub-dimensie extrinsieke motivatie.

Belangenafweging

De participant heeft altijd een belang bij participatie. Afhankelijk van de grootte van dit belang kan dit de participant bewegen tot participeren. Het belang kan voor zichzelf zijn, maar ook van maatschappelijke aard. Wilt een participant er zelf beter van worden of wilt hij iets doen voor de maatschappij? Het is in beginsel geen kwalijke zaak dat iemand participeert uit eigen belang. Als men bijvoorbeeld participeert in een sociaal initiatief voor iemand in zijn directie omgeving profiteren anderen daar ook meestal van. Toch is het een belangrijke afweging voor de participant wat het participeren hem oplevert in de breedste zin van het woord en wat het hem aan tijd, geld en moeite kost. Die afweging maakt de participant voor hij gaat participeren. Het afwegen van belangen is een intern proces en is daarom onderdeel van de sub-dimensie extrinsieke motivaties.

Overheidscommunicatie

Het is altijd belangrijk voor een participant om te weten waar hij aan toe is. Buiten de waardering die men graag krijgt is het ook belangrijk dat hij weet wat er van hem verwacht wordt en wat hij van de overheid kan verwachten. Daarnaast is het ook van belang dat interne afwegingen van de overheid in kwestie met hem worden gedeeld. Het demotiveert enorm als een participant niet goed weet wat hem te wachten staat en hoe men bij de overheid over de zaak denkt. Een participant kan nog zo zelfstandig zijn, hij is altijd afhankelijk van de medewerking van de overheid. Daarom is communicatie een belangrijk aspect in de motivatie voor participatiebereidheid. Naast overheidscommunicatie kan het ook motiverend werken dat een participant zelf kan communiceren over het project of wanneer de overheid dat doet. Het delen met een groter publiek en de daarbij horende aandacht kan motiverend werken. Communicatie werkt in op de interne afweging van personen en is daarom onderdeel van sub-dimensie intrinsieke motivatie.

Structurele trends

Er zijn constant trends gaande die de samenleving veranderen. Participatie zelf is al een trend. Onderliggend daaraan zijn er trends die participanten motiveren in hun bereidheid tot participatie. Dit kan op een specifiek onderwerp zijn, of in het algemeen. Klimaatverandering kan participanten bijvoorbeeld bewegen om bij te dragen aan een klimaat-adaptieve stad, net als duurzaamheid. Een toenemende frequentie van hoog water kan participanten doen besluiten zelf regenwater af te koppelen. Ook als de sociaaleconomische omstandigheid van mensen veranderd kan dit van invloed zijn op participatiebereidheid. Dit allen kan op grond van ideologie gebeuren, maar ook vanwege een zekere druk vanuit de mede-inwoners omdat de straten steeds vaker blank staan. Deze indicator is vaak logistiek van aard en hoort daarom bij de sub-dimensie logistieke motivatie.

Capaciteit

Het wordt heel duidelijk dat de beschikbare capaciteit van een dienst, vooral de overheid sterke invloed heeft op participatiebereidheid. Participatie kan ontstaan uit het ontbreken van capaciteit, zodat burgers die taak zelf op zich gaan nemen. Bovendien kan de maatschappij bepaalde dingen beter zelf. Daarnaast gaat het ook om hoe hulpbronnen worden ingezet en wat voor invloed de overgebleven actoren hebben op participatie. Stimuleren zij het of remmen zij het? Capaciteit gaat ook om langdurige en duurzame samenwerkingsrelaties waarin een bewonersinitiatief bijvoorbeeld in meerderde opeenvolgende projecten participeert, omdat er zelf geen beschikbare middelen zijn vanuit de overheid. Capaciteit heeft alles te maken met voorzieningenniveau en hoort daarom bij de sub-dimensie governance motivatie.

Tijdelijke verschijnselen

Deze indicator gaat om gebeurtenissen die plaatsvinden waardoor een participant is gaan participeren. Dit kan de economische crisis zijn geweest. Dit heeft een tijd plaats gevonden en vervolgens is de economie weer aangetrokken. Deze gebeurtenissen kunnen burgers doen besluiten te gaan participeren. Dit kan bijvoorbeeld ook worden

veroorzaakt door beleidshervormingen of kostenverhogingen van diensten. Vanwege het tijdelijke karakter van deze verschijnselen behoort dit tot de sub-dimensie conjuncturele motivatie.

3.1.2 Vragenlijst

In de bijlage is een vragenlijst opgenomen. De vragenlijst is bedoeld om deelvraag vier beter te kunnen beantwoorden. De vragen hebben dus betrekking op hoe het waterschap nu stuurt op de motieven van participatie. Wat met deelvraag vier aan het licht gebracht dient te worden. De vragenlijst wordt afgenomen onder het participatienetwerk van waterschap Brabantse Delta. Deze groep heeft direct te maken met participatie, waardoor er een goed beeld ontstaat over hoe de gang van zaken nu is. Hoewel alle genoemde indicatoren en aspecten voorkomen in de vragenlijst zal pas achteraf specifiek onderscheid worden gemaakt tussen de indicatoren. Het enige onderscheid wat in de vragenlijst zelf gemaakt wordt is tussen wat het participatienetwerk denkt dat de participant zou motiveren en hoe de participant voordeel kan halen uit zijn participatie. De indicatoren worden in tegenstelling tot het interviewschema heel concreet bevroegd. De vragen staan door elkaar. Per indicator zullen één of enkele vragen gesteld worden en waar mogelijk wordt overlap opgelost door van twee vragen één te maken. Naast dat de vragenlijst helpt om deelvraag vier te beantwoorden dient het ook aan het geven van extra duiding aan andere resultaten in de analyse.

Conclusie

Hierboven is omschreven aan de hand van welke indicatoren het concept participatiebereidheid gemeten gaat worden. Mogelijk worden daar nog indicatoren aan toegevoegd als deze naar voren komen in de analyse. Het kan namelijk zo zijn dat er in meerdere interviews een zelfde motivatiefactor van participatie wordt genoemd. In dat geval wordt deze dus aan het bovenstaande model toegevoegd.

3.2 Methodologie

In het volgende deel wordt uitvoeriger beschreven hoe deze motivatiefactoren gemeten gaan worden, maar nog belangrijker hoe deze worden geanalyseerd en welke casussen gekozen zijn voor deze analyse.

3.2.1 Strategie

Dit onderzoek heeft de vorm van zowel een kwalitatief als een kwantitatief karakter. Kwalitatief vanwege de afgenomen interviews die later in dit onderzoek zijn gecodeerd. Kwantitatief vanwege het afnemen van een vragenlijst onder het participatienetwerk. In de eerste plaats is dit onderzoek een multiple casestudy van kwalitatieve aard. Aan deze kwalitatieve multiple casestudy zit een kwantitatieve component verbonden. Dit component bestaat uit de weging van de indicatoren voor elke casus. Op deze manier kan de kwalitatieve waarneming kwantitatief geduid worden. De duiding is een interpretatie uit de algehele context en wordt weergegeven door een schaal van '--' tot '++'. In het geval van '--' speelt de factor in kwestie eerder een remmende werking of totaal geen rol en in het geval van '++' juist een hele grote of werkt zeer stimulerend. De casussen die hierbij onderzocht worden staan hieronder beschreven. Het is kwalitatief door een vergelijking te maken tussen de cases gebaseerd op interviews en het is kwantitatief van aard door de perceptie van het waterschap te meten met een vragenlijst. Door het vergelijken met de verschillende cases kunnen er wellicht verbanden worden gevonden die kunnen leiden tot algemene uitspraken. De vragenlijst helpt om de resultaten nog meer in de context van het waterschap te kunnen zien.

3.2.2 Case selectie

In het beheergebied van het waterschap Brabantse Delta zijn er talrijke voorbeelden van participatie te vinden. Van het actief meedenken in de oplossingen voor wateroverlast tot het zelf onderhouden van groenstroken aangrenzend aan percelen. Het is dus onmogelijk om alle projecten met participatie op te nemen in de onderzoek. De keuze die gemaakt is

bestaat uit drie projecten binnen het beheergebied en één daarbuiten. Daarnaast zijn de casussen wisselend succesvol en verschillen ze in initiatiefnemers. Dit is van belang om een algemeen beeld te krijgen van de motivatie van participanten van het waterschap. De gekozen casussen 'Kleine kringloop', 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' en de 'Keenesluis' spelen zich af binnen het beheergebied van het waterschap Brabantse Delta. De 'kleine kringloop' is een initiatief van het waterschap en een succesvolle casus. 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' is een initiatief van een onderneming en is voorlopig gestrand. De 'Keenesluis' is een burgerinitiatief en voorlopig succesvol te noemen, daarentegen loopt de besluitvorming nog. De casus 'Water in Spangen' speelt zich af in het beheergebied van Hoogheemraadschap Delfland, deze casus is een bewonersinitiatief en is ook succesvol te noemen. Omdat het waterschap een goed beeld wil van participatie is het belangrijk een breed beeld te schetsen. Daarom zijn de casussen verschillend van aard. Zo is er onderscheid gemaakt tussen het beheergebied van het waterschap en daarbuiten, ook verschillen de casussen in de mate van succes. Ook ligt het initiatief in elke casus anders. Dit waren criteria waarop de casussen zijn geselecteerd. Door het uiteenlopende karakter van de casussen wordt dus een breed beeld gecreëerd van de motivatie van participatiebereidheid bij het gehele waterschap. De externe casus kan dit beeld in perspectief plaatsen met andere waterschappen. Het kan het beeld versterken door gelijksoortige resultaten te vinden, het kan echter ook het beeld in een ander perspectief plaatsen door afwijkende resultaten te vinden. Met oog op de aanbevelingen later in dit rapport zou het waterschap ook wat van het hoogheemraadschap Delfland kunnen leren. In het volgende hoofdstuk zullen de casussen uitgebreider worden beschreven.

3.2.3 Technieken

Er worden verschillende technieken gebruikt in dit onderzoek. Om te beginnen hebben er in het vooronderzoek veel gesprekken plaatsgevonden met sleutelfiguren binnen het waterschap. Daarnaast zijn interne documenten gebruikt om in combinatie met de gesprekken het uitgangspunt van dit onderzoek vast te stellen. In het uiteindelijke onderzoek zal de data worden verzameld door het afnemen van semi-gestructureerde interviews bij betrokkenen in elke casus. Het semi-gestructureerde interview bestaat uit een aantal vragen gebaseerd op de operationalisering. Het is zo opgesteld dat ook de bevindingen uit deze vragen getoetst kunnen worden aan de theorie. Daarnaast is er ruimte om extra informatie te achterhalen en om door te vragen op bepaalde punten. Dit komt de kwaliteit van het onderzoek ten goede. Naast interviews wordt er ook een vragenlijst afgenomen. Deze vragenlijst zal in een geselecteerde groep binnen het waterschap worden afgenomen en geeft de mogelijkheid een algemeen beeld te zien over motivatie en stimuleren van participatie binnen het waterschap. Daarmee kunnen de interviews in perspectief van het gehele waterschap geplaatst worden.

3.2.4 Data analyse

De analyse van de interviews zal plaatsvinden door er een transcript van te maken daarop een content analysis uit te voeren. De content analysis zal bestaan uit het coderen van het transcript. Deze codering zal zowel latent zijn als manifest. In de eerste plaats manifest waarin de letterlijke vragen naar een motivatiefactor worden onderscheiden. Er zal ook latent worden gecodeerd om zo andere motivaties of andere invloeden die de respondenten mogelijk hebben te onderscheiden. Uiteraard zal per casus een tabel worden gemaakt waarin kort wordt samengevat hoe de indicatoren uitwerken in de casus. Dit gebeurt vanuit het waterschap perspectief en het perspectief van de participant. In deze tabel zal ook een weging worden toegevoegd. De ene motivatiefactor zal immers een grotere rol spelen dan de andere, net als dat deze zal verschillen per perspectief. De weging zal uit een vijf puntenschaal bestaan, die uit '+' en '-' bestaat. Deze weging is gebaseerd op de codering en betreft dus een opvatting. Vervolgens zal voor elke indicator twee samenvattingen worden gemaakt. Eén vanuit de participanten gezien en één vanuit het waterschap/andere overheid gezien. Voorwaarde voor het tweede overzicht is wel dat de andere overheid in het projectteam zit van de casus. In de samenvattingen staat hoe men denkt over de motivatiefactoren en of ze

daadwerkelijk motiveren. Tot slot kunnen de samenvattingen naast elkaar worden gelegd om een mogelijk discrepantie tussen de participanten en het waterschap te ontdekken. Dit gebeurt aan de hand van losse tabellen waar dezelfde weging als in die van de perspectieven is uitgewerkt. Uiteindelijk zal er een tabel worden gemaakt waarin de waardering per casus is uitgedrukt in verschillen. De procedure wordt herhaald voor de latente codering van de overige informatie uit de interviews. Een voorbeeld van de codering staat in de bijlage.

De analyse van de vragenlijst zal worden gedaan door gebruik van Excel waarin descriptieve statistiek gebruikt wordt om het algemene beeld voor elke indicator van motivatie binnen het waterschap vast te stellen en hoe hierop wordt aangestuurd. Vervolgens worden de vragen ingedeeld per indicator. De analyse zal gedaan worden met een grafiek voor elke indicator. In deze grafiek staan de scores per vraag weergegeven.

3.2.5 Verantwoording respondenten

Wat betreft de interviews binnen de gekozen casussen lopen de aantallen mensen die betrokken zijn uiteen. In sommige casussen is het gelukt iedere betrokkenen te interviewen, in andere casussen niet. Daarom is er een selectie gemaakt van respondenten die geïnterviewd worden. De respondenten zijn gekozen op betrokkenheid bij de casussen. In de bijlage staat een overzicht van de interviews die hebben plaatsgevonden.

Naast betrokkenheid bij de casussen zijn er nog andere criteria waarop de respondenten zijn gekozen. Eén daarvan is de rol die zij in de casus hebben bekleed. Zo zijn er bij elke casus meerdere inwoners of vertegenwoordigers van een bedrijf geïnterviewd. Daarnaast zijn ook de betrokken ambtenaren vanuit het waterschap geïnterviewd en indien mogelijk ook de betrokken ambtenaar van de gemeente waarin de casus zich afspeelde. Dit laatste is alleen mogelijk als de betrokken ambtenaar vanuit de andere gemeente ook deel uitmaakt van het projectteam. Omdat men vaak vanuit een projectteam opereert, is het goed is deze dynamiek mee te nemen in dit onderzoek.

Wat betreft de respondenten van de vragenlijst is er gekozen om het participatienetwerk binnen het waterschap te bevragen over hoe zij denken dat het waterschap stuurt op de motieven van participatiebereidheid. De vragen met dezelfde strekking als in de operationalisering gebruikt is voor de interviews, maar ditmaal zijn de respondenten niet betrokken bij de casussen. Hierdoor wordt er een algemeen beeld geschetst en kan dus gekeken worden of het algemene beeld overeenkomt of verschilt met de specifieke casussen of juist heel erg verschilt. Het uitgangspunt is dat de percepties binnen het waterschap op één lijn dienen te zitten.

Het participatienetwerk bestaat uit vertegenwoordigers uit alle afdelingen van het waterschap. Elke vertegenwoordiger die er zit wordt gezien als de participatieambassadeur van zijn afdeling. Hij of zij is dus goed op de hoogte van wat er speelt rondom participatie op de afdeling en stimuleert collega's ook een participatieve werkstijl te hanteren. Om deze reden zijn zij de beste personen om vast te stellen hoe het waterschap stuurt op motieven en of ze denken dat dit aansluit op de behoeftes van de participanten. Het participatienetwerk bestaat uit 11 mensen en is als gehele populatie geanalyseerd. Het is representatief omdat er personen in zitten vanuit elke afdeling en elk cluster binnen de hiërarchie van het waterschap.

Door het gebruiken van deze respondenten wordt er een zo concreet mogelijk beeld gecreëerd. In de volgende paragraaf zal worden ingegaan op de betrouwbaarheid en validiteit.

3.2.6 Betrouwbaarheid en validiteit

Volgens Babbie (2013) hangt de betrouwbaarheid van het onderzoek af van de kwaliteit van de onderzoeksmethode waarin bij herhaaldelijk onderzoek iedere keer dezelfde resultaten worden behaald. Om dit te waarborgen zijn de interviews afgenomen met behulp van het interviewschema uit de operationalisering. Deze lijst is gebaseerd op

indicatoren uit het theoretisch kader. Op deze manier worden de vragen gericht gesteld en wordt elk punt bevraagd op dezelfde manier in elk interview. Bovendien zijn de vragen voor de respondent duidelijk, maar ook voor andere onderzoekers. Hoewel de casussen niet stil staan en de perceptie zal veranderen bij de respondenten biedt deze vragenlijst toch de mogelijkheid hetzelfde concept op dezelfde manier te meten, waardoor bijvoorbeeld ook een trendstudie gedaan zou kunnen worden. Het onderzoek vindt verder zeer systematisch plaats waardoor er ook op deze wijze uitspraken gedaan kunnen worden over de resultaten.

De vragenlijst is net als het interviewschema gebaseerd op de operationalisering op deze manier zijn de vragen dus van dezelfde strekking als in de interviews. Uiteraard is de vragenlijst van te voren getest op dubbelzinnigheden. Verschillende mensen hebben hem bekeken waarmee ze vooral controleerden of er onduidelijkheden waren of dat vragen op meerder manieren konden worden opgevat, wat een grote variëteit in de resultaten zou kunnen veroorzaken. Volgens Babbie (2013) is validiteit een term die omschrijft dat een resultaat accuraat het concept bevat waarvan men de intentie had het te meten. Wat de interne validiteit betreft is aan dit onderzoek een vooronderzoek voorafgegaan waarin een uitgebreide verkenning van de literatuur heeft plaatsgevonden. Dit is het begin geweest van een uitgebreid theoretisch kader en operationalisering. Door goed te overwegen wie de respondenten waren en die keuzes verantwoord te hebben is hier de basis gelegd voor een valide beantwoording van de hoofdvraag. Wat betreft de externe validiteit moet dit antwoord ook te generaliseren zijn. Dus zijn de bevindingen van toepassing op het gehele waterschap of zelfs alle waterschappen in Nederland? Door zo divers mogelijke casussen, waaronder een externe, te kiezen is er gezorgd voor een zo breed mogelijk beeld van het waterschap en is het onderzoek dus uitstekend generaliseerbaar. Qua diversiteit kan er gedacht worden aan het initiatief, de omvang, de mate van succes, enz. Hoe divers de casussen ook zijn, ze zijn nog steeds vergelijkbaar doordat het allemaal participatieve projecten zijn met een waterschap.

In het volgende hoofdstuk zullen de casussen in de context van de empirie worden ingeleid.

4. Empirisch onderzoek

Op basis van de selectiecriteria die in het vorige hoofdstuk zijn opgesteld is er gekozen om vier casussen te onderzoeken. De casussen vinden zowel binnen als buiten het beheergebied plaats. De eerste casus is die van de 'kleine kringloop'. Maaisel van ecologische verbindingzones wordt afgezet aan boomtelers in een straal van 1 km eromheen. De tweede casus 'CO-vergisting bij Brabantse Delta' gaat over het vergisten van een externe reststroom in de waterzuiveringsinstallatie van het waterschap. Deze casus speelt zich ook af binnen het beheergebied van Brabantse Delta. De derde casus de 'Keenesluis' gaat over een 250 jaar oude sluis die gerestaureerd moet worden. De vierde en laatste casus 'Water in Spangen' gaat over een aantal projecten in de Rotterdamse wijk Spangen. Deze casus speelt zich niet af in het beheergebied van Brabantse Delta, maar van Hoogheemraadschap Delfland.

4.1 Context van waterschap Brabantse Delta

Voordat de casussen zullen worden besproken aan de hand van de achtergrond, de doelen, de betrokken partijen en de status binnen het waterschap. Zal eerst dieper worden ingegaan op het waterschap en over de ambities op het gebied van participatie.

Het Waterschap Brabantse Delta heeft in het Bestuursakkoord 2015-2019 (*Onze Koers*) en het Waterbeheerplan 2016-2021 (*Grenzeloos Verbindend*) deze ambitie kenbaar gemaakt om een participatieve manier van werken te gaan hanteren. Ambities die hierbij horen zijn 'uitvoeren van wettelijke taken combineren met de taken en wensen van anderen' (Onze Koers) dit worden ook wel de meekoppelkansen genoemd. Ook staat in (Onze koers) dat er meer samengewerkt moet worden met organisaties als hengelsportverenigingen, natuurverenigingen en belangenorganisaties. In Grenzeloos verbindend staan weer ambities als een meer integrale aanpak en aandacht voor het grotere geheel in dialoog met partners. Of het versterken van maatschappelijke betrokkenheid.

Als gevolg daarvan heeft er een themabijeenkomst plaatsgevonden voor het dagelijks bestuur en het directieteam om deze ambities om te zetten in beleidskaders. Enkele beelden en verwachtingen omtrent participatie zijn destijds uitgesproken. DB-leden hebben bijvoorbeeld het gevoel dat ze gedwongen worden om participatief te gaan werken omdat de maatschappij dit vraagt en om financiële redenen, want de opgaven zijn te groot voor het waterschap alleen. Leden van het directieteam voegen hieraan toe dat participatie belangrijk is om doelen te kunnen realiseren met een grotere toegevoegde waarde voor alle deelnemers. Participatie zorgt voor verruiming van het maatschappelijk blikveld van het waterschap en voor verruiming van kansen en mogelijkheden.

Naar aanleiding van de ambities in de akkoorden en de bevindingen van het DB/DT is er een beleidsnota geschreven: 'participatieaanpak à la Brabantse Delta' hierin is deze ambitie opgeschreven en wordt er uitgesproken dat er binnen de bestaande formatie fte's worden vrijgemaakt om participatie te stimuleren en te evalueren. Eind 2016 zal de evaluatie plaatsvinden die jaarlijks terug zal keren. Dit onderzoek maakt deel uit van deze aanpak.

4.2 Casussen

Hieronder zullen alle vier de casussen worden besproken aan de hand van de bovengenoemde opzet.

4.2.1 Kleine Kringloop

De boomkwekerij heeft de laatste jaren veel te maken gehad met veranderende regels. Waar ze vroeger veel sterke bestrijdingsmaterialen gebruikt mochten worden omdat het geen consumptiegewas is, is dat nu beperkt tot een kleine hoeveelheid externe mineralen. Alles wat ze aanvoeren moeten ze verwerken in de mestboekhouding. Bovendien is wat ze mogen aanvoeren te weinig voor de hele bedrijfsvoering. Veel boeren zijn daarom overgestapt naar het gebruik van compost, dit kopen zij in bij composteerders.

Het waterschap beheert op zijn beurt een tal van ecologische verbindingzones. Deze zones moeten een keer per jaar gemaaid worden. Dat maaisel wordt afgevoerd naar een composteerder die er vervolgens compost van maakt en dat weer verkoopt aan de boomkwekers. Om dat maaisel te laten verwerken betaalt het waterschap veel geld. Bovendien moet men soms 30 km rijden, net als de boeren die hun compost daar weer moeten halen en hun eigen reststroom daar naartoe moeten brengen.

Een medewerker van het waterschap was voor een ander project bij een boomkweker en die vroeg of die wat maaisel kon krijgen. Hij kon dat maaisel gebruiken om zijn reststroom te composteren. De reststroom bestaat uit versnipperde bomen die niet verkocht zijn. Om dat hout in compost om te zetten is er groenafval nodig. Aangezien het maaisel toch zou worden afgevoerd was dit geen probleem. Zo hoefde het waterschap maar 1 km te rijden en de boomkweker hoefde helemaal nergens heen met zijn reststroom. Het jaar daarna is besloten dit op grotere schaal te gaan toepassen. Het is efficiënter, goedkoper en duurzamer.

Doelen en aanpak

Onder de noemer 'meerwaarde uit groene reststromen' is er in 2014 een pilot gestart genaamd de 'kleine kringloop'. Het maaisel wat vrijgekomen is bij maaiwerkzaamheden van het waterschap wordt in deze pilot afgezet bij agrariërs. Zij gebruiken het om hun reststroom te composteren. Met deze compost hebben ze een organische stof voor hun bodem, wat nodig is om bomen te kunnen kweken. Om boeren te bewegen te gaan composteren geeft het waterschap ze 5 euro per kuub, waardoor ze de onkosten kunnen betalen. Het volgende wordt hierover gezegd in één van de interviews voor deze casus:

Voor het omzetten van het product ben ik toch al gauw 6 tot 7 euro de kuub kwijt. Omzetten dat doe je als de broei erin komt en anders alle goede schimmels doodgaan. Het geld wat ik nou krijg van het waterschap, daar kan ik mooi dat omzetten van betalen. Dus dat zijn twee vliegen in één klap. Voor het waterschap is het ook mooi, want die hoeven hun spul niet meer naar Rotterdam of Moerdijk te brengen.

Veel boeren composteerde al met andere reststromen, maar het maaisel van het waterschap is veel zuiverder. Er is geen sprake van vervuiling doordat het maaisel uit een natuurgebied komt. Bovendien zijn beiden partijen dus fors goedkoper uit.

Betrokken partijen

In beginsel is dit een samenwerking tussen het waterschap en boomkwekers. Er zijn op dit moment 10 tot 20 boomkwekers die maaisel afnemen van het waterschap. Los van het afnemen van maaisel van het waterschap is er een tendens gaande waar steeds meer kwekers zelf gaan composteren. Er zijn hiervoor twee partijen actief dat zijn Treepart en ZLTO. Deze partijen hebben werkgroepen met kwekers daarin die de mogelijkheden van compost bestuderen en uitproberen.

Status waterschap

Het Dagelijks Bestuur is op 19 mei 2016 akkoord gegaan met de verlenging van de pilot Kleine Kringloop. Afsproken is dat in de winter 2016 een evaluatie wordt gemaakt met daarin een voorstel of, en zo ja, hoe de Kleine Kringloop geïmplementeerd wordt in de bedrijfsvoering van het waterschap (Keizer, 2016).

Het advies is vooralsnog hier voorlopig gewoon mee door te gaan. Het feit dat de afnemers van het maaisel nu een vergoeding krijgen van 5 euro de kuub blijft een lastig punt. Het is de bedoeling dat het eigenlijk zonder vergoeding zou moeten. Echter heeft 60% aangegeven te stoppen met dit project als ze geen vergoeding meer krijgen. Dit blijkt uit een enquête van het waterschap onder de deelnemers (Keizer, 2016).

4.2.2 Co-vergisting bij Brabantse Delta

Eén van de kerntaken van het waterschap is het zuiveren van rioolwater. Dit gebeurt in de rioolwaterzuiveringsinstallatie Nieuwveer in Breda op een duurzame wijze. Het zuiveringsslib wat overblijft na het zuiveren van rioolwater wordt vergist. Hiervan wordt biogas gemaakt en elektriciteit. Het biogas wordt omgezet in warmte en afgezet aan de stadsverwarming van de wijk Haagse Beemden. De elektriciteit wordt voor de centrale zelf gebruikt en bij een overschot wordt die terug geleverd aan de markt. Deze slibvergistinginstallaties hebben op dit moment een restcapaciteit, die zou kunnen worden ingezet voor externe stromen. Op deze manier draait de zuiveringsinstallatie op zijn volle capaciteit. Dit is efficiënter en zorgt voor meer productie van biogas en elektriciteit.

Naast het vergisten van het zuiveringsslib is het waterschap een belangrijke schakel in het VARIO-project. In dit project worden bacteriën gebruikt voor de productie van polymeren, bio plastic. In de samenwerking met bedrijven is het waterschap in contact gekomen met Cloetta te Roosendaal, die een reststroom heeft die in potentie interessant is om op lange termijn bioplastics van te kunnen maken. Op korte termijn is deze stroom interessant om te vergisten en energie uit op te wekken (Vingerhoeds, 2016).

Doelen en aanpak

Op dit moment heeft Cloetta een probleem omtrent dat afvalwater. Ze kunnen het wel in het riool laten lopen, maar dat zou enorme heffingen tot gevolg hebben. Om deze reden vragen ze afvalmakelaar Kwaliflex te zorgen dat hun afvalwater na een verwerker gaat. Verwerkers vergisten het product ook, maar halen er alleen gas uit. Elektriciteit en warmte gaat verloren. Bovendien moet Cloetta op dit moment in Landgraaf het afvalwater laten verwerken, omdat er in de regio West-Brabant geen markt meer is voor ze.

Het waterschap zou daarentegen het afvalwater kunnen gebruiken om daar de restcapaciteit in de vergistingstanks op te vullen. Bovendien is het veelal uit suiker bestaande water uitstekend geschikt voor vergisting. Daarnaast verbindt je Cloetta als partner en zou het waterschap in de toekomst deze afvalwaterstroom van Cloetta kunnen gebruiken voor de productie van bioplastics, wat ook de insteek van Cloetta is, zoals blijkt uit één van de interviews:

Het is echt een combinatie voor ons. Natuurlijk zit je in een bedrijf altijd te kijken waar we eventueel kosten willen besparen. Dat een bijstroom geld kost waar heel veel goede productiestoffen inzitten, natuurlijk kijk je daarnaar. Maar vindt het feit dat je een duurzame samenwerking kan opstarten met Brabantse Delta in dit geval en kan resulteren in een mooi nieuw product is iets wat ik heel belangrijk vind.

Het plan is nu dat Cloetta per as de afvalwaterstroom aanlevert aan de rioolwaterzuiveringsinstallatie Nieuwveer. Het waterschap vergist die stroom dan, zoals hierboven beschreven. Het waterschap levert een dienst en wordt hiervoor betaald.

Betrokken partijen

In deze casus spelen verschillende projecten door elkaar heen. Hieronder liggen ook verschillende discussies. Dit is tot nog toe een moeilijke zaak gebleken voor de ambtelijke top van het waterschap. De partijen die op dit moment bezig zijn met een samenwerking op dit gebied zijn Cloetta, de snoepfabrikant uit Roosendaal en het

waterschap. De partij die nu zorgt voor de afvoer van de afvalwaterstroom is Kwaliflex, maar heeft geen inspraak in dit plan.

Status waterschap

Als je een dergelijke overeenkomst aan gaat als waterschap intervenieer je in de markt. Je levert een dienst aan een commerciële partij die normaal gesproken door andere commerciële partijen zal worden uitgevoerd en je maakt winst. Als echter alle kosten integraal worden doorberekend aan Cloetta dan is dit volgens de wet markt en overheid toegestaan. Het levert Cloetta nog steeds economisch voordeel of ten opzichte van de huidige situatie, maar omdat het waterschap een marktconforme prijs rekent is daar geen bezwaar tegen. Het directieteam is van mening dat voordat deze casus behandeld kan worden door het dagelijks bestuur eerst de principiële vraag beantwoord moet worden hoever ze willen gaan met marktactiviteiten. Omdat deze discussie lang gaat duren en Cloetta niet zo lang kan en wil wachten wordt er op dit moment naar andere wegen gezocht waarop er in ieder geval een verbintenis gesloten kan worden. Dit proces is op het moment van dit onderzoek nog bezig.

4.2.3 Keenesluis

De Keenesluis is een waterbouwkundig cultuurhistorisch object van 250 jaar oud in het beheergebied van het waterschap. Om precies te zijn bevindt het zich in de plaats Standaardbuiten in de gemeente Moerdijk.

Uit het rapport over cultuurhistorische bouwwerken van het waterschap Brabantse Delta in 2006 is geadviseerd de sluis te restaureren. Dit advies is gebaseerd op hoge waardering met betrekking op criteria waterbouwkundige waarde, cultuurhistorische waarde, authenticiteit, zeldzaamheid en stedenbouwkundige/landschappelijke waarde aangaande ensemblewaarde en beeldbepalendheid (Van Dongen, 2015). Omdat het waterschap echter in de veronderstelling was dat de sluis in eigendom was van de gemeente Moerdijk is het niet meegenomen in het toenmalige restauratieprogramma.

Omwille de veiligheid zijn in 2010 hekken geplaatst rondom de sluis. Dat was ook het moment dat de buurvrouw van de Keenesluis aan de bel trok. Het ging haar aan het hart dat ze deze prachtige sluis omheinden. Hij moest gerestaureerd worden:

Het gaat terug naar begin 2010 toen de bouwhekken rondom de sluis werden geplaatst. Ik ben toen zo geschrokken, echt geschrokken. Daardoor is er iets in mij los gekomen wat niet meer is weggegaan.

Doelen en aanpak

In 2013 is dit object door de gemeente Moerdijk, met instemming van het waterschap tot gemeentelijk monument benoemd. Om deze sluis te behouden is groot onderhoud nodig. De huidige functie is de waterinlaat voor de Keenehaven, dit zou eventueel geautomatiseerd kunnen worden. Daarnaast maakt de Keenehaven onderdeel uit van een vismigratieroute en is de inlaat van de Keenesluis aangewezen als op te lossen knelpunt. Het recreatief medegebruik lift mee op de sluis. Dit blijkt uit vele steunbetuigingen van stichtingen, heemkundekringen, bedrijven, verenigingen en overheden. In de beleidsnota staat dat modulaire uitbreiding door derden mogelijk is, dat is ook precies wat deze cases interessant maakt. Het waterschap zou zich verantwoordelijk houden voor de basisrestauratie, de gemeente Moerdijk voor het recreatief medegebruik in de zin van het plaatsen van bankjes, twee parkeerplaatsen en een informatiebord. Om de sluis echt in ere te herstellen zal de Stichting Beleef de Keenesluis zich hard maken voor het door vaarbaar maken van de sluis en het plaatsen van een schoepenrad. Diezelfde stichting is er ook voor verantwoordelijk dat dit hele proces in gang gezet is, want zonder die stichting zou het een vergeten bouwwerk zijn gebleven.

Figuur 7 impressie van de Keenesluis voor en na de restauratie

Betrokken partijen

In beginsel is dit een project dat zal worden uitgevoerd door het waterschap, stichting Beleef de Keenesluis en de gemeente Moerdijk. Deze partijen financieren de zaak. Echter zijn er veel partijen die hun steun betuigd hebben en later misschien kunnen bijdragen aan de uitvoering. Bijvoorbeeld de visvereniging met het aanleggen van een steiger. De partijen die hun steun betuigd hebben zijn. Landelijk: Vereniging Heemschut, Stichting Historische Sluizen en Stuwen Nederland, Nederlandse Gemalen Stichting. Regionaal: Waterpoort, Vereniging Varen in Brabant, Stichting Behoud, Monumenten Brabant. Lokaal: Jachthaven De Schapenput, Jachthaven Oudenbosch, Dorpsraad Standdaarbuiten, Dorpsraad Fijnaart, direct omwonenden Keenesluis, Heemkundekring 'Het land van Gastel', Heemkundige kring 'Fijnaart en Heijningen', Heemkundekring 't Sandt daer buyten, Gemeente Steenberg, Gemeente Halderberge en de Gemeente Moerdijk.

Status waterschap

Alle voorbereidingen zijn gedaan. Er zijn 25 subsidiemogelijkheden onderzocht met weinig resultaat. Het gaat om een hoog bedrag van 1.6 miljoen euro voor de basisrestauratie van de sluis wat het waterschap zou betalen. Deze nota is in een besloten vergadering behandeld met als uitkomst dat er nog geen besluit genomen is.

4.2.4 Water in Spangen

Deze casus is er een van buiten het beheergebied van het waterschap Brabantse Delta. Het is ontstaan uit de samenwerking tussen het bewonersinitiatief Natuurlijk Spangen en hoogheemraadschap Delfland als onderdeel van het Water Sensitive programma in Rotterdam.

Natuurlijk Spangen is een aantal jaar geleden ontstaan door een groep enthousiaste inwoners uit de Rotterdamse wijk Spangen. Spangen had een roerige tijd achter de rug en het roer moest dan ook om. De gemeente Rotterdam heeft een huizenblok ter beschikking gesteld aan een ander type bewoners dan de huidige en daarna is de wijk verder opgeknapt blok voor blok. Toen de nieuwe bewoners klaar waren met hun blok op te knappen en de binnentuin aan te leggen vonden ze dat het voor de leefbaarheid in Spangen van belang was ook wat aan de buitenruimte te doen. In de hele wijk was nauwelijks groen te vinden. Inmiddels zijn zij jaren en tal van successen verder en is de wijk al behoorlijk groener.

Tegelijkertijd is het Water Sensitive programma opgestart. Onder deze noemer zijn de drie waterschappen in Rotterdam bij de gemeente bij elkaar gekomen en kregen ze de opdracht elk twee pilots uit te zetten om met een participatieve wijze wateropgaves in de stad te realiseren.

Vervolgens hebben twee vertegenwoordigers van het hoogheemraadschap Delfland een wandeling gemaakt met de gebiedsmanager van stadsdeel Delfshaven. Zo ook door Spangen, het laagste stukje Rotterdam in hun beheergebied. De gebiedsmanager heeft

vervolgens de contactgegevens van Natuurlijk Spangen gegeven aan het hoogheemraadschap en zo zijn beiden partijen partners geworden.

Doelen en aanpak

Toen ze bij elkaar aan tafel zijn gaan zitten bleek het groene doel van Natuurlijk Spangen heel goed te combineren met de wateropgave van het hoogheemraadschap. Zo werd het project 'Water in Spangen' een feit. Het project is onderverdeeld in drie losse projecten. Het eerste project is de vergroening van een schoolplein combineren met het afkoppelen van regenwater voor de bomen. Het tweede project is het klimaat adaptief maken van de parkeerplaatsen van Sparta en het hele terrein rondom het stadion. Het derde project is in samenwerking met vve's bewoners zonnepanelen op de daken te laten aanleggen in combinatie met een groen dak. Daarnaast zorgen dat men collectief het regenwater afkoppelt en gebruikt voor de tuinen. Al deze maatregelen worden met educatie in brede zin gecombineerd om het waterbewustzijn te vergroten. Natuurlijk Spangen krijgt hierbij de leiding in de uitvoering.

Betrokken partijen

De partijen die betrokken zijn in de eerste plaats Natuurlijk Spangen en het hoogheemraadschap Delfland. In de tweede plaats is ook de gemeente Rotterdam betrokken bij de uitvoering.

Status hoogheemraadschap

Het burgerinitiatief Natuurlijk Spangen voert waterschapstaken uit. Het hoogheemraadschap had al snel door dat zij niet diegene waren die de plannen moesten uitvoeren, maar Natuurlijk Spangen.

Stel je voor dat ik dit met mijn collega zelf moet gaan trekken. Dan moet je zorgen dat je contacten en vertrouwen krijgt met de school, de vve's en in het Sparta circuit te komen. Zij hebben een veel beter overzicht.

Het hoogheemraadschap faciliteert hierin en laat verder Natuurlijk Spangen vrij in de invulling, maar denkt wel mee. Op dit moment vinden er nog vooral gesprekken plaats en zit men in de oriënterende fase.

4.3 Onderscheid overheids- en burgerparticipatie

Binnen het waterschap Brabantse Delta wordt een strikt onderscheid gemaakt tussen overheidsparticipatie en burgerparticipatie. Bij overheidsparticipatie haakt de overheid aan bij burgerinitiatief. Bij burgerparticipatie doet de burger mee aan een overheidsinitiatief. Met betrekking tot de casussen zijn 'Water in Spangen' en de 'Keenesluis' voorbeelden van burgerinitiatieven, dus overheidsparticipatie. 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' is een voorbeeld van een organisatie die initiatief neemt, dus ook overheidsparticipatie en 'Kleine Kringloop' is een voorbeeld van burgerparticipatie. Op deze manier wordt elke vorm van burgerparticipatie die het waterschap onderscheid dus geanalyseerd.

4.4 Conclusie

De vier casussen die in dit hoofdstuk beschreven zijn, zijn verschillend te noemen. Op deze manier kunnen straks alle indicatoren getoetst worden in verschillende omstandigheden. Wanneer een factor dan blijkt te motiveren in deze omstandigheden, dan is deze in sterkere mate generaliseerbaar. De omstandigheden verschillen in de initiatiefnemer, de status van de casus, de betrokken partijen en de plek. Het daarentegen allemaal voorbeelden van participatie met het en een waterschap.

In het volgende hoofdstuk zal de analyse worden gedaan aan de hand van de hierboven beschreven casussen.

5. Analyse

In het conceptueel model is het centrale begrip participatiebereidheid onderverdeeld in persoonlijke motivatie en situationele motivatie. Beide soorten motivatie zijn weer onverdeeld in sub-dimensies. Voor deze type motivaties zijn indicatoren opgesteld. Aan de hand van de indicatoren zal een vergelijking tussen de casussen worden gemaakt-. Dit zal eerst voor het burgerperspectief worden gedaan, vervolgens voor het overheidsperspectief. Daarna zal worden gekeken naar het verband tussen deze perspectieven en of er een discrepantie is tussen wat participanten motiveert en wat overheden denken dat participanten motiveert. Hierna zal de vragenlijst worden geanalyseerd hoe er op dit moment gestuurd wordt door het waterschap op de motivatiefactoren. Tot slot zullen de overige bevindingen uit de interviews worden besproken en geanalyseerd.

De analyse voor het perspectief van de participanten en het overheidsperspectief zal worden ondersteund door tabellen. Hierin staat de analyse per casus en indicator voor zowel het overheidsperspectief als het burgerperspectief. Tot slot zal de vragenlijst worden geanalyseerd met behulp van grafieken per indicator.

5.1 Participantenperspectief

Hieronder staat de tabel waarin voor elke indicator staat uitgelegd hoe het de participanten in de casus heeft gemotiveerd. Onder elke blokje staat een weging. Met deze weging wordt aangegeven wat het belang was van de motivatiefactor in de casus. Door de opbouw van de tabel zijn eenvoudig verschillen te zien hoe een indicator zich openbaart in een casus. Onder de tabel zal de samenhang tussen deze actoren worden besproken.

Tabel 1 Vergelijking van motivatiefactoren per casus vanuit het participantenperspectief

	Co-vergisting bij Brabantse Delta	De Keenesluis	De Kleine Kringloop	Water in Spangen
Materiële stimulering	Structurele hoge kostenpost voor afvalwaterverwerking gaat opvallen. Met kostenmanagement in eerste instantie al goedkoper, maar besparing op de langer termijn i.c.m. VARIO en waterschap maakt wordt het de moeite waard.		Boomkwekers krijgen 5 euro per kuub maaisel dat ze afnemen van het waterschap. Dit is voor onkostenvergoeding van maaisel naar compost. Ze hoeven daardoor ook niets af te voeren en dit economische voordeel (staatssteun) motiveert.	Natuurlijk Spangen krijgt een kleine vergoeding voor vele uren in het geven van les en cursussen. Was lastig te krijgen, maar het motiveert wel. Bovendien laten ze zich niet dwingen alles vrijwillig te doen.
	+		+	++
Intrinsieke stimulering	Cloetta vindt deze verbintenis met het waterschap belangrijk voor de toekomst. Ze stimuleren het duurzaam maken van plastic zeer. Ze hoeven niet voorop te lopen, maar ze zien dit als een buitenkans. Beiden partijen hebben voordeel in hun ogen. Cloetta kan ook bij andere fabrieken gebruiken en zuiveringsproces is efficiënter.	De Stichting beleef de Keenesluis is zeer intrinsiek gemotiveerd. Ze zijn overtuigd van de potentie en zitten vol pure passie. Weegt nooit op tegen eventueel voordeel voor een B en B. Ze ontvangen waardering van de ambtenaren, maar niet van DB. Daarnaast motiveren de mensen die de sluis een warm hart toedragen.	Het geeft rust en zekerheid, omdat men weet dat het maaisel komt en niet maar moet kijken om de kwekers aan maaisel kunnen komen. Daarnaast composteren de boomkwekers omdat ze compost nodig hebben om hun bomen goed te laten groeien.	Het motiveert dat de gemeente veel voor Natuurlijk Spangen gedaan heeft toen ze daar kwamen wonen, ze willen ook wat terug doen voor de wijk. De uitdaging motiveert ook. Als de handelingsnelheid van gemeente vergroot zou worden, dan zou dit ook motiveren. Successen stimuleren.
	++	++	++	+
Persoonlijke ontwikkeling	Cloetta heeft zich aardig verdiept in de mogelijkheden van de verwerking van afvalwater. Elke fabriek heeft tot nu toe zijn eigen methode. Het is interessant voor ze om te kijken hoe het zich in Roosendaal ontwikkelt om dat in andere fabrieken en met mogelijk andere waterschappen ook te gaan doen.	De stichting heeft geleerd van gebeurtenissen tot nu toe, daarnaast is de kennis omtrent sluizen vergroot. Het opzoeken van verschillende partijen en samenwerken en je kunnen verplaatsen in de belangen van andere organisaties. Deze ontwikkeling is zeker een drijfveer geweest in de participatie van de stichting.	Boomkwekers zijn meer gaan monitoren, hierdoor weten ze beter de kwaliteit van hun compost. Ze meten vaker de temperatuur en sturen ook. Daarnaast doen ze aanvullende proeven met bladvoeding en akkerranden met bloemen bezaaien.	Natuurlijk Spangen heeft zich enorm ontwikkelt en is nu een stichting. Ze handelen beter met de overheid en weten wat je wel en niet kan zeggen op strategische gronden. 'Heb er in mijn baan op dit moment ook veel aan en ben ook beter geworden in mijn werk door dit'.
	+	+	+	+
Vertrouwen	Cloetta heeft via het riool verbinding met het waterschap. Ze denken dat ze misschien nog steeds te goed van vertrouwen zijn gezien de mogelijkheden omtrent de dikke stroom. Er is begrip omdat dit niet standaard is, maar ze hopen oprecht dat ze vertrouwen krijgen van het waterschap. Daarnaast in het waterschap de expert op zuiveringsgebied	De toestemming zelf fondsen te gaan werven en een deel van restauratie op zich te nemen, gaf veel vertrouwen en nieuwe energie. Er is mede hierdoor ook wederzijds vertrouwen tussen de projectleider van het waterschap en de stichting. Vanuit het waterschapbestuur geen vertrouwen ervaren, wat ook niet motiverend werkt.	Er wordt liever zelf gecomposteerd omdat men wil weten wat die op het land heeft liggen. Doordat het een eigen reststroom betreft en de kwekers vertrouwen hebben in de kwaliteit en zuiverheid van het maaisel weten ze precies dat het goed spul is en dat motiveert.	Natuurlijk Spangen merkt dat Delfland het moeilijk vindt om los te laten. Het koppelen van cursussen met GGD, dat was een stap te ver. Het gedoe om de kleine vergoeding was groot. Daarentegen wel enthousiaste Dijkgraaf en dat motiveert wel. 'We krijgen wel een beetje vertrouwen'.
	+	++	++	+
Netwerken en ketens	De afvalwaterketen bij Cloetta bestaat uit een makelaar: Kwaliflex die zorgt voor een afnemer en het transport van de reststroom.	Er staan veel organisaties achter die zich hebben aangesloten bij dit project en in sommige gevallen een belang nemen. Dat motiveert enorm de steun die uit dat netwerk van sportvisserij en de bureaus tot heemkundekringen komt. Uit de netwerken haalt de stichting zowel steunbetuigingen en advies, beiden motiveren.	Via compostgroepen uit de belangenverenigingen Treepport en ZLTO worden de boomkwekers gestimuleerd. Ook is er adviesbureau voor meer kennis in Zundert. Men wil eerst dat het zich bewijst. Ze worden dus door deze actoren beïnvloed. Daarmee motiveert het.	Het één vult het ander aan bij Natuurlijk Spangen. Als ze bezig zijn met een project komen daar snel zij projectjes bij van andere actoren. Ze koppelen kansen. Dit komt door een netwerk met breed draagvlak in de hele wijk. Binnen Natuurlijk Spangen zijn ook allemaal werkgroepjes.
	+/-	++	+	+/-

Belang enafweging	De urgentie voor Cloetta is hoog, ze betalen elke maand te veel voor ophaling en kunnen dat niet lang volhouden, maar het risico waard in afwachting van het waterschap. September is ultimatum. Zij hebben ook het gevoel het waterschap vindt dat alleen Cloetta er belang bij heeft. Ze willen duidelijkheid wat het waterschap wil met marktpartijen. Ze kijken nu verder en starten misschien wel eigen zuivering. Ze willen vooral een duurzame samenwerking.	Er is weinig belang voor de stichting zelf, behalve dat er aan de sluis gewoond wordt door een van de bestuursleden. Daarnaast speelt de aankomende B en B wel mee, maar beiden zijn geen hele sterke motivaties.	De boeren hebben sowieso maaisel nodig om hun reststroom te verwerken. Ze kunnen het ook afvoeren, maar dat kost geld. Vroeger ging de fik erin, maar dat mag niet meer dus waren alternatieven nodig. Net als dat kwekers niet te veel mest mogen gebruiken worden ze dus hierdoor bewogen te gaan composteren.	Het enige belang van Natuurlijk Spangen is een mooiere wijk. Natuurlijk Spangen zegt dat zij in tegenstelling tot veel bewoners in die wijk zich druk kunnen maken over dit soort dingen. Dus een belangenafweging ligt ten grondslag aan en het belang voor Spangen motiveert. Het is zowel eigen belang als maatschappelijk belang.
	++	+	+	+
Overheidscommunicatie	Cloetta had eerst wekelijks contact, maar hoorde iedere week nee. Nu heeft Brabantse Delta eindelijk gezegd dat het echt langer gaat duren. Ze hopen dat ze snel duidelijkheid krijgen van het waterschap. Communicatie is gebrekkig te noemen, ze kwamen er pas achter dat het project stil lag toen ze zijn benaderd voor het interview. Als ze communiceren is dat wel open en eerlijk te noemen. De eigen publiciteit van Cloetta speelt natuurlijk wel mee, maar eerder op plek drie dan op plek één.	De 1 op 1 communicatie met de betrokkenen vanuit de ambtelijke organisatie is goed te noemen. Voor zover het kan wordt er duidelijk geïnformeerd naar de stichting en is er rechtstreeks contact. Contact met het DB verloopt stroef. Vaak indirect en overwegingen worden niet verteld. Deze zijn ook besloten, maar er heerst vooral onbegrip bij de stichting want een goede onderbouwing op welke grond ze besloten zijn is er ook niet. De stichting moet zelf via allerlei wegen contact opnemen. Het is een sterke motivatiefactor.	De boomkwekers vinden de communicatie met het waterschap minimaal. Ze zijn daarentegen vaak lang in onzekerheid wanneer ze komen en de communicatie loopt in hun ogen niet gestructureerd. Er is begrip dat het niet al in mei kan, men wil graag eerder weten waar men aan toe is, dat zou motiveren.	Het was lastig voor de betrokkenen vanuit Delfland om deze casus verder te krijgen, maar het is gelukt. Ze zijn hier altijd open en transparant in geweest en dat is prettig. Voor de rest was er ook een hoop vaag gedoe omtrent het water sensitive programma, dat demotiveert wel. Wat Delfland geeft compliment dat ze zo goed communiceren, maar doen dat vervolgens zelf niet in alle gevallen.
	+	++	+	+
Structurele trends	De koppeling met het VARIO project is het belangrijkste. Dit duurzame aspect telt naast een duurzame samenwerking met het waterschap en is belangrijk. Ook worden er gewoon goede grondstoffen weggespoeld en dat is zonde. Dat je er wat nuttig mee doet is een hele grote meerwaarde. Het strookt mooi met de bedrijfsdoelstelling van kosteneffectiviteit om zo weinig mogelijk grondstoffen mogen weggoeien. In die zin past dit project er perfect in.		Kwekers mogen niet meer hun reststromen verbranden en dat heeft gezorgd dat men nu echt op zoek is gegaan naar andere manieren, dus composteren. Ze hebben materiaal nodig te composteren en dat is gras van waterschap. Er is een mestboekhouding waarin de kwekers alle stoffen moeten bijhouden die ze op het land gooien, maar dat geldt niet voor maaisel. Dat motiveert.	De wijk Spangen is enorm veranderd in de afgelopen jaren. Van één van de slechtste wijken in Rotterdam tot een normale wijk. Natuurlijk Spangen is hier gekomen als pionier om het beter te maken en dat motiveerde wel. Daarnaast is het groeiende duurzaamheidsvraagstuk en de behoefte aan meer groen toch ook echt een motivatie geweest.
	++		++	+
Capaciteit				
Tijdelijke verschijnselen	Het is een samenloop van omstandigheden geweest voor Cloetta. De vergistingsproef van de fabriek in Sneek met het waterschap daar liet al zien dat het water perfect was voor bio plastics. Daarom leveren we al water voor het VARIO project en vanwege het wegvalLEN van verwerking in Tilburg sloot alles op elkaar aan.	Toen de hekken om de sluis geplaatst werden in 2010 is de participatie begonnen. Ook het opstappen van een waterschap- bestuurder 1.5 week voor de uiteindelijke besluitvorming was niet goed voor motivatie. Het eerste contact met het waterschap bij de aanleg van de EVZ in dat gebied, waar de bewoners werden gehoord. In 2006 niet op de lijst stond met te restaureren objecten vanwege twijfel over het eigendom ook niet bevorderlijk geweest.	Het gaat al een aantal jaren slecht in de boomkwekerij daarom is de reststroom zo groot. Om deze reden is er veel vraag naar gras van het waterschap.	Men was bang om naar buiten te gaan, dat merk je nu nog steeds, maar er zit verbetering in. Dat motiveert wel om er wat aan te doen, want natuur helpt mensen zich beter te voelen.
	+	+	+	+

5.1.1 Indicatoren

Materiële stimulering

Van de casussen binnen het beheergebied is er bij de *Co-vergisting bij Brabantse Delta* en *De Kleine Kringloop* sprake van een materiële stimulering. In beide casussen was er een financiële prikkel waarmee de participanten werden beïnvloed in hun participatiebereidheid. Het karakter van deze financiële prikkel was wel verschillend. In het geval van *de Kleine Kringloop* was er naast een rechtstreekse tegemoetkoming voor het participeren ook sprake van een kostenbesparing. In het geval van *Co-vergisting bij Brabantse Delta* was er juist sprake van alleen een kostenbesparing die het bedrijf zou hebben wanneer ze zouden participeren met het waterschap. Dit verschil kan veroorzaakt worden doordat het waterschap bij de *Kleine Kringloop* een rechtstreeks belang heeft, door zelf ook goedkoper uit te zijn. Dit is niet het geval bij *Co-vergisting bij Brabantse Delta* hierbij is er geen direct belang in kostenbesparing voor het waterschap. In de casus van de Keenesluis was er geen sprake van materiële stimulering. De participant in kwestie werkt twee dagen per week vrijwillig voor de sluis. De externe casus *Water in Spangen* laat zien dat daar ook gebruikt gemaakt is van een financiële tegemoetkoming voor het participeren. Net als bij *de Kleine Kringloop* is dit een belangrijke factor voor de motivatie. Materiële stimulering is daarom een belangrijke motivatiefactor te noemen. De weging bevestigt dit, waar de waardering van de participanten in de twee casussen binnen het beheergebied als stimulerend wordt beschouwd. In de casus buiten het beheergebied wordt het zelfs als heel erg motiverend beschouwd.

Intrinsieke stimulering

In alle casussen is er sprake van dit type motivatie. Bij de casus *Co-vergisten bij Brabantse delta* ging het Cloetta om de mogelijke voordelen die het bedrijf in potentie zou hebben wanneer ze met het waterschap zouden participeren, maar ook vanuit persoonlijke interesse van de betrokkenen in het bedrijf. Dit zou betekenen dat het afvalwater van Cloetta gebruikt zou kunnen worden als grondstof voor bio-plastic. Bij *De Keenesluis* gaat het daarentegen om pure passie voor een sluis, waardoor de stichting bereid is alles te doen de sluis te laten restaureren en dat is ook de voornaamste motivatie van de participerende stichting. Deze bereidheid komt tot uitdrukking in het feit dat er twee volle vrijwillige dagen per week aan wordt besteed. *De Kleine Kringloop*, in deze casus zijn boomkwekers gemotiveerd doordat de zekerheid van het krijgen van maaisel hun rust geeft, omdat ze dit nodig hebben voor hun bedrijfsvoering. Met het maaisel composteren ze hun reststroom, wat bestaat uit versnipperde bomen. Bij het externe *Water in Spangen* gaat het er om dat ze naast een fijnere woonomgeving ook wat terug willen doen voor de wijk en daarmee de gemeente aan wie ze veel te danken hebben. Dit doen ze door activiteiten te organiseren, maar ook door groenstroken aan te leggen en speeltuintjes. Dus hoewel participanten in elke casus intrinsiek gestimuleerd worden is de uiteindelijke intrinsieke motivatie verschillend. Dit komt omdat deze motivatiefactor erg persoonlijk is. De opvatting over de waardering bevestigt dat intrinsieke motivatie erg zwaar weegt voor participanten. De participanten van de casussen binnen het beheergebied zijn allemaal heel erg intrinsiek gemotiveerd. Voor de externe casus is deze motivatie minder groot, maar nog steeds ruim aanwezig.

Persoonlijke ontwikkeling

Ook bij deze indicator is er in elke casus sprake van persoonlijke ontwikkeling. Bij *Co-vergisting bij Brabantse Delta* heeft men zich verdiept in de mogelijkheden van co-vergisten en andere manieren voor het verwerken van de afvalwaterstroom en daarmee is men goed op de hoogte, hierdoor is hun onderhandelingspositie sterker. Bij de *Keenesluis* heeft een gelijksoortige ontwikkeling plaatsgevonden als in de externe casus *Water in Spangen*. In beide gevallen hebben ze door te participeren bepaalde kennis, handelingen en vaardigheden opgedaan dat ze die ook in hun carrière konden gebruiken. Dit heeft ze gemotiveerd om door te gaan. In het geval van de boomkwekers in *de Kleine Kringloop* gaat het om de manier waarop ze hun compost verwerken. Door de zekerheid

van het krijgen van maaisel zijn ze de compostering veel beter gaan monitoren. Dit is succesvol gebleken en dat motiveert om dus blijven af te nemen. Ze hebben nu de kennis en kunde vergaard. Deze indicator is er één die ook in elke casus speelt. Hij weegt ook in elke casus even zwaar. Iedere participant wordt er door gemotiveerd.

Vertrouwen

Deze indicator openbaart zich op veel verschillende manieren. Vaststaat is dat dit een belangrijke motivatie is voor de participanten in alle casussen, maar dat deze niet altijd even goed begrepen wordt door het waterschap. In de casus van *Co-vergisting bij Brabantse Delta* vraagt men zich af of ze niet te goed van vertrouwen zijn geweest in het waterschap, gezien de lange tijd die ze al wachten zonder resultaat. Iedere keer als Cloetta contact zoekt krijgen ze te horen dat het intern behandeld wordt. De boomkwekers daarentegen hebben wel vertrouwen. Dit zit hem vooral in het feit dat het maaisel schoon en zuiver is en daarmee van hoge kwaliteit is. Daarnaast is vertrouwen in het duurzame karakter van deze overeenkomst. In het geval van de *Keenesluis* is er veel vertrouwen in de ambtenaren van het waterschap, dat motiveert enorm. Vanuit de bestuurlijke betrokkenen wordt echter weinig vertrouwen ervaren wat eerder demotiveert. Dat zit hem vooral in het feit dat men steeds het besluit uitstelt en dat niet onderbouwd. In de externe casus *Water in Spangen* wordt duidelijk dat vertrouwen zich op vele manieren kan openbaren. Op het ene punt kregen ze wel vertrouwen en op het andere punt wat minder. Ze moesten bijvoorbeeld alle uren gaan verantwoorden, maar tegelijkertijd vraagt de dijkgraaf ze te spreken in den Haag. Wat vaststaat, is dat het enorm motiveert. De verklaring waarom deze indicator zich op veel verschillende manieren uit, is dat er heel veel manieren zijn om dit te doen. De casussen zijn ook allemaal verschillend en daarom is het dus begrijpbaar dat vertrouwen in andere acties tot uiting komt in de casussen. In de weging van deze indicator wordt het vertrouwen van *de Kleine kringloop* en *De Keenesluis* hoog ingeschat. Bij de overige twee casussen motiveert het ook, maar minder sterk.

Netwerken en ketens

Deze indicator is ook in elke casus aanwezig. Zo is in de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* sprake van de afvalbemiddelaar Kwaliflex. Deze zorgt voor een verwerker van de dikke afvalwaterstroom van Cloetta. Op deze manier is er dus wel sprake van een netwerk. Bij de *Keenesluis* is er een heus netwerk ontstaan. Doordat er zoveel organisaties zijn die steun hebben betuigd voor de sluis. Ze halen zowel motivatie als informatie uit dit netwerk. De boomkwekers van *de Kleine Kringloop* maken daarentegen weer deel uit van belangenorganisaties, die bestaan uit een netwerk van boomkwekers. Deze organisaties zijn grote voorstanders van het zelf composteren van je reststroom, dus dat werkt door in de individuele kwekers. De participanten in de casus *water in Spangen* zijn ook onderdeel van een netwerk in de wijk Spangen en gebruiken dat netwerk om kansen te koppelen. Dit lukt vaak en motiveert daardoor enorm. Netwerken kunnen zich dus op verschillende manieren openbaren in een participatieve casus. In sommige casussen openbaart het zich doordat de actoren acteren in een bestaand speelveld in andere casussen juist doordat er een nieuw speelveld gecreëerd wordt met een bijbehorend netwerk. Met betrekking tot de weging zien we dat in de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* en de externe casus wel sprake is van een netwerk, maar dat motiveert niet ontzettend. In de casus *de Keenesluis* was wel duidelijk dat deze motivatiefactor enorm motiveert. Bij de casus *de Kleine Kringloop* speelde het ook een rol van betekenis, maar niet zo groot als bij de sluis.

Belangenafweging

Iedereen die participeert, heeft een belang, het is alleen heel verschillend. Wat duidelijk is, is dat in alle casussen er een belang speelt wat participanten motiveert te participeren. Dit kan wederom worden verklaard, omdat de casussen verschillen van elkaar en er daarmee dus ook andere belangen spelen. In de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* zit het belang hem natuurlijk in het reduceren van de hoge kosten die ze op dit moment maken voor de afvoer van hun afvalwater. Echter willen ze vooral een

duurzame samenwerking en zekerheid, iets wat ze bij het waterschap zoeken. De afweging die ze daar bij maken is dat ze qua prijs niet het onderste uit de kan hoeven. De belangenafweging van de stichting Beleef de Keenesluis in de gelijknamige casus is echter niet heel duidelijk, het is in hun geval echt het maatschappelijk belang wat ze drijft. Waarom zou je anders twee dagen per week eraan besteden? Als ondernemer doe je dat nooit terugverdienen met een B en B. De boomkwekers van *de Kleine Kringloop* hebben een duidelijk belang wat hun drijft, ze hebben het maaisel nodig om hun reststroom te composteren en die compost is van levensbelang. Zonder compost groeien hun bomen immers niet. In de externe casus *Water in Spangen* dienen de initiatiefnemers zowel hun eigen belang als het maatschappelijke belang in de wijk. Ze willen zelf een mooiere wijk, daarnaast dienen ze de maatschappij. De mate waarin een belang kan motiveren is verschillend. Voor Cloetta is dat belang heel groot, voor de andere casussen speelt een belangenafweging zeker een rol in de motivatie van participatiebereidheid, die weegt echter wel minder zwaar dan in het geval van Cloetta.

Overheidscommunicatie

De laatste motivatiefactor uit de groep intrinsieke motivaties is die van communicatie. Niet bij elke casus werd er even goed gecommuniceerd, maar het is wel van waarde voor de motivatie van de participanten. In de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* was de communicatie met het waterschap stroef te noemen, waardoor ze tot op heden in onzekerheid zitten, behalve dat ze dan weten dat het nog wel even gaat duren. Echter willen ze graag duidelijkheid, maar daar wordt niet helder over gecommuniceerd. Dat motiveert niet. In de cases van de *Keenesluis* is de communicatie tweeledig te noemen. Met de rechtstreeks betrokkenen vanuit het waterschap is de communicatie goed te noemen, maar de stichting heeft vaak geen idee hoe besluitvorming tot stand komt of onderbouwd wordt. Dit is vaak besloten, dus mogen de betrokkenen dat ook niet vertellen. Dit werkt wederom niet motiverend. In de casus van *de Kleine Kringloop* is de urgentie van communicatie veel lager. Al vinden ze het niet motiverend dat de communicatie over het brengen van het maaisel vaak laat gebeurt, ze hebben het liever eerder. Het is daarbij geen probleem dat ze te horen krijgen dat het nog even duurt. In de externe casus spelen dezelfde overwegingen. Het is dan wel zo dat er veel helderder en transparanter over besluitvorming gecommuniceerd wordt, wat echt motiveert. Daarentegen is dat niet altijd het geval, terwijl ze zelf complimenten krijgen over hun eigen heldere communicatie. Overheidscommunicatie is dus in elke casus van belang en motiveert zeker. Alleen voor de participanten van de *Keenesluis* lijkt het zwaarder te wegen dan voor de andere casussen, dit is te verklaren aan het gegeven dat de stichting beleef de Keenesluis aangeeft dat gebrekkige communicatie ontzettend demotiverend werkt.

Structurele trends

Dit is de eerste indicator van de dimensie situationele motivatie. Bij *Co-vergisting bij Brabantse Delta* was het een combinatie van de link met het VARIO project en een bedrijfsdoelstelling. Bij de *Keenesluis* speelde er geen trends. Bij de Boomkwekers van *de Kleine Kringloop* motiveerde er verschillende trends om te gaan participeren. Bijvoorbeeld het niet meer mogen verbranden van reststromen en het invoeren van de mestboekhouding, waardoor ze alle stoffen die ze gebruiken moeten registreren, maar dus niet in het geval van zelf composteren. In de externe casus *Water in Spangen* was het de verandering van de Wijk Spangen, van drugswijk tot bakfietswijk. Het feit dat een nieuwe groep bewoners er praktisch gratis mocht komen wonen, waardoor ze wat terug willen geven. Daarnaast speelt bij Natuurlijk Spangen ook het duurzaamheidsvraagstuk mee. Er is gebleken dat trends ervoor kunnen zorgen dat mensen gaan participeren. Het hoeft niet te zijn, maar als ze er zijn motiveren ze vaak heel erg. In de casussen *Co-vergisting bij Brabantse Delta* en *de Kleine Kringloop* motiveerde de trends extreem. In de externe casus was dit in mindere mate het geval. Of een trend motiveert of niet hangt heel erg af van hoe belangrijk de trend wordt gevonden door de betrokken actoren en wat de impact van die trend is.

Tijdelijke verschijnselen

Deze indicator gaat over verschijnselen die een tijdje hebben geduurd en weer zijn opgehouden, maar wel gezorgd hebben voor participatie. Bij *Co-vergisting bij Brabantse Delta* was het een vergistingsproef in Sneek die liet zien dat het water goed was voor VARIO en het feit dat de afvalverwerker in Tilburg stopte met de afname van het afvalwater. Bij de *Keenesluis* was het plaatsen van het hekken het startsein om te beginnen met de sluis en de aanleg van een EVZ nabij de sluis. Bij de boomkwekers van *de Kleine Kringloop*, ging het om het feit dat het slecht gaat in de boomkwekerij, waardoor ze een grote reststroom hebben. En bij het externe *Water in Spangen* gaat het om het feit dat men bang was naar buiten te gaan en dat groen helpt om mensen zich beter te laten voelen. Deze uiteenlopende verschijnselen zorgen allemaal voor participatie en motiveren participanten dat te gaan doen. In alle casussen was dit geen extreme motivatiefactor, maar speelde het wel mee. Ook hier geldt dat het per situatie afhankelijk is welke rol een tijdelijke verschijnsel speelt in een casus.

5.2 Overheidsperspectief

In de volgende tabel 2 staat een gelijksoortig overzicht voor de tabel van het participantenperspectief. Ook hier zijn de waarderingen per indicator toegevoegd. De plussen en minnen geven dus aan in hoeverre het waterschap denkt dat de betreffende indicator daadwerkelijk motiveert in het participeren. Onder de tabel staat de analyse per indicator.

Tabel 2 Vergelijking van motivatiefactoren per casus vanuit het overheidsperspectief

	Co-vergisting bij Brabantse Delta	De Keenesluis	De Kleine kringloop	Water in Spangen
Materiële stimulering	Het waterschap is van mening is dat de grootste motivatie het rechtstreekse voordeel van de verwerkingsprijs is. Elke euro is meegenomen. Als ze dus een gelijkwaardig en goedkoper alternatief vinden kiezen ze daar voor. Ze hebben het daarentegen niet direct uitgesproken. ++	Deze indicator zit hem in het feit dat ze plannen heeft met een B en B. De restauratie van de sluis geeft daar een enorme plus aan. Zonder sluis zal de b en b minder aantrekkelijk zijn. Ze ziet als ondernemer kansen en dat motiveert haar. ++	Volgens het waterschap gaat het in deze casus om financieel gewin. Op deze manier zijn ze voordeliger uit dan als ze het inkopen. Zonder vergoeding van 5 euro de kuub zouden veel afvallen. Op deze manier hoeven kwekers niet te betalen voor de afvoer van reststromen. ++	Volgens de gemeente Rotterdam en het hoogheemraadschap Delfland kun je in deze tijd niet meer zo veel maatregelen uitbesteden aan inwoners en daar geen vergoeding tegenover zetten. Ze krijgen dus een kleine vergoedingen en dat motiveert ze. ++
Intrinsieke stimulering	Het duurzaamheidsgehalte vanuit persoonlijk oogpunt van de betrokkenen zou een drijfveer kunnen zijn voor Cloetta. +/-	Het is fijner om naast iets moois en aantrekkelijks te wonen, daarnaast is de stichting gewoon geïnteresseerd in de sluis en dat motiveert beiden. De overheden zijn niet unaniem over de waardering die ze uiten, die motiverend werkt. De overheden hebben beiden waardering, maar één weet er niet of de stichting zich gewaardeerd voelt. +	De kwekers zijn niet allemaal haantje de voorste, maar als het op een open dag getoond wordt bij een grote kweker, dan motiveert dat andere wel het ook te gaan doen. Groepen nemen elkaar wel mee dus. Bovendien is het goed voor hun grond en groeien de bomen ook beter. +	Ze worden gestimuleerd voor een intrinsieke motivatie en innerlijke drive om de wijk mooier te maken. Ze hebben een eigen bedrijfje en trekken samen op, maar of er sprake is van groepsdruk weet men niet. Ze delen graag met andere het prettigere wonen en dat motiveert. Net als dat ze graag vaardigheden uitdragen. +
Persoonlijke ontwikkeling	Het waterschap werd regelmatig gebeld met de vraag of ze wat voor een bedrijf konden vergisten. Nog niets mee gedaan. Het waterschap is toen gaan kijken naar de mogelijkheden van het vergisten. De gegevens van Cloetta zijn prima, het water is goed vergistbaar. Merkte echt dat Cloetta wist waar ze het over hadden en al bezig waren met het zoeken naar oplossingen. +	Beiden overheden zijn het eens dat de stichting zich heeft ontwikkeld en dat dit motiveert. Vooral op cultuurhistorisch gebied en sluizen. De stichting heeft zich veel dingen eigen gemaakt. Men is wel van mening dat het pas echt gemotiveerd heeft als er resultaat zichtbaar is. +/-	Het feit dat ze er beter in worden beweegt de kwekers volgens het waterschap om te blijven afnemen. Ze worden steeds bewuster met hun bodemleven. Bovendien zien ze dit als hét alternatief voor mest. Deze ontwikkeling motiveert ze door te gaan. +	Ze zijn inmiddels kampioen subsidieaanvragen en dat motiveert natuurlijk wel. Je merkt dat ze goed zijn in presenteren en dergelijke en dat ze een goede opleiding hebben in de zin van achtergrond. Al met al hebben ze zich ontwikkelt, ze snappen overheidsorganisaties beter en dat motiveert. +
Vertrouwen	Volgens het waterschap is er wederzijds vertrouwen. Het waterschap is er een keer geweest en dat was gewoon heel positief. Dat motiveert ook wel. Je moet een goed gevoel hebben met de andere partij. Als er geen onderling vertrouwen en respect is houdt het snel op. ++	Doordat er gedeelde doelen zijn en één hetzelfde belang is er een sterk onderling vertrouwen. Dat motiveert de stichting, maar dat motiveert de overheden zelf ook. Er is vanuit de ambtenaar bewondering voor hun vasthoudendheid en wilskracht en dat moet ze motiveren. +	De vertrouwensband is goed, het waterschap spreekt hun taal. Ze vragen zich wel af in hoeverre een vertrouwensband nodig is, het gaat ten slotte alleen maar om het leveren van maaisel. Het vertrouwen zit hem vooral dat ze een contract krijgen en het helemaal legaal is. Daarnaast is het de kwaliteit van het maaisel. Dit motiveert. +	Door te faciliteren motiveren wij Natuurlijk Spangen om te participeren. We geven Natuurlijk Spangen vertrouwen door eigen inbreng te geven en het zelf laten zoeken van financiering. Ze dragen geen verantwoordelijkheid. We laten ze hun plannen zelf pitchten, dijkgraaf sluit aan door ze mee naar den Haag te vragen. ++
Netwerken en ketens		Er is een groot netwerk opgebouwd, die steun moet de stichting motiveren, maar er moet nu wel geoogst gaan worden.	Er is een adviesbureau in Zundert en treeport natuurlijk die de kwekers stimuleert te composteren. In deze belangenorganisaties zijn werkgroepen die hierop voorlopen. Dat trekt boomkwekers wel over de streep.	Er liggen vele kansen in de wijk en er zijn ook verschillende partijen die daar wat aan doen. Wanneer ze samenwerken, kan dat versterkend werken en motiveert dat dus. Natuurlijk Spangen koppelt makkelijk kansen. Ook gluren initiatieven in elkaars keuken om van elkaar te leren.

Belangenafweging		+/-	+	+
		Eén van de overheden denkt dat er een belang moet zijn, anders kunnen ze net zo goed in Friesland voor een sluis strijden. Het zal sowieso een deel interesse zijn, misschien wordt het huis van bewoonster bij de sluis wel meer waard? Het is zowel eigen belang als maatschappelijk belang. In beiden gevallen is het belang groot genoeg om te gaan participeren.	De grotere bedrijven kunnen het vanwege ene grotere reststroom beter kwijt dan de kleintjes. Het belang is dat de planten goed groeien en daarvoor is compost zeker nodig bij het beperkte gebruik van andere middelen. Daarnaast hoeven ze het niet in de mestboekhouding te plaatsen.	Natuurlijk Spangem ziet kansen en die willen ze ten uitvoer brengen. Ze proberen ook werelden te combineren. Het stimuleert enorm.
Overheidscommunicatie		++	+	++
	Ze hebben aangegeven dat ze er waarde aan hechten hiermee te communiceren. Dat vinden ze belangrijk. Dat is dus zeker een drijfveer. Het is mooi als je dat als bedrijf kan aangeven. Het waterschap kan zich voorstellen dat het een rol speelt bij Cloetta.	Goede communicatie motiveert de stichting om te participeren. Het is alleen erg afhankelijk wie communiceert en wat gecommuniceerd mag worden. Als er gecommuniceerd wordt zijn de lijntjes meestal kort. Als de overheden niet communiceren dan weet de stichting ons te vinden.	Natuurlijk doen kwekers dit om er mee te communiceren. Ze hebben van oorsprong slechte naam om dat vroeg alle middelen waren toegestaan. Er moet vooral gecommuniceerd worden. We spreken elkaars taal en doen dat duidelijk en ruim van te voren. Dat motiveert want de acceptatiegraad is groter.	Door nieuwsbrieven zien en merken de overheden dat ze met alles en nog wat bezig zijn. Motiveert natuurlijk dat ze het kunnen aantonen. De communicatie is goed met ons. We communiceren via mail, telefoon en persoonlijk. Het motiveert ze wel natuurlijk dat het contact goed is. Hierdoor dragen we uit dat we ze serieus nemen.
Structurele trends		+	++	++
	Ik vermoed dat de mogelijkheid om bio plastic uit afvalwater te halen niet gebruikt is voor potentieel verpakkingsmateriaal. Ze hebben er niets over gezegd. Daarentegen denk ik ook dat ze er huiverig voor zijn. Hun product verpakken in afval. Dat een reststroom als grondstof gebruikt kan worden is wel altijd goed voor een bedrijf.	Je kan het aan veel trends hangen, maar er is niet echt een trend die ik als motivatiefactor kan aanwijzen, voor het waterschap is er wel een verschil omdat het past bij klimaatverandering en daarmee de wateroverlast in het nabijgelegen Fijnaart.	De mineralenboekhouding waarin alles moet staan en mest en andere middelen die ze gebruiken voor het op hun land, daarnaast komen er maatregelen aan voor beperking CO2 uitstaat, waardoor het aantrekkelijk is als boer om alvast minder te transporteren.	De nihil sponswerking in het gebied van Delfland zorgt er voor dat dit soort initiatieven echt nodig zijn. En zo komt men uit bij Natuurlijk Spangem. Het duurzaamheidsvraagstuk motiveert ze. Sinds 10 jaar is er een nieuwe couleur in de wijk en daar is Natuurlijk Spangem het product van.
Capaciteit		+/-	++	+
		Staat er helemaal los van voor ons, kan de stichting niet motiveren. Er is veel capaciteit voor contact met de stichting. Bovendien betrekken we al jaren mensen in dergelijke projecten.		Er moet bezuinigd worden, dus deze initiatieven zijn nodig. Bovendien is hier ruimte voor. Ze doen veel voor weinig geld. Dus ondanks afnemende capaciteit kan zo het voorzieningenniveau gehandhaafd blijven.
Tijdelijke verschillen		+/-		+
	Aan de ene kant was het waterschap bezig met zoeken naar co-vergiftigingsmogelijkheden. Aan de andere kant werd hun afvalwater al gebruikt als grondstof voor het VARIO project.	Wat wel als extra motivatie gewerkt kan hebben is de benoeming van de Keenesluis tot gemeentelijk monument van de gemeente Moerdijk. Dit kan een aanmoediging zijn geweest of een extra motivatie.	De ruilverkaveling in het verleden heeft gezorgd voor de aanleg van evz's, waardoor het nu zoveel maaisel heeft en er contacten met boeren zijn. Kwekers willen af van slechte naam, door gebruik van zware middelen in het verleden. Grote reststroom omdat het slecht gaat met de boomkwekerij, veel maaisel nodig. Tot slot het stookverbod voor de reststromen, waardoor er alternatieven gezocht moesten worden.	Woningbouw en gemeente komen overeen de wijk te veranderen. Komt hoger opgeleide groep mensen bij, die oog heeft voor de omgeving en dat helpt. Gemeente start een klusproject voor die nieuwe mensen en dat motiveert in beginsel.
		+	++	+

5.2.1 Indicatoren

Materiële stimulering

Het waterschap lijkt zwaar te tillen aan deze indicator. Ze verwachten dat dit de sterkste indicator is voor de participanten. Voor de drie interne casussen wordt deze indicator als zeer zwaar gewogen. De geldt ook in het geval van de externe casus. Materiële stimulering kan ook uit verschillende aspecten bestaan. Voor de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* is dit de kostenbesparing die het zou opleveren volgens het waterschap als materiële stimulering. De casus van de *Keenesluis* gaat het meer over de B en B die in de planning staat van de initiatiefneemster. Dat is volgens het waterschap het meest zwaarwegende argument. Bij de *Kleine Kringloop* is dat het veel boomkwekers vooral om het financiële gewin gaat. Er zullen er dan ook veel afvallen als de pilot zou stoppen. Bij de externe casus denken ze ook dat de financiële tegemoetkoming motiveert. Echter denken ze niet dat dat de doorslaggevende factor is. HH Delfland vindt het niet meer dan normaal om de initiatiefnemers een vergoeding te geven, omdat je het niet kan verwachten dat ze zoveel vrijwillig doen.

Intrinsieke stimulering

Bij alle indicatoren zeggen de overheden dat de participanten intrinsiek gestimuleerd zijn. Dit is ook waar, maar zoals in de volgende paragraaf zal blijken komen de percepties van het waterschap en die van de participanten niet overeen. De aard van intrinsieke motivatie volgens het waterschap verschilt. Voor de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* is dit een persoonlijke duurzaamheidsambitie volgens het waterschap. Bij *De Keenesluis* is volgens de betrokken overheden het woonplezier een belangrijke intrinsieke motivatie. Dit wordt gecombineerd met een natuurlijke interesse voor de sluis en waardering die al dan niet door de overheden gegeven wordt. De overheden geven bij *Water in Spangen* ongeveer dezelfde verklaringen voor de intrinsieke motivatie van de participanten. Ze participeren voor een betere en mooiere wijk. Dit wordt bereikt door het projectmatig ontwikkelen van de openbare ruimte en het aanleggen van groen. In de laatste casus, *de Kleine Kringloop*, bestaat de intrinsieke motivatie volgens de overheid uit de groepsdruk die de kwekers ervaren van andere kwekers. Daarnaast omdat het beter is voor de grond en daarmee de bedrijfsvoering. Het waterschap denkt dat deze indicator niet echt een belangrijke rol speelt bij de casus *co-vergisting bij Brabantse Delta*. Bij de andere twee casussen wordt deze indicator wel als belangrijk gezien, maar niet als één van de belangrijkste. In de externe casus wordt deze factor ook als belangrijk gezien.

Persoonlijke ontwikkeling

De overheden zijn van mening dat in alle casussen er sprake is geweest van een persoonlijke ontwikkeling. In de eerste casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta*, merkte het waterschap dat Cloetta goed op de hoogte was van de mogelijkheden van co-vergisten en al even bezig was met het onderzoeken van de mogelijkheden ervan. Er was dus zeker sprake van een ontwikkeling. Bij de casus van *de Keenesluis* zijn beide overheden het erover eens dat de betrokken stichting zich heeft ontwikkeld. Ze weten nu immers veel meer op het cultuurhistorisch gebied van de omgeving en sluisen. Als kanttekening plaatsen ze hierbij dat het pas echt gemotiveerd heeft als het resultaat zichtbaar is. De casus van de *Kleine Kringloop* kenmerkt zich ook door een motivatie in persoonlijke ontwikkeling. Het waterschap geeft aan dat de kwekers beter worden in het composteren. Hierdoor blijven ze afnemen, omdat ze anders niks hebben aan de kennis en kunde die is opgedaan. In de externe casus, *Water in Spangen* zeggen de overheden dat ze merken dat de stichting Natuurlijk Spangen goed is opgeleid. Ze weten inmiddels goed hoe je succesvol een subsidie aanvraagt en snappen organisaties veel beter hoe die werken. Dat is in de ogen van die hierbij betrokken overheden motiverend te noemen. Al deze casussen intern en extern zijn hiermee even belangrijk te noemen. Ze worden gewaardeerd met een '+'. Het betreft hier dus geen hele belangrijke factor.

Vertrouwen

Alle overheden zien vertrouwen als een belangrijke motivatiefactor. Bij de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* schat het waterschap in dat er sprake is van wederzijds vertrouwen. Men is een keer op bezoek geweest in de fabriek en dat was een goed gesprek. Een goed gevoel is belangrijk en zonder onderling vertrouwen en respect houdt het snel op zo is de opvatting bij het Waterschap. In de casus van de *Keenesluis* is er sprake van vertrouwen omdat de betrokken ambtenaren vanuit hun perspectief hetzelfde doel dienen als de stichting. Daarnaast is er ook bewondering over de wilskracht van de stichting en de vasthoudendheid. Die bewondering moet de stichting ook motiveren. Bij de *Kleine Kringloop* zit het vertrouwen iets anders in elkaar, aldus het waterschap, maar motiveert wel. Het vertrouwen zit hem in twee zaken. Er komt aan de ene kant geen gedonder met de mestboekhouding, omdat het contract geheel legaal is. Aan de andere kant heeft het waterschap een zeer continue stroom van maaisel, maar met name de goede kwaliteit van dat maaisel maakt dat de kwekers gemotiveerd worden door vertrouwen. De kwekers weten dat er bijna geen toxicologische stoffen inzitten en dat het ook niet vervuild is met blikjes en andere troep uit een berm. Bij de externe casus *Water in Spangen* is er een iets andere opvatting bij de overheden dan bij de casussen van Brabantse Delta. De overheden motiveren Natuurlijk Spangen door een faciliterende rol te spelen. Ze krijgen veel ruimte voor eigen inbreng en worden niet verantwoordelijk gehouden voor eventuele missers. Pitches op conferenties mogen ze zelf doen. In die externe casus wordt deze factor dan ook gezien als heel belangrijk voor de motivatie van participatiebereidheid. Bij de casussen binnen het beheergebied is dit zelfde niveau te onderscheiden voor *Co-vergisting bij Brabantse Delta*. In de overige twee casussen is dit volgens het waterschap ook zeker een motivatiefactor, echter telt deze minder zwaar mee dan de andere casus.

Netwerken en ketens

Volgens het waterschap speelde deze indicator geen rol bij de casus van *Co-vergisting bij Brabantse Delta*. In de casus van de *Keenesluis* was dit ook beperkt. De overheden gaven aan dat de stichting een groot netwerk heeft opgebouwd en de steun vanuit dat netwerk stimulerend moet werken. Dit doet het echter pas als er een tastbaar resultaat geboekt wordt. Bij de *Kleine Kringloop* krijgt men wel motivatie vanuit een netwerk denkt het waterschap. Er zijn daar een aantal belangenverenigingen met werkgroepen compost. Die werkgroepen bewegen meer kwekers tot het gaan composteren. In de externe casus denken de overheden dat er een grotere invloed is van een netwerk. Er liggen veel kansen in Spangen en er zijn meerdere partijen die er wat mee willen. Natuurlijk Spangen weet daar te verbinden en kansen te koppelen. Dit kan versterkend werken. Daarnaast kijken de initiatieven in elkaars keuken. De weggingen bevestigen het beeld. Voor de casus de *Keenesluis* bestaat de wegging uit '+/-' het is aanwezig, maar het speelt niet echt een rol. Bij de andere casus in het beheergebied speelt het een aanzienlijke rol, net als de externe casus. Het zal daarentegen geen doorslaggevende factor zijn.

Belangenafweging

Het is niet altijd duidelijk voor de overheden hoe de belangenafweging er bij de participanten eruit ziet. Zo ziet het waterschap het belang van Cloetta in de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* als puur financieel. Bij de *Keenesluis* weten de overheden het belang niet echt. Ze vermoeden dat er wel iets moet zijn, want anders kun je net zo goed een sluis in Friesland restaureren. Het zal sowieso een deel interesse zijn, maar ook de eigen omgeving verbeterd en het opzetten van een B en B spelen mee. Bij de *Kleine Kringloop* is men heel duidelijk over het belang. Het gaat om zowel het verwerken van hun reststroom, het omzeilen van de mestboekhouding en het verbeteren van de bodemkwaliteit. Ook bij de externe casus is het lastig inschatten voor de overheden. Ze denken daar dat het Natuurlijk Spangen gaat om de kansen die ze zien tot een succes te maken. Wanneer dit gewogen is dan staat bij de casussen *Co-vergisting bij Brabantse Delta* en *De kleine Kringloop* een '+' genoteerd. Het speelt dus wel mee, maar is niet van

doorslaggevende aard. Dit is wel zo in de overige twee casussen, waaronder de externe. Deze zijn met `++' gewaardeerd.

Overheidscommunicatie

Over het algemeen denken de overheden dat communicatie een belangrijke motivatiefactor is voor participanten. Dit kan op twee manieren, communicatie onderling en communiceren over het project. In het geval van de casus *Co-vergisting bij Brabants Delta* gaat het Cloetta volgens het waterschap om het kunnen communiceren met deze duurzame verwerking van hun reststroom. Een gelijksoortige motivatie speelt ook bij de *Keenesluis* een rol. Daarentegen spelen hier volgens de overheden ook de goede communicatie onderling mee en de korte lijntjes. Wederom gaat het volgens de het waterschap bij de casus *de Kleine Kringloop* om het kunnen communiceren met de verwerking van hun reststroom. Ze hebben immers van oorsprong een slechte naam. Daarnaast geeft het waterschap aan dat het de taal van de kwekers spreekt en dit de acceptatiegraad groter maakt. De externe casus *Water in Spangen* gaat puur over de onderlinge communicatie volgens de overheden. Natuurlijk Spangen stuurt nieuwsbrieven naar betrokkenen en dus ook naar de overheden en verder zijn de lijntjes kort. Daarnaast zeggen de overheden het gevoel te geven dat ze serieus genomen worden door goed te communiceren. In termen van de weging worden de casussen *Co-vergisting bij Brabantse Delta* en *De Keenesluis* beide met een `+' gewaardeerd. Het speelt een rol volgens het waterschap, maar niet doorslaggevend. De andere twee casussen score beide een `++' hier is het heel belangrijk.

Structurele trends

Er is een grote verscheidenheid aan trends te onderscheiden. De overheden hebben er in de casussen een aantal genoemd die belangrijk waren of onderbouwd dat er helemaal geen trends waren die meespeelden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta*. De ontwikkeling van technieken als structurele trend, waarbij Cloetta het geproduceerde bioplastic zou gebruiken als verpakking is volgens het waterschap geen motivatiefactor. Het is zelf lastig dit te doen omdat het moeilijk uit te leggen is aan het publiek dat de verpakking van afval is. Voor de stichting in de casus *de Keenesluis* weet het waterschap niet welke trend een rol speelt bij het participeren. Voor de *Kleine kringloop* is het allemaal wat duidelijker voor het waterschap. De invoering van de mestboekhouding en de aankomende maatregelen voor CO2 transport zijn daar aan te wijzen als trends die motiveren voor participatie. In de externe casus zijn ook duidelijke trends aan te wijzen door de overheden. Waaronder bijvoorbeeld de kleine sponswerking in het gebied van Delfland, waardoor groen belangrijk is, daarnaast het duurzaamheidsvraagstuk wat Natuurlijk Spangen motiveert en de nieuwe couleur in de wijk Spangen van de afgelopen 10 jaar. Dit komt ook terug in de weging. Zowel *Co-vergisten bij Brabantse Delta* en *de Keenesluis* zijn beiden met `+/-' gewaardeerd. Het speelt in deze casussen dus niet zo'n grote rol als in *De kleine kringloop* deze is met `++' gewaardeerd. De externe casus wordt met een `+' gewaardeerd.

Capaciteit

De capaciteit speelt volgens de overheden geen rol, althans in de casus van *de Keenesluis* wordt dit in ieder geval nog even benadrukt. Die wordt met een `+/-' gewaardeerd. Behalve in de externe casus, daar geeft men aan dat er bezuinigd moet worden en daarom deze initiatieven nodig zijn. Delfland had dit nooit allemaal zelf kunnen doen en zouden de capaciteit niet hebben om dergelijke netwerken op te bouwen. Dus hier speelt het een rol en wordt daarom ook met een `+' gewaardeerd.

Tijdelijke verschijnselen

De overheden kunnen hier vrij gemakkelijk gebeurtenissen aanwijzen die ervoor gezorgd hebben dat er wordt geparticipeerd. In de casus *co-vergisting bij Brabantse Delta* is dit het, het waterschap zelf wat bezig was met het zoeken naar mogelijkheden voor co-vergisten en het feit dat het afvalwater van Cloetta al gebruikt werd als grondstof voor het VARIO project. Bij de *Keenesluis* is de benoeming van de sluis tot gemeentelijk

monument aangewezen als extra motivatie. Bij de *Kleine Kringloop* wijst het waterschap de ruilverkaveling aan en de aanleg van evz's. Daarnaast zijn ook de verboden op middelen en het stookverbod motivatiefactoren geweest. Bij de externe casus is eigenlijk maar één oorzaak te noemen en dat is voor *Water in Spangen* de overeenkomst van de woningbouwvereniging en de gemeente om de wijk Spangen nieuw leven in het blazen. De gemeente is hierom een klusproject gestart, waar de stichting Natuurlijk Spangen een product van is. In alle casussen inclusief de externe speelt deze motivatiefactor een rol van betekenis. Bij *de Kleine kringloop* is deze rol echter van wezenlijk belang en daarom is deze indicator als zeer belangrijk aangeduid.

Hieronder zal een verdere analyse worden uitgevoerd over de overeenkomsten en verschillen van het overheidsperspectief en het participantenperspectief.

5.3 Samenhang perspectieven

Dit onderdeel van de analyse zal per casus worden uitgewerkt in plaats van per indicator. Nu duidelijk is wat participanten gemotiveerd heeft en wat overheden denken dat participanten motiveert kan er een vergelijking worden gemaakt tussen deze twee percepties. Daarnaast wordt er gekeken naar hoe de waarde van motivaties wordt ingeschat ten opzichten van het andere perspectief. Deze waarde staat onder elke casus in een tabel.

Co-vergisting bij Brabantse Delta

De percepties van het waterschap en Cloetta zijn niet gelijk. Natuurlijk is er bij Cloetta als commercieel bedrijf een financiële prikkel. Die is er op de korte termijn, maar op de lange termijn wordt deze nog veel groter en waardevoller geacht door Cloetta. Het waterschap ziet dit echter als grootste en meest belangrijke motivatie. Cloetta zelf is veel meer intrinsiek gemotiveerd om te participeren. Ze vinden het belangrijk voor de toekomst en ook dat beide partijen voordeel hebben, omdat als Cloetta zelf een zuivering moet bouwen er geen winnaars zijn. Dit is gebeurd met Heineken in Den Bosch en Mars in Veghel. Op het gebied van persoonlijke ontwikkelingen komen beiden perspectieven wel overeen. Bij vertrouwen zit echter weer een discrepantie. Waar het waterschap denkt dat er wederzijds vertrouwen is en dat ontzettend motiveert, speelt dit bij Cloetta echter een beperktere rol in de overweging. Ze denken dat ze misschien te goed van vertrouwen zijn tegenover het waterschap, daarnaast hebben ze het gevoel alsof het waterschap ze niet vertrouwt. Dit komt vanwege de gang van zaken. Cloetta heeft lang niets gehoord van het waterschap. Er is in deze casus niet echt sprake van netwerken en ketens en die perceptie komt dan ook overeen met beide partijen. Het belang daarentegen is voor Cloetta is hoog, ze maken extra kosten om te wachten op het waterschap in plaats van direct te zoeken naar alternatieven. Ze willen graag een duurzame samenwerkingsrelatie met het waterschap opstarten. Het waterschap snapt dit wel deels, maar denkt eigenlijk dat het slechts financieel is en niet omdat ze echt iets voor een lange termijn willen. Op communicatie gebied denkt het waterschap dat Cloetta er veel waarde aan hecht om te kunnen communiceren naar buiten toe met dit project, voor Cloetta zelf staat dit echter laag op de prioriteitenlijst. Wat Cloetta echter wel motiveert is dat er in ieder geval open en eerlijk gecommuniceerd wordt. Dat is voor Cloetta een drijfveer om door te gaan. De weging van communicatie is wel gelijk, maar dus op verschillende gronden. Het waterschap heeft het bijvoorbeeld niet gehad over de onderlinge communicatie met Cloetta. Dit is opmerkelijk te noemen. Wanneer er sprake is van structurele trends, dan denkt het waterschap niet dat die echt spelen. Voor Cloetta is dit heel erg belangrijk, bijvoorbeeld de ontwikkelingen van het VARIO project, maar ook het wegspoelen van goede grondstoffen is iets wat betreurd wordt in de fabriek. Wat betreft de laatste afweging van de tijdelijke verschijnselen zijn geen discrepanties te noemen.

Er zijn enkele discrepanties tussen de percepties van Cloetta en die van het waterschap te onderscheiden. Dit zit hem in meerdere dingen. De twee grootste verschillen zitten in het feit dat het waterschap denkt dat het Cloetta puur alleen om geld gaat en dat hun enige belang is. Cloetta gaat het vooral om de duurzame relatie die het kan aangaan het met waterschap met natuurlijk een kostenbesparing, maar ook enorme maatschappelijke winst. In de tabel hieronder zijn de scores uit de eerder tabellen weergegeven voor deze casus.

Tabel 3 Weging per indicator voor Co-vergisting bij Brabantse Delta

Indicator	Participante nperspectief	Overheidsp erspectief
Materiële stimulering	+	++
Intrinsieke stimulering	++	+/-
Persoonlijke ontwikkeling	+	+
Vertrouwen	+	++
Netwerken en ketens	+/-	
Belangenafweging	++	
Overheidscommunicatie	+	+
Structurele trends	++	+/-
Capaciteit		
Tijdelijke verschijnselen	+	+

De Keenesluis

De participanten in dit project zijn op basis van andere zaken gemotiveerd, dan de overheden denken. Zo denken de overheden dat er geparticipeerd wordt voor een Bed en Breakfast. Echter is dat meer een droom voor de participant, dan een concreet plan. Bovendien zou alle tijd en moeite die er in zit aan vrijwillige uren nooit opwegen tegen de mogelijke winst die men kan boeken met een B en B. De stichting Beleef de Keenesluis doet dit echt vanuit ideologisch perspectief en de potentie van de sluis. Ook is de reactie die men krijgt en de potentiële steun die men zoekt een sterke motivator. De overheden denken echter dat het meer te doen is om het feit dat een bestuurslid van de stichting daar dan mooier woont. Op het gebied van ontwikkeling is geen discrepantie te vinden. De stichting geeft aan zich te hebben ontwikkeld en de overheden geven hetzelfde aan. Op het gebied van vertrouwen is wel een discrepantie te vinden. Dit is heel belangrijk voor de stichting en die ervaren ze maar uit een deel van het waterschap. Door de bestuurlijke besluiten die niet toegelicht worden en haaks staan op de verwachtingen ervaren ze vanuit die hoek dat absoluut niet. De overheden denken echter dat het vertrouwen gaat om één doel en één belang en schat het niet zo belangrijk in als dat het daadwerkelijk is voor de stichting. Wat betreft de netwerken hebben de overheden geen idee hoe motiverend dat werkt voor de stichting. Ze zijn er wel van op de hoogte, maar denken dat het pas motiveert als er resultaat is. De stichting geeft echter zelf aan dat alle steunbetuigingen en adviezen enorm stimulerend werken. De belangenafweging betreft vermoeden ze dat er toch duidelijk belang is voor de stichting, anders zou elke sluis gekozen kunnen worden. De belangen worden vooralsnog op de B en B en de interesse voor het algemene- en eigen belang gegooid door de overheid. Er is bij de stichting echter niet een duidelijk belang te vinden, het is puur ideologie. De overheid ziet dus meer belang dan de stichting en weegt dit zwaarder. Op communicatiegebied motiveert het de stichting dat er één op één gecommuniceerd wordt met de betrokken ambtenaren. Dat de besluitvorming slecht en onduidelijk is gecommuniceerd werkt enorm demotiverend. Dat is meteen de discrepantie, want voor de rest sluit het beeld van de overheden hier goed op aan. Wat betreft de structurele trends en capaciteit is er niet echt iets aan te wijzen. Op het gebied van tijdelijke verschijnselen is voor de stichting het plaatsen van hekken en de aanleg van een EVZ bevorderlijk geweest om te participeren. Wat betreft de overheden het aanwijzen van de sluis tot gemeentelijk monument. Dat verschilt dus enigszins.

Wat het meest opvalt in de percepties van beiden kanten is het grote verschil in wat de overheid denkt dat de stichting motiveert en wat de stichting zelf motiveert. Dit komt voornamelijk doordat de overheden en sterk van overtuigd zijn dat men participeert voor de B en B, terwijl het voor de stichting geen noemenswaardige rol speelt. Er is überhaupt geen sprake van financieel belang en weinig eigen belang. Daarnaast strookt de impact die de besluitvorming van het DB op de motivatie heeft niet met de perceptie van de overheden. De gebrekkige communicatie hierover demotiveren, zoals wordt aangegeven

in het interview. De verschillen in de wegingen van de indicatoren zijn wederom weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 4 Weging per indicator voor De Keenesluis

Indicator	Participante nperspectief	Overheidsp erspectief
Materiële stimulering		++
Intrinsieke stimulering	++	+
Persoonlijke ontwikkeling	+	+/-
Vertrouwen	++	+
Netwerken en ketens	++	+/-
Belangenafweging	+	++
Overheidscommunicatie	++	+
Structurele trends		+/-
Capaciteit		+/-
Tijdelijke verschijnselen	+	+

De Kleine Kringloop

Ook in deze casus zijn een aantal discrepanties te zien. Boomkwekers bijvoorbeeld hechten zeker waarde aan de 5 euro per kuub die ze krijgen. De opvatting van het waterschap is daarentegen dat deelname aan deze pilot vooral voor financieel gewin is. Er spelen bij de kwekers ook nog een aantal intrinsieke motivaties mee. Rust en zekerheid van het krijgen en maaisel bijvoorbeeld is heel belangrijk voor ze. Het waterschap op zijn beurt denkt dat een grote kweker het composteren demonstreert op een open dag en dat kleinere kwekers dat overtuigd het ook te gaan doen. Wat betreft de persoonlijke ontwikkeling komen de opvattingen overeen. Dit is ook in het geval van vertrouwen en bij netwerken en ketens. Wat belangen betreft komen ze ook overeen. Bij overheidscommunicatie zit echter weer een kleine discrepantie. De boomkwekers vinden de onzekerheid in het afwachten naar het maaisel moeilijk. Ze begrijpen de maaiperiode waaraan het waterschap gebonden zit. Het waterschap heeft dit niet door en denken dat de communicatie geweldig gaat en schatten het belang hiervan ook iets te hoog in. De structurele trends die het waterschap noemt komen goed overeen met de kwekers en worden ook gelijk gewogen. Bij de laatste indicator tijdelijke verschijnselen is er sprake van een discrepantie. Het waterschap noemt dezelfde verschijnselen als de boomkwekers, maar voegt ook ruilverkaveling aan toen en de slechte naam van de kwekers waar ze van af willen. Het belang van deze indicator is hoger ingeschat dat de kwekers dat zelf doen.

Over het algemeen zijn de percepties van het waterschap gelijk aan die van de boomkwekers zelf. Alleen is er af en toe een discrepantie tussen de weging die er wordt gegeven aan de weging van de indicatoren. Dit is ook zichtbaar in de onderstaande tabel.

Tabel 5 Weging per indicator voor De Kleine Kringloop

Indicator	Participante nperspectief	Overheidsp erspectief
Materiële stimulering	+	++
Intrinsieke stimulering	++	+
Persoonlijke ontwikkeling	+	+
Vertrouwen	++	+
Netwerken en ketens	+	+
Belangenafweging	+	+
Overheidscommunicatie	+	++
Structurele trends	++	++
Capaciteit		
Tijdelijke verschijnselen	+	++

Water in Spangen

Het bijzondere in deze casus is dat er indicatoren verbonden lijken te zijn met elkaar. Zo is Natuurlijk Spangen erg gemotiveerd door de kleine vergoeding die ze krijgen, maar dat zit hem meer in de waardering dan in het daadwerkelijke bedrag. De overheden zijn het daar mee eens en vinden dat het ook niet meer kan in deze tijd om te verwachten dat alles vrijwillig gebeurt. Op dit punt is dus geen sprake van een discrepantie. De overheden geven aan dat Natuurlijk Spangen intrinsiek gemotiveerd wordt in dit project. Ze dragen dat graag uit naar andere partijen. De intrinsieke motivatie van Natuurlijk Spangen zit hem echter meer in het feit dat ze wat terug willen doen voor de gemeente Rotterdam na alles wat de gemeente voor hen gedaan heeft. Wel komt het gewicht wat wordt toegekend aan de intrinsieke stimulering overeen. Ook de ontwikkeling speelt bij Natuurlijk Spangen een grote rol, ze hebben er wat aan in hun professionele leven. Dit merken de overheden ook op en geven dezelfde weging aan deze indicator. Een van de weinige discrepanties in de indicatoren zit bij vertrouwen. Natuurlijk Spangen ervaart wel wat vertrouwen, maar omdat er in eerste instantie moeilijk gedaan werd over de vergoeding is dit iets ingedamd. Daarnaast wordt er van ze verwacht dat ze heel actief moeten informeren en ook dat ze bij afspraken de betrokkenen van het hoogheemraadschap meenemen. Dit is wel veel controle, hoewel ze het begrijpen is het niet een blijk van blind vertrouwen. De overheden denken daarentegen dat door een faciliterende rol te spelen op deze manier ze juist motiveren. Ook het laten hebben van eigen inbreng speelt daar in mee. Het effect is wat groter verwoord dan het daadwerkelijk is. En de overheden wegen deze factor dan ook wat zwaarder.

Hoewel de inhoud van de volgende indicator netwerken en ketens niet heel erg afwijkt, lijkt er wel een ander effect aan verwoord te zijn. Op het gebied van de daaropvolgende indicator belangenafweging speelt er bij Natuurlijk Spangen een eigen belang en een maatschappelijk belang. Dit motiveert redelijk. De overheden houden het er echter op dat Natuurlijk Spangen kansen ziet en die ten uitvoer wil brengen en weegt het veel zwaarder. Daar zit dus een kleine discrepantie. Betreft de communicatie schatten de overheden in dat deze harstikke goed is. Ze worden goed op de hoogte gehouden en zelf koppelen ze terug. Dit motiveert ze enorm. Voor Natuurlijk Spangen zelf merken ze blij zijn dat ze zelf goed communiceren dat werkt goed, maar ze vinden dat het waterschap soms wel wat beter kan communiceren. Vooral met overwegingen zou wat extra toelichting wenselijk zijn. Het motiveert wel, maar dat zou meer kunnen motiveren dan op dit moment. Wat betreft de structurele trends komt alles vrijwel geheel overeen. Het gaat om de sterke verbetering van de wijk Spangen. Wat capaciteit betreft speelt dit voor Natuurlijk Spangen geen rol, wel voor het waterschap. Doordat er minder capaciteit is komt er ruimte voor initiatieven als Water in Spangen. Ten slotte worden de tijdelijke verschijnselen aan elkaar gekoppeld en hetzelfde gewogen door beiden partijen. Er zijn wel andere grondslagen, maar die zijn in beginsel te herleiden naar elkaar.

In deze casus was er weinig sprake van discrepanties. Als ze er waren zat het in verschil van weging. Vooral de intrinsieke motivatie werd lager ingeschat dat die is. Ook de communicatie en vertrouwen werd anders over gedacht. Dit is zichtbaar in de onderstaande tabel.

Tabel 6 Weging per indicator voor Water in Spangen

Indicator	Participante perspectief	Overheids- perspectief
Materiële stimulering	++	++
Intrinsieke stimulering	+	+
Persoonlijke ontwikkeling	+	+
Vertrouwen	+	++
Netwerken en ketens	+/-	+
Belangenafweging	+	++
Overheidscommunicatie	+	++
Structurele trends	+	+
Capaciteit		+
Tijdelijke verschijnselen	+	+

Algemene verschil tussen de percepties

In de onderstaande tabel staan de verschillen tussen de waarderingen die de participanten en overheden gegeven hebben aan een indicator. De tabel bevat de scores van de overheden ten opzichte van de participanten. Als de participant een '+' heeft ingevuld en de overheid '++' als weging, dan is deze score '-1'. De overheid heeft de indicator zwaarder gewogen dan de participant. Andersom kan natuurlijk ook. Als de indicator voor de participant bijvoorbeeld met '++' gewaardeerd is en de indicator voor de overheid niet meetelt, dan is de score '2'. Voor de participant weegt de indicator zwaarder dan dat de overheid denkt. In de onderstaande rij staat het totale verschil. Hierbij wordt '-1' bij de ene indicator en een score van '1' bij de andere indicator tegen elkaar weggestreept. Het totale verschil is dan '0'.

Tabel 7 Verschil in weging per indicator met totaalscore

Indicator	Verschillen per casus			
	Co-vergisting bij Brabantse Delta	De Keenesluis	De Kleine kringloop	Water in Spangen
Materiële stimulering	-1	-2	-1	0
Intrinsieke stimulering	2	1	1	0
Persoonlijke ontwikkeling	0	1	0	0
Vertrouwen	-1	1	1	-1
Netwerken en ketens	0	2	0	-1
Belangenafweging	2	-1	0	-1
Overheidscommunicatie	0	1	-1	-1
Structurele trends	2	0	0	0
Capaciteit	0	0	0	-1
Tijdelijke verschijnselen	0	0	-1	0
Totaal verschil	4	3	-1	-5

De verschillen in de percepties zijn redelijk te overzien. De casus van *De Kleine Kringloop* springt er tussenuit. In deze casus heeft de overheid in totaal de perceptie van de boomkwekers, maar met één punt verschil ingeschat. Ook is er vaak een score van '0' wat betekent, dat er helemaal geen verschil zat tussen de percepties. Opvallend is verder dat in de externe casus de overheden veel zwaarder tillen aan de indicatoren dan de participanten. In de andere casussen binnen het beheergebied is dit niet het geval. Daar worden de indicatoren een stuk minder zwaar gewogen door de overheden, dan door de participanten. *Daarnaast zijn in de casussen Co-vergisting bij Brabantse Delta en De*

Keenesluis. De verschillen in individuele percepties groter dan bij de andere twee casussen. Dit kan worden verklaard, doordat de overheden in deze twee casussen de participanten misschien minder goed kennen.

Conceptuele duiding

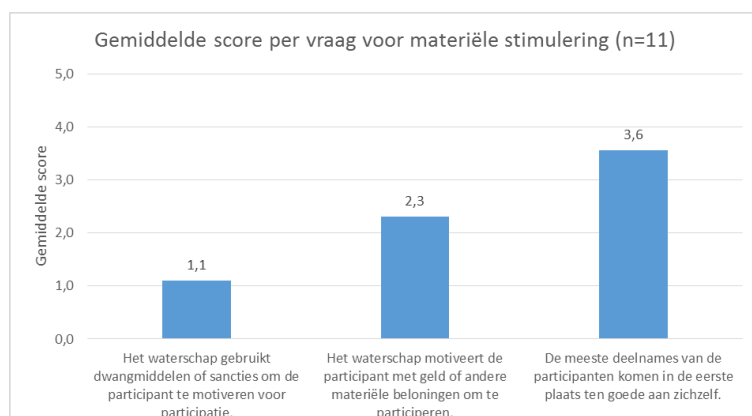
Het concept participatiebereidheid is zoals eerder besproken in te delen in twee soorten motivatie. Persoonlijke motivatie en situationele motivatie. Het lag voor de hand dat de respondenten meer persoonlijk gemotiveerd waren dan situationeel gezien het feit dat er ook meer indicatoren opgesteld zijn voor die dimensie. Dit strookt met de perceptie van de overheden. Echter blijkt dat de indicatoren van de dimensie persoonlijke motivatie ook veel zwaarder wegen in de motivatie dan de indicatoren van de situationele motivatie. De indicatoren in de situationele motivatie zijn daarentegen wel vaak de aanleiding geweest voor participanten om te gaan participeren. Op niveau van de sub-dimensies is ongeveer hetzelfde patroon zichtbaar. Opmerkelijk is echter dat indicatoren ook elkaar lijken te beïnvloeden. De participanten geven in de interviews aan dat het krijgen van een financiële tegemoetkoming voor de participant voelt als een blijk van vertrouwen en waardering. Dat is een verband van twee intrinsieke motivaties met een extrinsieke motivatie. Misschien nog opmerkelijker is de intrinsieke motivatie indicator belangenafweging. Daar komt uit de interviews dat door veranderingen in de indicatoren van de logistieke motivatie en de conjuncturele motivatie de belangenafweging wordt beïnvloed, bijvoorbeeld door het ontstaan van nieuwe belangen die weer lijden tot participatie. Dit is wederom een samenspel van verschillende sub-dimensies.

Nu duidelijk is wat participanten motiveert en wat de overheid denkt dat participanten motiveert is de volgende stap om te kijken hoe het waterschap op dit moment stuurt op participatie. Handelt het waterschap bijvoorbeeld naar wat ze denken dat de participanten motiveert? Het volgende deel gaat hierop in aan de hand van een analyse van de afgenomen vragenlijst.

5.4 Huidige sturing waterschap

In dit voorlaatste onderdeel van de analyse wordt de vragenlijst die is afgenomen in het participatienetwerk geanalyseerd. Voor elke indicator uit de interviews zijn ook een aantal vragen geformuleerd in de vragenlijst. Tot nu toe is de samenhang tussen de motivatiefactoren van de participanten geanalyseerd en diezelfde samenhang tussen de percepties van de overheden op deze motivatiefactoren. Daarnaast is het verschil tussen deze percepties per casus geanalyseerd en in het algemeen. Deze analyse van de vragenlijst zal per indicator plaatsvinden waarin de huidige sturing wordt vergeleken met de resultaten uit de bovenstaande analyse. De resultaten van de vragenlijst zijn in diagrammen weergegeven op een schaal van 1 tot 5.

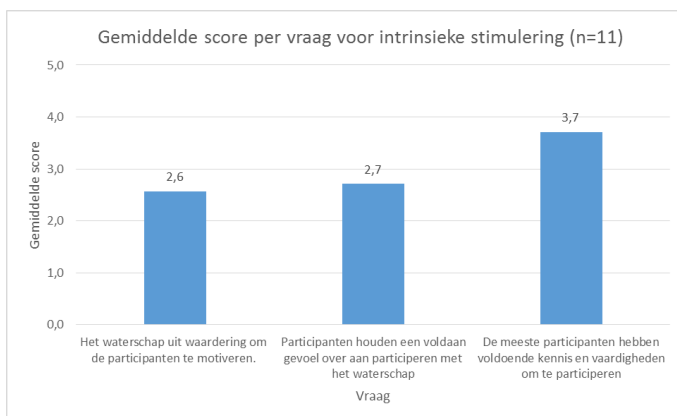
Materiële stimulering

Figuur 8 Gemiddelde score per vraag voor materiële stimulering

Volgens de bovenstaande tabel met vragen over hoe het waterschap op dit moment stuurt op deze indicator is voor de eerste vraag een lage score van 1.1 te noteren. Dit betekent dus dat het waterschap geen gebruik maakt van dwangmiddelen of sancties om participatie te bevorderen. Dit kwam ook niet terug in de interviews. De score van 2.3 voor de volgende vraag houdt in dat het waterschap vaker niet dan wel geld of andere materiële beloningen gebruikt, dit werkt wel zo bleek uit de interviews en het waterschap dat dit de sterkste motivatiefactor is. Misschien opmerkelijk dat ze het niet vaker gebruiken. Ook is het waterschap er van overtuigd dat de meeste participatie ten goede komt aan de participanten zelf in de eerste plaats. Deze vraag had een score van 3.6. Dit correspondeert echter niet helemaal met de interviews, waar ook grote waarde wordt toegekend aan de maatschappelijk aspecten van participeren.

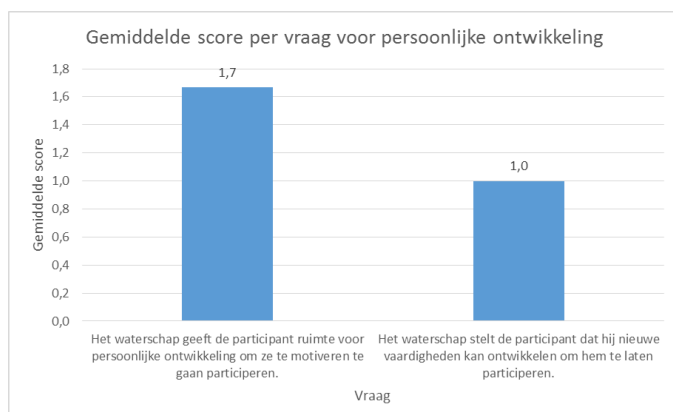
Intrinsieke stimulering

Figuur 9 Gemiddelde score per vraag voor intrinsieke stimulering

De vragen bij deze indicator over de sturing op intrinsieke stimulering hebben bij elke vraag vier respondenten de optie 'weet niet' ingevuld. De andere vragen zijn wel op een vijfpuntschaal ingevuld. Omdat van links naar rechts gezien de eerste twee vragen geen duidelijke score laten zien is niet te zeggen of het waterschap daadwerkelijk waardering en het sturen op een voldaan gevoel gebruikt in de huidige aanpak voor participatie. Dit strookt wel met de waardering in de analyse hierboven, waar het waterschap veel minder waarde toekent aan intrinsieke stimulering, dan de participanten zelf. De laatste vraag geeft echter wel duidelijk aan dat het waterschap ervan uitgaat dat de participanten over voldoende kennis en vaardigheden beschikken. Dit zou in verbinding kunnen staan met vertrouwen, echter is dat niet iets wat in gelijke mate ervaren wordt vanuit het waterschap door participanten.

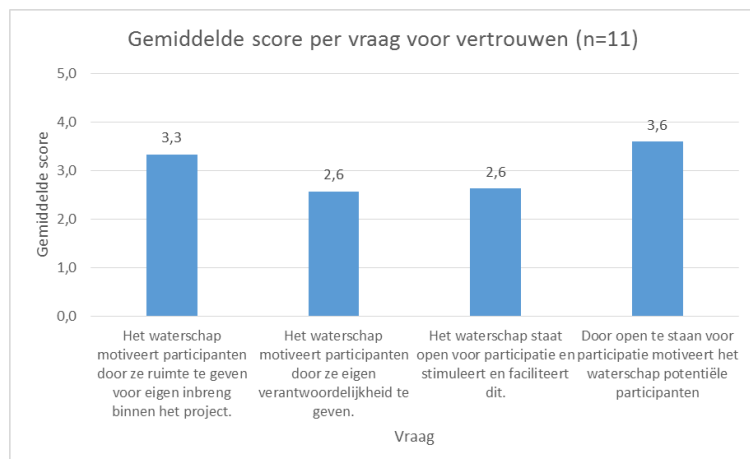
Persoonlijke ontwikkeling

Figuur 10 Gemiddelde score per vraag voor persoonlijke ontwikkeling

Bij deze indicator waren er vijf non-responses bij beide vragen. De rest van de vragen is ingevuld volgens de vijfpuntschaal. De respondenten geven aan dat er op dit moment geen ruimte is voor persoonlijke ontwikkeling. Althans dat dit niet gebruikt wordt door het waterschap om participanten te motiveren. Uit de interviews blijkt wel dat er in alle casussen sprake was van persoonlijke ontwikkeling. Blijkbaar is dit iets wat los kan staan van het waterschap of waarop sturing beperkt mogelijk is.

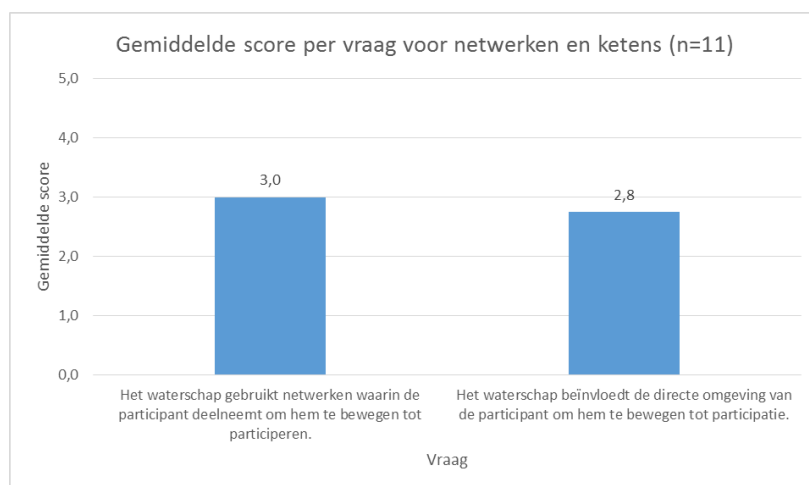
Vertrouwen

Figuur 11 Gemiddelde score per vraag voor vertrouwen

Van links naar rechts was de non-respons op de vragen twee, vier, nul en één. Op de vragen over het geven van verantwoordelijkheid en of het waterschap wel open staat voor participatie werd geen duidelijk antwoord gegeven. De gemiddelde scores zitten daar ongeveer in het midden van de vijfpuntschaal. Wat wel duidelijk wordt is dat het waterschap op dit moment ruimte voor eigen inbreng geeft aan de participanten. Dit is ook iets wat motiveert zo blijkt uit de interviews. Ook is het waterschap op de hoogte dat open staan voor participatie potentiële participanten over de streep kan trekken. Open staan voor participatie staat ook in de participatieambitie van het waterschap. Op dit moment weet het waterschap echter niet of ze open staan voor participatie, zo wordt hier aangegeven.

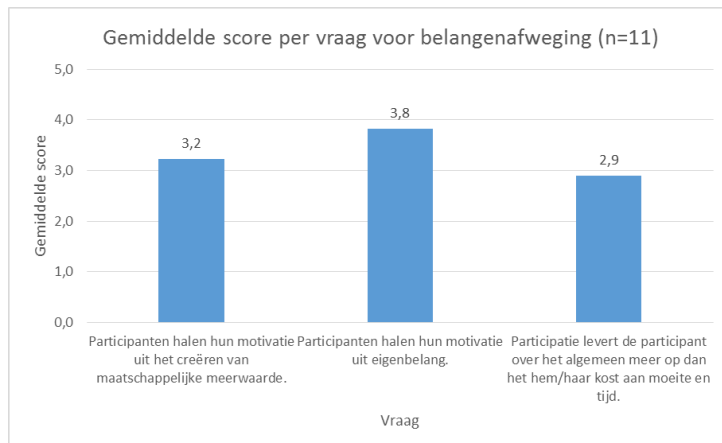
Netwerken en ketens

Figuur 12 Gemiddelde score per vraag voor netwerken en ketens

Van links naar rechts is de non-respons drie en één. Op de vraag of het waterschap netwerken gebruikt om een participant te laten participeren wordt overwegend bevestigend gereageerd. Netwerken kunnen ook een belangrijke rol spelen zo blijkt uit de interviews. Voorbeelden hiervan zijn echter niet terug te vinden in de interviews. Het lijkt er op dat het waterschap de directe omgeving stuurt om participatie te beïnvloeden, maar heel overtuigend is deze score niet.

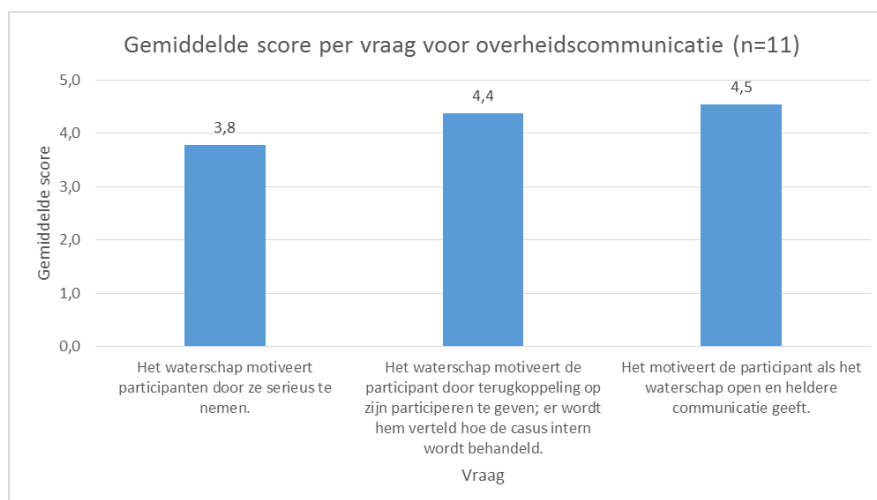
Belangenafweging

Figuur 13 Gemiddelde score per vraag voor belangenafweging

De non-respons op deze indicator is respectievelijk één. Vier en drie. De score op de vijfpuntschaal voor de vragen is echter vrij hoog. Te beginnen met de vraag of participanten motivatie halen uit maatschappelijk meerwaarde. Het waterschap denkt dat dit zeker zo is. In de interviews wordt dit ook door de participanten aangegeven. Het waterschap denkt echter vooral dat participanten vooral motivatie halen uit hun eigenbelang. Dit blijkt uit de interviews en wordt bevestigd met deze vraag. Ook op de vraag of participeren de participant over het algemeen meer oplevert dan kost wordt overwegend positief gereageerd. Dit is opmerkelijk, want wat lever het de participanten dan op? Volgens het waterschap zijn participanten beperkt intrinsiek gestimuleerd. En materieel worden ze ook niet gestimuleerd door het waterschap.

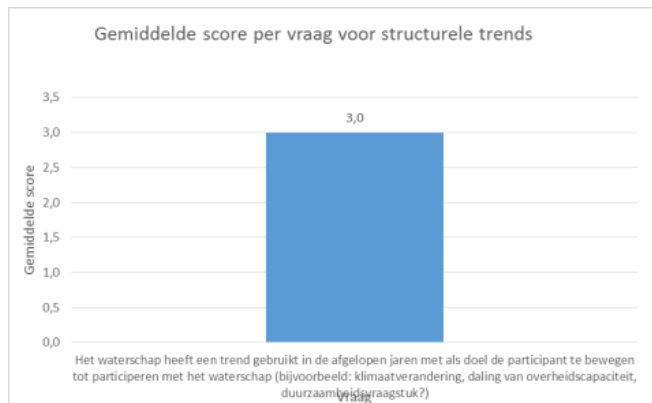
Overheidscommunicatie

Figuur 14 Gemiddelde score per vraag voor overheidscommunicatie

De non-respons voor de vragen omtrent deze indicator bestaat van links naar rechts uit drie, nul en vijf. Het waterschap geeft aan dat de participanten op dit moment zeker serieus genomen worden, daarnaast wordt er ook terugkoppeling gegeven en de participant verteld hoe de casus intern wordt behandeld. Dit strookt niet altijd met de bevindingen uit de interviews. Participanten geven aan dat ze soms lang in onzekerheid zitten en daardoor eerder gedemotiveerd worden. Daarnaast weet het waterschap ook dat het de participant motiveert als hij open en heldere communicatie krijgt. Het is dus opmerkelijk dat de participanten dit anders zien.

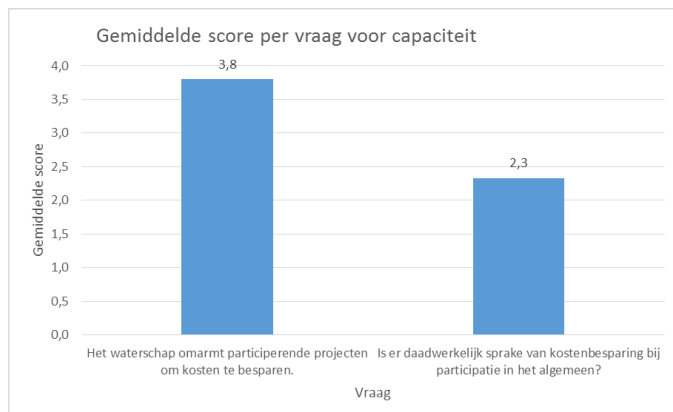
Structurele trends

Figuur 15 Gemiddelde score per vraag voor structurele trends

De non-respons bij deze indicator bestaat uit één. Het wordt duidelijk dat men over het algemeen aangeeft dat het waterschap een trend heeft gebruikt om participanten te motiveren voor participatie. Trends hebben vaak invloed zo is al gebleken uit de interviews.

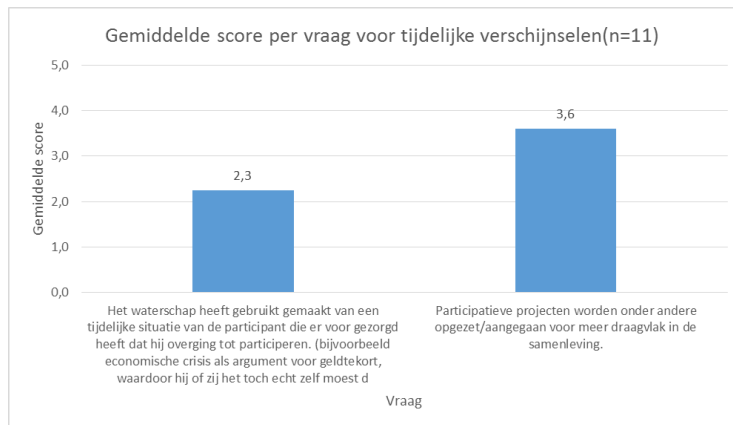
Capaciteit

Figuur 16 Gemiddelde score per vraag voor capaciteit

Alleen de eerste vraag had een non-respons van twee. De andere vraag is volledig ingevuld. Volgens het participatienetwerk is participatie dus onder andere in het leven geroepen om kosten te besparen. De score voor die vraag is erg hoog. Het waterschap denkt daarentegen weer niet dat het echt kostenbesparing oplevert, al is het antwoord hier minder overtuigend. Opmerkelijk is, dat het in het geval van twee van de drie interne casussen een kostenbesparing zou opleveren of participatie het mogelijk maakt om geld te verdienen.

Tijdelijke verschijnselen

Figuur 17 Gemiddelde score per vraag voor tijdelijke verschijnselen

De non-respons is hoog voor de eerste vraag, deze bestaat uit zeven. Deze wordt dus buiten beschouwing gelaten. Voor de tweede vraag heeft slechts één iemand de optie 'weet niet' ingevuld. Het waterschap zet dus gezien de hoge score participatie in om meer draagvlak in de samenleving te creëren.

Concluderend

Over het algemeen is te zeggen dat de meeste vragen stroken met de uitkomsten van de interviews. Althans dat is op de punten waar het waterschap denkt wat de participanten motiveert. Opmerkelijk is echter dat het waterschap vaak weet wat participanten motiveert, maar hier niet naar handelt. Bijvoorbeeld bij de indicator materiële stimulering, het waterschap denkt dat de grootste motivatiefactor een financiële tegemoetkoming is, maar stuurt hier niet op volgens deze vragenlijst. De manier waarop het waterschap op dit moment stuurt komt dus niet altijd overeen met de wat het waterschap denkt dat participanten motiveert.

5.5 Overige bevindingen uit de interviews

Naast de resultaten die binnen de theoretische veronderstellingen passen zijn ook andere zaken aan het licht gekomen die van grote invloed zijn op de participatiebereidheid. Vooral verschijnselen die een remmende werking hebben op participatie. Deze gegevens uit de interviews zullen geanalyseerd worden. De analyse gebeurt op basis van de interviews over de casussen en op basis van interviews met twee leden van de ambtelijke top. De gesprekken waren bedoeld als interviews voor de casus co-vergissing bij Brabantse Delta. Echter heeft deze casus alle ingrediënten van een nieuw soort participatie. Het soort participatie wat het waterschap ambieert, maar nog niet weet naar te handelen. De argumenten die zijn genoemd om dit soort participatie niet door te laten is representatief te noemen gelijksoortige casussen, waarin deze vorm van participatie van toepassing zal gaan zijn en die in de toekomst vaker voor kunnen komen.

5.5.1 Achterliggende oorzaken

De achterliggende oorzaken kunnen in drie onderwerpen verdeeld worden: De marktpositie van de overheid, de kerntaken van het waterschap en de rol van het ambtelijke- en politieke bestuur.

Marktpositie van het waterschap

Het is in het waterschap een terugkerende discussie in hoeverre wil je interveniëren in de markt. Deze discussie doet zich aan in twee casussen. In de eerste casus van *De Kleine Kringloop* werd er eerst maaisel afgevoerd naar een composteerbedrijf. Die kreeg hier 20 tot 25 euro per kuub voor. Het waterschap was gezien de hoeveelheid een belangrijke klant voor de composteerders. Nu ze het maaisel zelf afvoeren lopen de composteerders veel inkomsten mis. Hier lijkt een discussie te spelen over de rol van het waterschap in

de markt. Deze is er ook even geweest, maar de opvatting heerst nu dat het waterschap er ook niet is om de markt in stand te houden. Daarnaast is het betalen van 5 euro de per kuub voor boomkwekers en veel minder transportkosten dus een enorme kostenbesparing voor het waterschap. Waar deze discussie doorgaat is in het geval van *Co-vergisting bij Brabantse Delta*. Het waterschap levert hierbij een dienst en verdient daar geld aan. Dit is voor de casus *co-vergisting bij Brabantse Delta al* een heikel punt, waardoor het stil ligt. Zolang dit principiële punt niet is behandeld door het bestuur zullen meerdere casussen om deze reden geen doorgang kunnen vinden.

Op dit moment vindt er een denktank plaats die deze discussie omtrent het waterschap als marktpartij gaat proberen te structureren. Er wordt dan onder andere gekeken hoe de wet markt en overheid geïnterpreteerd zou moeten worden in de context van het waterschap. Belangrijk is dat er wordt gekeken aan wie het ten goede komt. Aan je eigen bedrijfsvoering en dan misschien indirect een belastingverlaging of komt het ten goede aan een andere marktpartij die dan misschien indirect staatssteun krijgt. Dan zit je nog met risicoverdeling. Wanneer je als overheid een risico neemt, bijvoorbeeld in het geval van bio-plastic. Als het plastic bijvoorbeeld huidirritatie veroorzaakt, dan kun je claims verwachten. Een bedrijf gaat failliet, maar het waterschap kan hypothetisch de heffing met één euro omhoog doen en dan kunnen ze weer doorgaan. De discussie moet gevoerd worden.

Kerntaken

Inherent aan de discussie of je een marktpartij mag zijn als waterschap is de discussie in hoeverre je, je kerntaken breder mag interpreteren. Dat het waterschap dus geen marktpartij wil zijn heeft alles te maken met dat dit niet binnen de wettelijke kerntaken past. In de wet is echter wel wat ruimte voor het afwijken van de kerntaken, maar het is in eerste instantie aan de waterschappen deze te interpreteren. Deze discussie gaat er dus om in hoeverre je mag afwijken van je kerntaken. Participatieve casussen zijn zelden 1 op1 te liniëren aan de kerntaken, waardoor dit frictie op kan leveren in de besluitvorming omtrent de taken. Ook dit is een discussie die nog niet uitgebreid gevoerd is binnen het waterschap.

Ook de discussie moet gevoerd worden in hoeverre je als waterschap activiteiten mag gaan ontplooiën die mogelijk op de grens of buiten onze kerntaken ligt. Om die vraag te beantwoorden heb je eerst beleid nodig voor de marktvraag. Als die op de route zit en komt, dan komt deze vraag weer. In het geval van Cloetta kwam heel duidelijk de principiële vraag naar voren en daarom is deze volgens de ambtelijke top afgeschoten, eerst moet deze beantwoord worden. Cloetta kan dus als illustratie werken voor komende discussies.

Rol van besturen

Zowel het ambtelijke als het gehele politieke bestuur hebben een sleutelrol in de motivatie participatiebereidheid. Beleidsambtenaren kunnen wel een beleidsvoorstel (beleidsnota) voor een project schrijven, maar als deze niet past in de kaders van het bestuur zal deze nota er nooit doorkomen. Als er een beleidsnota is geschreven gaat deze eerste naar het directieteam en als die de nota goedkeurt gaat die voor besluitvorming of informeren naar het dagelijks bestuur. Echter vinden alle drie de besproken interne casussen maar moeilijk doorgang in het bestuur. Ze lopen allemaal vast in het DT of DB of worden omgezet in een pilot. Dit met als formeel doel om tijd en ruimte te vinden. Terwijl ze op een afstand bekeken wel binnen de kaders en ambities passen.

Deze houding is funest voor participanten, die hebben echt de open en transparante communicatie nodig voor hun motivatie wat al eerder bleek in deze analyse. Besluiten en

gedachtegangen worden niet verteld aan de participanten. Naar eigen zeggen voelt een participant zich 'een luis in de pels'. Als men wat meer duidelijkheid wil moet men zelf contact gaan opzoeken. Wat vervolgens alles behalve vlot en duidelijk gebeurt. Naast dat dit door participanten als hinderlijk wordt ervaren vinden betrokken ambtenaren dat ook.

In het volgende hoofdstuk zal er op basis van de bovenstaande analyse en eerdere hoofdstukken een conclusie worden getrokken. Daarbij wordt ook antwoord gegeven op de onderzoeksvragen en gereflecteerd op de onderzoekspraktijk.

6. Conclusie

Het doel van dit onderzoek was om te achterhalen wat inwoners en ondernemers motiveert in hun bereidheid tot participeren met het waterschap Brabantse Delta. Daarbij te onderzoeken of er een mogelijke discrepantie is tussen de percepties over participatiemotieven van inwoners en ondernemers van het waterschap en de percepties van de participanten zelf. Het uiteindelijke doel is het waterschap hierover te adviseren over hoe ze de bevindingen in dit onderzoek kunnen gebruiken in de verdere ontwikkeling van een participatief waterschap.

Op basis van motivatiefactoren uit een literatuurstudie en een multiple casestudy zijn er vier verschillende casussen onderzocht. De vraag die hierbij centraal stond was:

'Wat motiveert burgers en ondernemers om te participeren met het waterschap Brabantse delta en hoe kan het waterschap hierop inspelen door gebruik te maken van de verschillen in deze percepties en die van zichzelf om verdere participatie in het beheergebied te stimuleren?'

Aan de hand van de motivatiefactoren die uit de theorie gehaald zijn en de empirie zal er in dit hoofdstuk antwoord worden gegeven op de onderzoeksvragen zoals deze in hoofdstuk 1 geformuleerd zijn. Daarna zal aan de hand van deze onderzoeksvragen de hoofdvraag worden beantwoord en daarmee gekeken worden in hoeverre de motivaties uit de theorie de motivaties van de participanten dekten. Mede door deze conclusies kunnen én worden er aanbevelingen geformuleerd voor het waterschap Brabantse Delta ter ondersteuning van de verdere ontwikkeling van hun participatiebeleid. Tot slot zal in de discussie een reflectie plaatsvinden van de resultaten van dit onderzoek.

6.1 Onderzoeksvragen

De eerste drie deelvragen bestaan uit een mix van theorie en empirie, de laatste deelvraag is puur empirisch.

1. *Wat motiveert burgers en ondernemers om te gaan participeren in de casussen 'Kleine kringloop', 'de Keenesluis', 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' en 'Water in Spangen'?*

Zoals in de operationalisering al beschreven is zijn er uit de theorie tien indicatoren ontleent. Deze zijn getoetst aan de empirie van de participanten in de genoemde casussen. Op capaciteit na zijn alle indicatoren in minimaal twee van de drie casussen binnen het beheergebied van Brabantse Delta een motivatiefactor. De belangrijkste factor was intrinsieke stimulering in alle interne casussen werd deze indicator als zeer belangrijk beschouwd. Daarnaast zijn de motivatiefactoren belangenafweging, overheidscommunicatie en vertrouwen ook van toepassing op elke interne casus. Persoonlijke ontwikkeling en tijdelijke verschijnselen zijn ook van toepassing op elke casus, maar wegen minder zwaar. Structurele trends was net als netwerken en ketens in twee van de drie casussen een motivatiefactor. Structurele trends woog daarentegen wel zwaarder dan netwerken en ketens. In termen van conceptuele modellen kan geconcludeerd worden dat participanten persoonlijker gemotiveerd zijn en minder situationeel. Daarnaast vormen de indicatoren van de dimensie situationele motivatie vaak wel de aanleiding om te gaan participeren. Alle indicatoren op capaciteit na zijn dus potentiële motivatiefactoren voor een casus, maar participanten bij het waterschap Brabantse Delta zijn te allen tijde gemotiveerd door intrinsieke stimulering, persoonlijke ontwikkeling, vertrouwen, belangenafweging, overheidscommunicatie en tijdelijke gebeurtenissen. De externe casus wijkt enigszins af. Zo is men in de externe casus veel meer gemotiveerd door materiële stimulering. Dit kan te maken hebben met het feit dat ze ook daadwerkelijk een vergoeding krijgen en dat hier dus voor kunnen uitkomen dat

ze dit motiveert. Dit kan ook de verklaring zijn dat ze minder intrinsiek gemotiveerd zijn dan bij Brabantse Delta. Als er dan sprake is van structurele trends die men bij de externe casus motiveert, dan weegt dat ook minder zwaar dan bij Brabantse Delta. Er zijn dus verschillende manieren waarop burgers en ondernemers gemotiveerd worden.

2. *Wat is de opvatting van het waterschap dat burgers en ondernemers beweegt om te gaan participeren in de casussen 'Kleine kringloop', 'de Keenesluis', 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' en 'Water in Spangen'?*

Materiële stimulering is volgens het waterschap verreweg de belangrijkste motivatiefactor voor participanten in hun bereidheid te gaan participeren. Het waterschap weegt in alle drie de casussen binnen het beheergebied deze indicator met het zwaarste niveau. Vertrouwen, overheidscommunicatie en tijdelijke verschijnselen zijn ook motivatiefactoren die in alle drie de casussen voorkwamen. Deze factoren wegen minder zwaar dan materiële stimulering. Intrinsieke stimulering, persoonlijke ontwikkeling en belangenafweging kwamen volgens het waterschap in twee van de drie casussen voor. Structurele trends en netwerken en ketens kwam volgens het waterschap slechts in één casus voor als motivatiefactor. Volgens het waterschap zijn participanten nog steeds meer persoonlijk gemotiveerd, dan situationeel. Het verschil tussen de weging van deze dimensies is echter wel kleiner dan vanuit het participantenperspectief. Opmerkelijk is dat bij de externe casus elke motivatiefactor aanwezig was volgens het hoogheemraadschap Delfland en de gemeente Rotterdam. Het waterschap Brabantse Delta heeft vooral in de casus *co-vergisting bij Brabantse Delta* echter vaak niet door dat een indicator wel degelijk motiveert. Bijvoorbeeld bij netwerken en ketens en intrinsieke stimulering. Wat nog meer het geval is ook bij de andere casussen is dat het waterschap wel inschat dat het een motivatiefactor is, maar dan een ander aspect eruit haalt. Bijvoorbeeld bij Netwerken en ketens bij de Keenesluis. Het waterschap denkt dat netwerken eerder motiveren door erkenning. Terwijl de participant zegt dat het netwerk hun begeleid door het proces. Bij Delfland sluiten de verhalen van de overheden en de participanten heel goed op elkaar aan. Alleen de weging verschilt vaak. Dit zou er toch op kunnen duiden dat het hoogheemraadschap Delfland beter weet wat hun participanten motiveert. Gezien het succes van het project Water in Spangen kan dit meespelen in het slagen van een participatief project.

3. *Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de percepties van het waterschap en de participanten wat burgers en ondernemers beweegt te gaan participeren in de 'Kleine kringloop', 'de Keenesluis', 'Co-vergisting bij Brabantse Delta' en 'Water in Spangen'?*

Deze onderzoeksvraag is het beste per casus te beantwoorden. De discrepanties tussen de percepties van het waterschap en Cloetta bij de casus *Co-vergisting bij Brabantse Delta* is groot te noemen. Vooral in het feit dat het waterschap denkt dat het Cloetta puur om het geld gaat. Deze motivatie is bij Cloetta echter veel complexer en niet uitsluitend in geld uit te drukken. Daarnaast denkt het waterschap niet dat er echt sprake is van een evenwichtige belangenafweging, terwijl dit voor Cloetta zeker het geval is. De casus van de Keenesluis is er een enorme discrepantie te zien. Dit zit hem vooral in het feit dat de overheden denken dat elke motivatiefactor terug te lijden is op de B en B. Volgens de participanten in deze casus is dit echter slechts een droom en speelt het zeker niet mee in het redden van de sluis. Bij de Kleine Kringloop en de externe casus, water in Spangen kwamen de percepties van participanten en overheden juist heel erg overeen. De waterschappen wisten dus goed wat de participanten motiveerde. Er zat soms wel een verschil in de weging, maar over het algemeen kwamen de percepties inhoudelijk overeen. Er zijn dus twee casussen die redelijk overeenkomen en twee casussen die duidelijk verschillen. Dit zou kunnen liggen aan welke personen er vanuit de overheden bij betrokken zijn. Het kan echter ook liggen aan de complexiteit en gevoeligheden van de casus. De eerste twee genoemde casussen zijn allebei gevoelig binnen het waterschap en complex te noemen. De andere twee casussen staan niet of

nauwelijks ter discussie binnen de waterschappen.

4. *Hoe stuurt het waterschap op dit moment op de motivatie van participatiebereidheid en sluit dit aan op de behoeften van de participanten?*

De sturing van het waterschap op participatie sluit op dit moment dus niet goed aan op de behoeften van de participanten of komt niet overeen met de praktijk. Dit is op te maken vanuit de vragenlijst. Uit de vragenlijst binnen het participatienetwerk van het waterschap is gebleken dat het waterschap in ieder geval stuurt op de indicator overheidscommunicatie. De score die hiervoor gegeven wordt is hoog. Ook het de perceptie van de participanten blijkt dat dit een factor is die motiveert. De participanten geven echter wel aan dat de communicatie soms nog wel te wensen overlaat. Dit is vooral het geval voor de bestuurlijke communicatie, maar ook voelt niet iedere respondent zich serieus genomen. Het waterschap zegt op de indicator vertrouwen te sturen op het geven van eigen inbreng in het project en open te staan voor potentiële participanten. Wat betreft de eigen inbreng komt dit goed overeen met de percepties van de participanten, niet in elke casus is de ruimte daarvoor even groot, maar dat heeft meer te maken met de aard van het project. Daarnaast zegt het waterschap dat het participanten motiveert door open te staan. Dit strookt niet met de mening van de participanten. Die merken dat het waterschap het moeilijk vindt om een verbintenis aan te gaan of een besluit te nemen. De casus *de Kleine Kringloop* was hiervoor een uitzondering. Op de vraag of ze daadwerkelijk open staan is minder hoog gescoord. Dit betekent dus dat het waterschap zich bewust is van het feit dat ze naar externe partijen toe meer open kunnen staan voor participatie dan nu het geval is. De volgende indicator waarop het waterschap stuurt is die van netwerken en ketens. Dit is heel nuttig, omdat dit participanten kan helpen te gaan participeren. Wat echter opmerkelijk is dat het waterschap wel wist aan te geven hoe het netwerk in elkaar zat, maar niet wist welke rol het netwerk speelde in de motivatie van de participant. Op het gebied van de indicator structurele trends is wel een eenduidig verhaal te ontdekken. Het waterschap is op de hoogte van de trends en stuurt hierop waar mogelijk. Het meest opmerkelijke is dat eerder aangegeven is dat het waterschap denkt dat het materiële stimulering de grootste motivatiefactor is en die heel zwaar weegt. Voor een organisatie met een dergelijke participatieambitie zou je verwachten dat er meer gestuurd wordt op deze motivatiefactor dan nu het geval is. Het participatienetwerk geeft aan dat dit vaker niet gebeurt dan wel. Daarentegen is het voor de participanten geen vereiste, maar bij de externe casus wordt duidelijk dat met het geven van een vergoeding ook andere motivatiefactoren worden aangeboord, bijvoorbeeld vertrouwen en waardering.

5. *Welke andere factoren spelen mee in de participatieve aanpak van waterschap projecten met burgers, ondernemers, organisaties in het beheergebied kunnen en welke rol heeft het bestuur daar in?*

Deze vraag richt zich op nieuwe factoren die uit de interviews zijn gekomen en specifiek van toepassing zijn op het waterschap Brabantse Delta. Er is een drietal factoren genoemd die de participatiepraktijk binnen het waterschap sterk beïnvloeden. Dit zijn de marktpositie van het waterschap, de opvatting over de kerntaken en de rol van de besturen. De marktpositie in het waterschap blijkt een fundamentele discussie waar nog geen beleid over is. Omdat er geen beleid is vindt over participatieve casussen die iets met de markt te maken hebben geen doorgang in het directieteam. Hierdoor zal het dagelijks bestuur zich er ook niet over uitspreken. Ditzelfde is het geval met de kerntaken van het waterschap. Daar is ook geen beleid over hoever je daar vanaf mag staan. Zolang dit principiële punt niet is behandeld door het bestuur zullen meerdere casussen om deze reden geen doorgang vinden. Het directieteam is zich hier van bewust en stuurt op het maken van beleid voor de marktdiscussie op deze vlakken. De kerntaken discussie willen ze hier graag aan ophangen. Het bestuur is angstig om dergelijke beslissingen te nemen, zo werd aangegeven in de interviews. Daarnaast is het bestuur bang om de wet te overtreden. Hoe dan ook deze principiële vraagstellingen

werken niet bevorderend voor de participatiebereidheid van participanten, omdat ze door deze interne discussies vaak een 'nee' te horen krijgen.

6.2 Hoofdvraag

Op basis van de antwoorden op de voorgaande vragen kan nu de hoofdvraag beantwoordt worden: *Wat motiveert burgers en ondernemers om te participeren met het waterschap Brabantse delta en hoe kan het waterschap hierop inspelen door gebruik te maken van de verschillen in deze percepties en die van zichzelf om verdere participatie in het beheergebied te stimuleren?*

Burgers en ondernemers zijn op verschillende manieren gemotiveerd, met als belangrijkste motivatiefactor intrinsieke motivatie. Zoals uit deelvraag één ook bleek zijn de motivatiefactoren belangenafweging, overheidscommunicatie en vertrouwen ook van toepassing op elke interne casus. Persoonlijke ontwikkeling en tijdelijke verschijnselen zijn ook van toepassing op elke casus, maar wegen minder zwaar. Vaak spelen persoonlijke overwegingen een grote rol zo is gebleken uit de interviews. Waar naast intrinsieke motivatie het meest behoefte aan is, is vertrouwen. Vertrouwen is een motivatiefactor die doorwerkt in andere motivatiefactoren zo is gebleken. Vertrouwen zorgt ook voor waardering, waardoor men zich gebonden voelt en gestimuleerd om iemands vertrouwen niet te schaden. Het hangt bijvoorbeeld samen met het materiële stimulering. Door een vergoeding te geven voor het participeren uit het waterschap ook extra vertrouwen. Vertrouwen is de basis van samenwerking en als dat ontbreekt of niet geuit wordt dan kan dit remmend werken. Het hangt bijvoorbeeld ook samen met overheidscommunicatie. Als je als participant bijvoorbeeld elke stap die je doet moet verantwoorden dan ervaar je geen vertrouwen vanuit het waterschap. Dit werkt dan ook niet motiverend zo is gebleken bij de externe casus. Naast vertrouwen is communicatie vanuit het waterschap van groot belang. Doordat een participant weet wat men kan verwachten en waar er rekening mee gehouden kan worden is er wat om naar toe te werken. Daarnaast kunnen teleurstellingen worden voorkomen en ook op het gebied van een langdurige samenwerking is dat heel nuttig. Op deze indicatoren is goed te sturen. Wanneer je weet wat participanten stimuleert kun je juist aspecten van die factoren gebruiken om participanten te motiveren of dat extra te doen. Op deze manier stimuleer je participatie. Bovendien kosten de genoemde indicatoren weinig extra geld en middelen om die toe te passen. Het waterschap kan hier dus concreet op sturen door van zijn medewerkers te verlangen dat ze participanten goed leren kennen voordat ze een participatief proces aangaan. Daarnaast moeten ze ook goed weten wat er speelt binnen de participant en wat ze motiveert. In een simpel gesprek vooraf is dit al eenvoudig te achterhalen.

Concreet zou je ook door te stimuleren met een financiële vergoeding al kunnen zorgen voor meer motivatie. Niet dat het krijgen van geld an sich zo sterk motiveert, maar achter een dergelijke stimulering gaan ook andere motivatiefactoren schuil. Het is ook weer een uiting van vertrouwen. Daarnaast creëer je commitment. Participanten voelen zich meer verbonden en zijn daardoor extra gemotiveerd te participeren. Daarnaast kan het waterschap ook inspelen op motivatie door te kijken welke trends en gebeurtenissen dit zouden kunnen beïnvloeden. Door hier op in te spelen. Dit is bijvoorbeeld gedaan bij de *Kleine Kringloop*. Door de boomkwekers duidelijk te maken dat het los van de mestboekhouding zou staan zijn ze gemotiveerd.

De selectie casussen die gedaan is in dit onderzoek is een keuze uit vele mogelijkheden. Twee van de drie geselecteerde casussen lopen al vast op de principiële discussies die eerder zijn genoemd. Het is dus onverstandig om extern participatie te stimuleren als deze discussies nog niet zijn gevoerd. Intern kun je wel veel stimuleren door beter te sturen op de motivatiefactoren en daarmee de participanten van de huidige projecten beter motiveren. Als je de motivatie van participanten weet, je ook weet hoe je daar op in kan spelen. Het kost weinig moeite te achterhalen wat mensen beweegt te participeren, maar juist door dat te weten kan je er op sturen. Bijvoorbeeld, door net wat

extra waardering te uiten of wat eigen verantwoordelijkheid te geven. Het is dus belangrijk te weten wat mensen beweegt om te participeren, deze motivatiefactoren zijn daar een selectie van, maar het is natuurlijk veel complexer.

Dit is allemaal aan het licht gekomen door percepties van het waterschap te vergelijken met die van burgers en ondernemers. Juist doordat daar een discrepantie tussen zit weten we nu dat deze vrij eenvoudig overbrugt zouden kunnen worden.

6.3 Aanbevelingen

Op basis van de hierboven geschreven conclusie zullen een aantal aanbevelingen worden gedaan.

1. Verbeter de communicatie naar participanten door helder en duidelijk de overwegingen omtrent besluitvorming te communiceren.

Deze aanbeveling is eenvoudig uit te voeren, uit de interviews blijkt dat participanten zich op zijn minst irriteren aan het feit dat ze vaak niet weten waar ze aan toe zijn. Daarnaast weten ze ook vooral niet hoe de besluitvorming heeft plaatsgevonden en wat overwegingen zijn van het bestuur. Dit kan ook demotiverend werken. Als het besluit geheim is kan dit makkelijk worden opgelost door te vertellen waarom dit het geval is.

2. Verken voordat een project begint wat de participant motiveert om te gaan participeren.

Als je van te voren weet wat participanten drijft, dan kun je daar op inspelen. Het is zeker niet voor elk project hetzelfde. Ken je participant. Dit zorgt ook voor een gevoel van waardering en zo voorkom je misverstanden later. Dit kan bijvoorbeeld door het uiten van waardering. Als men zich gewaardeerd voelt creëer je commitment. Maar ook door het hebben van vertrouwen in een participant. Dit motiveert enorm. Een participant zal je nooit willen laten vallen.

3. Voer op hoog tempo de principiële discussies die gevoerd moeten worden en wacht met stimuleren tot deze discussie gevoerd zijn.

Er lopen op dit moment steeds een aantal participatieve projecten vast, als je een participatieve werkwijze wil hanteren, dan moet er wel gezorgd worden dat deze vrije doorgang kunnen hebben. Als dit niet snel gebeurt dat zullen projecten stuklopen wat nadelig is voor het waterschap. Tevens kun je dan een naam opbouwen als waterschap dat je niet kan samenwerken. Wacht dus met stimuleren naar buiten toe tot de discussies over de marktpositie van het waterschap en een bredere opvatting van de kerntaken zijn gevoerd. Als je dat niet doet kun je verkeerde verwachtingen wekken, wat tot gezichtsverlies kan lijden.

4. Begin gewoon, geef de kans aan een project en kijk hoe het gaat lopen.

In tegenstelling tot de vorige aanbevelingen gaat dit om het intern beginnen. Er wordt lang gewacht voordat casussen beginnen er liggen er nu ook een aantal op de plank of zijn vastgelopen. Zoals de casussen *Co-vergisting bij Brabantse Delta en de Keenesluis*. Er zijn veel bezwaren te noemen in de geest van de eerder genoemde principiële discussies. Daarnaast worden pilots worden herhaaldelijk verlengt, bijvoorbeeld in het geval van de *Kleine Kringloop*. Durf dat risico te nemen. Wat kan er fout gaan? Bovendien zijn er dan meer concrete voorbeelden van hoe participatie uitpakt, waarvan

men kan leren, maar ook waarvan men zich kan optrekken. Dit is hard nodig en behoefte aan, dat bleek uit de eerste informele gesprekken.

5. Ga bij andere waterschappen en organisaties in de keuken kijken

Geen enkele aanpak is de beste te noemen, maar je hoeft het wiel niet opnieuw uit te vinden. Door te kijken naar andere organisaties kun je meer te weten komen over hoe bepaalde proeven zijn uitwerking hebben gevonden. Deze aanbeveling is gebaseerd op het feit dat de participanten en overheden elkaar beter leken te kennen bij de externe casus. Daarnaast ook goed wisten van elkaar hoe ze dachten. Het is gebaseerd op één grondig onderzochte casus, maar ook daar zijn de principiële discussies gevoerd. Hoe hebben ze het in Delfland aangepakt? Hiervan kan het waterschap Brabantse Delta leren.

6. Laat het bestuur uitspreken wat ze nou willen en waar ze achter staan.

Tegelijkertijd met de principiële discussie zou ook het bestuur en het directieteam moeten uitspreken welke maatstaven zij hanteren bij het beoordelen van participatieve casussen. De ambitie de ze aanhouden is heel erg breed en bindt het bestuur op geen enkele wijze aan participatie. Daarnaast worden de principiële discussies genoemd als onderliggende oorzaak. Als ze dit echt willen zouden ze moeten zeggen wat wel en niet onder participatie valt en tot hoever je van de kerntaken mag afwijken en in hoeverre je een marktpartij mag zijn. Daarnaast zo heb ik gemerkt is het lastig om van leden van het directieteam te achterhalen wat de precieze overwegingen zijn, dit werkt niet bevorderend, waardoor er toch casussen in een bureaula verdwijnen. Door zich sterker uit te spreken komt er meer duidelijkheid en kan er dus worden doorgepakt.

6.4 Discussie

Nu het onderzoek is uitgevoerd en de conclusies zijn getrokken kan er gereflecteerd worden op de aanpak. Deze paragraaf gaat in op de reikwijdte van dit onderzoek. Na het vooronderzoek waarin verschillende medewerkers van het waterschap informeel zijn gesproken is er begonnen met het vormen van een theoretisch kader. Dit theoretisch kader moest de indicatoren achter het begrip participatiebereidheid schetsen. Er is veel over burgerparticipatie geschreven, maar het was moeilijk literatuur te vinden over de onderliggende motivaties van participanten. Toen dit is gevonden werd duidelijk dat er twee soorten motivaties zijn: persoonlijke motivatie en situationele motivatie. Het theoretisch kader is na deze onderscheiding ingedeeld. Verder onderscheid is er gemaakt tussen intrinsiek, extrinsiek, structureel, conjunctureel en logistiek. Uit deze theorieën waren veel losse motivaties te vinden. Het waren er te veel om op een goede manier te meten met de tijd en middelen die dit onderzoek ter beschikking had. Om deze reden zijn er tien groepen van motivaties opgesteld die de indicatoren hebben gevormd voor het empirische deel van dit onderzoek.

Op basis van een aantal criteria zijn er vier casussen onderscheiden die allemaal verschillend van aard waren. Meer casussen hadden misschien een nog accurater beeld geschetst. Door deze casussen echter grondig te onderzoeken kon er dus toch een brede conclusie worden getrokken die op het hele waterschap Brabantse Delta van toepassing is. Deze multiple case-study is uitgevoerd op basis van semigestructureerde interviews. Alle indicatoren opgesteld uit de theorie zijn in minimaal één casus vastgesteld, maar de meeste zijn breed gedragen.

De theorie is dus bevestigd en van toepassing op het waterschap Brabantse Delta. Terugkijkend op de participatieambitie beschreven in het coalitieakkoord 'onze koers' is het echter nog niet zeker of deze al geheel in de praktijk tot uitvoer is gebracht en of het bestuur er wel naar stuurt.

Daarnaast zijn er een aantal indicatoren die elkaar lijken te beïnvloeden.

Vervolgonderzoek is echter nodig om vast te stellen of het daadwerkelijk het geval is. De kwalitatieve data is hiervoor niet toereikend genoeg om een dergelijke conclusie te

kunnen trekken. Het zou in de praktijk betekenen dat het sturen op motivatie makkelijker is, omdat er meerder zaken in één keer kunnen worden gestimuleerd. Dit had bijvoorbeeld verbeterd kunnen worden door de onderzoekseenheden te vergroten. Dit paste echter niet binnen de tijd en mogelijkheden van dit onderzoek. Daarnaast hadden er ook meer bestuurders kunnen worden geïnterviewd, om dat perspectief en hun overwegingen duidelijker te maken dan nu het geval is. Mogelijk hadden ze ook geconfronteerd kunnen worden met de resultaten van de analyse. Het is nuttig dit in een vervolgonderzoek alsnog te doen. Het is immers mogelijk dat bestuurders zich niet bewust zijn van hun houding.

Tot slot ontstaat op basis van de resultaten van dit onderzoek een nieuwe vraag: Hoe kan verwachtingsmanagement gebruikt worden tegenover participanten? Gezien de trage besluitvorming van het waterschap ligt het in de lijn van verwachting dat de principiële vraagstukken niet op korte termijn opgelost zullen worden. Om geen schade en gezichtsverlies op te lopen tegenover externe partijen is het raadzaam dat deze vraag onderzocht wordt.

Literatuur

- Alford, J. (2002). Why do public-sector clients coproduce? Toward a contingency theory. *Administration & Society*, 34(1), 32-56.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Babbie, E. R. (2013). *The practice of social research* (13th ed.). Chapman University: Wadsworth Cengage Learning.
- Boogers, M. W., Ted. (2012). Meer doen met doe-democratie; nieuwe co-producties voor een veerkrachtig lokaal bestuur: Tilburg University; DEMOS-centrum voor Beter Bestuur en Burgerschap; Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties.
- Bovaird, T. (2007). Beyond engagement and participation: User and community coproduction of public services. *Public Administration Review*, 67(5), 846-860.
- Bovaird, T., & Löffler, E. (2012). From engagement to co-production: How users and communities contribute to public services. *New Public Governance, the Third Sector and Co-production*. London: Routledge.
- Branden, T., & van Hout, E. (2008). CO-MANAGEMENT IN PUBLIC SERVICE NETWORKS. *Co-production: The Third Sector and the Delivery of Public Services*, 45.
- Delta, W. B. (2015). Bestuursakkoord waterschap Brabantse Delta 2015-2019.
- Geerts, G., & Wordenboek, H. H. V. D. G. (1984). der Nederlandse Taal. *Utrecht: Van Dale Lexicografie*, 177.
- Joshi, A., & Moore, M. (2004). Institutionalised co-production: unorthodox public service delivery in challenging environments. *Journal of Development Studies*, 40(4), 31-49.
- Keizer, H. (2016). Evaluatie kleine kringloop 2015: waterschap Brabantse Delta.
- Lowndes, V., Pratchett, L., & Stoker, G. (2006). Diagnosing and remedying the failings of official participation schemes: The CLEAR framework. *Social Policy and Society*, 5(02), 281-291.
- OECD. (2014). Water governance in the Netherlands: Fit for the future? *OECD Studies on Water*: OECD Publishing Paris.
- OECD. (2015). Stakeholder Engagement for Inclusive Water Governance *OECD Studies on Water*. OECD Publishing PARIS.
- Santbergen, L. V. d. B., Victor. (2015). Waterbeheerplan 2016-2021 grenzeloos verbindend: Waterschap Brabantse Delta.
- Van Dongen, L. (2015). Restauratie Keenesluis IP800192: Waterschap Brabantse Delta.
- van Eijk, C., & Steen, T. (2013). Waarom burgers coproducent willen zijn: Een theoretisch model om de motivaties van coproducerende burgers te verklaren. *Bestuurskunde*, 22(4), 72-81.
- Van Eijk, C., & Steen, T. (2015). Why engage in co-production of public services? Mixing theory and empirical evidence. *International Review of Administrative Sciences*, 0020852314566007.
- Verschuere, B. V., Joris; Vonleene, Daphne. (2016). Co-producing a nicer neighbourhood: Why do people participate in community development projects. *Ghent University*.
- Vingerhoeds, R. A. W. (2016). Co-vergisting bij Brabantse Delta: Waterschap Brabantse Delta.
- Waterschappen, U. v. (2015, 24-06-2016). Evaluatie verkiezingen, from <https://www.uvw.nl/wp-content/uploads/2015/10/Evaluatie-waterschapsverkiezingen-2015.pdf>
- Waterschappen, U. v. (2015). Heb Lef, 300, from <https://www.uvw.nl/wp-content/uploads/2015/11/Heb-lef-visie-op-het-watersysteem-2015.pdf>

Bijlage

Bijlage 1: Vragenlijst participatienetwerk

De volgende vragenlijst bestaat uit twee delen. Het eerste deel gaat over hoe u denkt dat het waterschap nu stuurt op motivatie, het tweede deel gaat over de voordelen die de participant kan behalen als hij/zij participeert.

Geeft u aan in hoeverre u het eens bent met de onderstaande stellingen. In de stellingen zijn mogelijke manieren beschreven waarmee het waterschap kan sturen op motivatie. Als de stelling **volgens u niet door het waterschap gebruikt is vult u een '1' in**, als de factor volgens u **juist wel gebruikt wordt om te sturen vult u een '5' in**. Als u de factor **niet van toepassing acht op het waterschap, dan vult u in 'Weet niet'**.

Motivatiefactoren	1	2	3	4	5	Weet niet
Het waterschap uit waardering om de participanten te motiveren.						
Participanten houden een voldaan gevoel over aan participeren met het waterschap						
De meeste participanten hebben voldoende kennis en vaardigheden om te participeren						
Het waterschap motiveert participanten door ze ruimte te geven voor eigen inbreng binnen het project.						
Het waterschap motiveert participanten door ze eigen verantwoordelijkheid te geven.						
Het waterschap staat open voor participatie en stimuleert en faciliteert dit.						
Door open te staan voor participatie motiveert het waterschap potentiële participanten						
Het waterschap gebruikt netwerken waarin de participant deelneemt om hem te bewegen tot participeren.						
Het waterschap beïnvloedt de directe omgeving van de participant om hem te bewegen tot participatie.						
Participanten halen hun motivatie uit het creëren van maatschappelijke meerwaarde.						
Participanten halen hun motivatie uit eigenbelang.						
Participatie levert de participant over het algemeen meer op dan het hem/haar kost aan moeite en tijd.						
Het waterschap motiveert participanten door ze serieus te nemen.						
Het waterschap motiveert de participant door terugkoppeling op zijn participeren te geven; er wordt hem verteld hoe de casus intern wordt behandeld.						
Het motiveert de participant als het waterschap open en heldere communicatie geeft.						
Het waterschap heeft gebruikt gemaakt van een tijdelijke situatie van de participant die er voor gezorgd heeft dat hij						

overging tot participeren. (bijvoorbeeld economische crisis als argument voor geldtekort, waardoor hij of zij het toch echt zelf moest doen)						
Participatieve projecten worden onder andere opgezet/aangegaan voor meer draagvlak in de samenleving.						
Het waterschap omarmt participerende projecten om kosten te besparen.						
Is er daadwerkelijk sprake van kostenbesparing bij participatie in het algemeen?						
Het waterschap heeft een trend gebruikt in de afgelopen jaren met als doel de participant te bewegen tot participeren met het waterschap (bijvoorbeeld: klimaatverandering, daling van overheids capaciteit, duurzaamheidsvraagstuk?)						
Door participanten veel ruimte te bieden in het participeren, motiveert het waterschap ze.						
Voordelen						
Het waterschap gebruikt dwangmiddelen of sancties om de participant te motiveren voor participatie.						
Het waterschap motiveert de participant met geld of andere materiële beloningen om te participeren.						
De meeste deelnames van de participanten komen in de eerste plaats ten goede aan zichzelf.						
Het waterschap geeft de participant ruimte voor persoonlijke ontwikkeling om ze te motiveren te gaan participeren.						
Het waterschap stelt de participant dat hij nieuwe vaardigheden kan ontwikkelen om hem te laten participeren.						

Bijlage 2: Overzicht interviews

Project	Spreker	Datum
Keenesluis	Stichting Beleef de Keenesluis	4 mei
	Gemeente Moerdijk	18 mei
	waterschap Brabantse Delta	27 mei
Kleine kringloop	Boomkweker 1	18 mei
	Boomkweker 2	18 mei
	waterschap Brabantse Delta	10 mei
	waterschap Brabantse Delta	17 mei
Water in Spangen	Natuurlijk Spangen	9 mei
	Hoogheemraadschap Delfland	27 mei
	Gemeente Rotterdam	24 mei
Co-vergisting bij Brabantse Delta	Cloetta 1	17 mei
	Cloetta 2	17 mei
	waterschap Brabantse Delta	10 mei
	waterschap Brabantse Delta	2 juni
	waterschap Brabantse Delta	23 mei

Bijlage 3: Interviewschema

3.1.2b Interviewschema:

Extrinsieke motivatie

Materiële stimulering

- Hoe zit dit project financieel in elkaar?
- Hoe verhoudt zich dit tot motivatie?
- Zijn er sancties van toepassing als er niet geparticipeerd wordt?

Netwerken en ketens

- Maken de participanten deel uit van netwerken
 - o Kunt u de dynamiek hiervan beschrijven?
 - o Motiveren netwerken in de bereidheid van participatie?

Intrinsieke motivatie

Intrinsieke stimulering

- Kunt u in eigen woorden vertellen wat u/de participant stimuleert en motiveert om te participeren met het waterschap?
 - o Groepsdruk
 - o Groepen
 - o Voldaan gevoel
 - o Waardering vanuit waterschap?
- Wat is voor u/ de participant de doorslaggevende factor geweest om te participeren
 - o Was deze factor het laatste zetje
 - o Had u zonder deze factor ook geparticipeerd?
 - o Wat moeten ze voor moeite doen om te participeren?
 - o Verwachte impact en wat heeft dat voor gevolg voor motivatie?
 - o Maakt de participatie een verschil
 - o Krijgt de participant feedback?
 - o Is er inhoudelijk waarde voor participant en niet slechts uitvoerder?
 - o Voelt de participant zich op niveau geschat?

Persoonlijke ontwikkeling

- Is er sprake van persoonlijke ontwikkeling van de participanten?
 - o Is dit een motivatie voor participanten?
 - o Op sociaal vlak
 - o Gunstig voor carrière

Vertrouwen

- Hoe is de vertrouwensrelatie met de participanten
 - o Heeft u vertrouwen?
 - o Denk u dat ze jullie vertrouwen?
 - o Motiveert vertrouwen?
- In hoeverre is het project geregisseerd
 - o Is er ruimte voor eigen inbreng van de participant?
 - o Motiveert dit of juist niet?
 - o Eerdere participatie?
 - o Eigen verantwoordelijkheid?

Belangenafweging

- Wat zijn de belangen van de participant
 - o Wat zijn de belangen van het waterschap?
 - o Wat is de aard van zijn motivatie: eigen belang of juist niet?
 - o Om er zelf beter van te worden of om de maatschappij te laten profiteren

- Kosten/baten

Overheidscommunicatie

- Hoe wordt er gecommuniceerd met de participant?
 - Is heldere communicatie belangrijk met oog op motivatie?

Logistieke motivatie

Structurele trends

- Zijn er tijdelijke gebeurtenissen of trends die participanten motiveren om te gaan participeren?
 - Klimaat
 - Duurzaam
 - Hoogwater
 - Droogte
 - Sociaaleconomisch
 - Ideologisch voor bedrijven of onder democratische druk
 - Demografische trends

Governance motivatie

Capaciteit

- Is participatie een gevolg van een afnemende overheids capaciteit?
- Verschillende actoren en hun rol en invloed op een bepaald aspect van het beleid.
- Lange termijn relaties voor coproduceren

Conjuncturele motivatie

Tijdelijke verschijnselen

- Heeft één of meer van de volgende verschijnselen geleid tot meer participatiebereidheid?
 - Beleidshervormingen
 - Politieke crisis
 - Politieke druk
 - Kostenverhogingen
 - Gebeurtenis die participant beweegt tot participatie